

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ზოოლოგიის კათედრა

ვერა ფხაკაძე

თბილისის ქვაბულის ობობები (ARTHROPODA, ARANEAE):
ფაუნა, ეკოლოგია, ზოოგეოგრაფია

ბიოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატის
სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად წარმოდგენილი

დ ი ს ე რ ტ ა ც ი ა

03.00.08

სამეცნიერო ხელმძღვანელები:
ბიოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი არნოლდ გეგეჭკორი
ბიოლოგიის მეცნიერებათა
კანდიდატი ელჩინ
გუსეინოვი

თბილისი 2006

შ ი ნ ა ა რ ს ი

შესავალი.

თ ა ვ ი I. თბილისის ქვაბულის ობობების შესწავლის ისტორია.

თ ა ვ ი II. მასალა და მეთოდოლოგია.

თ ა ვ ი III. თბილისის ქვაბულის ბუნებრივი პირობების მიმოხილვა.

III.1 გეოგრაფიული მდებარეობა.

III.2. ჰავა.

III.3. თბილისის მიდამოების ნიადაგები.

III.4. შიდა წყლები.

III.5. თბილისის ქვაბული მცენარეული საფარის დახასიათება.

თ ა ვ ი IV. თბილისის ქვაბულის ობობების ფაუნისტური მიმოხილვა.

IV. 1. თბილისის ქვაბულის ობობების ტაქსონომიური შემადგენლობა (ანოტირებული სია).

IV. 2. თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნის ტაქსონომიური ანალიზი.

თ ა ვ ი V. თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნის ბიოეკოლოგიის შესწავლის ზოგიერთი საკითხი.

V.1 თბილისის ქვაბულის ობობათა დაჯგუფება ცხოვრების წესის (ნადირობის სტრატეგიის ტიპი) მიხედვით.

V.2 თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნის ეკოლოგიის შესწავლის ზოგიერთი საკითხი.

V.2.1. თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნის განაწილება ლანდშა-

ფტური ერთეულების მიხედვით.

V.2.2. თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნის ეკოლოგიური დიფერენცირება ცალკეულ ლანდშაფტში ტენისადმი დამოკიდებულების მიხედვით.

V.2.3. თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნის განაწილება ადგილსამყოფელთა (ჰაბიტატების) მიხედვით.

თავი VI. თბილისის ქვაბულის ობობების ზოოგეოგრაფიული მიმოხილვა.

VI.1. თბილისის ქვაბულის ობობების სახეობათა არეალოგიური დაჯგუფება.

VI.1.1. ობობების განაწილება ზოოგეოგრაფიული არეალების მიხედვით.

V.1.2. თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნის ენდემიზმის სტრუქტურა.

დასკვნები.

გამოყენებული ლიტერატურა.

დანართი 1 თბილისის ქვაბულის ობობების სახეობებზე ზოოგეოგრაფიულ-ქოროლოგიური (არეალოგიური) მონაცემები (ტოტალური ცხრილი).

დანართი 2. თბილისის ქვაბულის ობობების განაწილება სხვადასხვა ლანდშაფტებსა და ადგილსამყოფელში (ჰაბიტატი); არანეოფაუნის ეკოლოგიური ჯგუფები.

დანართი 3. თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნის ტაქსონთა პირველადი და განმეორებითი რეგისტრაცია კავკასიის რეგიონსა და მის შიგნით.

დანართი 4. თბილისის ქვაბულის ეკოსისტემებისა და არანეოფაუნის ამსახველი ფოტოსურათები.

ნაშრომის საერთო დახასიათება

თემის აქტუალობა. ობობები (*Arthropoda, Araneae*) ხმელეთის ცხოველთა ერთ-ერთი ყველაზე მრავალრიცხოვანი და ფართოდ გავრცელებული ჯგუფია, რომელსაც ვხვდებით დედამიწის ყველა ბუნებრივ ზონასა და მთის სიმაღლებრივ სარტყლებში. ისინი ბუნების მრავალგვარ პირობებს არიან შეგუებულები. საცხოვრებლად ირჩევენ სხვადასხვა გარემოს: ქვები და კლდეები, გამოქვაბულები და ნიადაგი, მცენარეთა სხვადასხვა ნაწილები, ადამიანის საცხოვრებელი ბინები, სარდაფები და სხვა ნაგებობები, ა.შ.

მსოფლიოში აღწერილია დაახლოებით 40000 სახეობა, 3600 გვარი და 111 ოჯახი (*Platnick, 2006*), ყოფილი სსრკ-ს ტერიტორიაზე რეგისტრირებულია 3000-ზე მეტი სახეობა, გაერთიანებული 49 ოჯახსა და 512 გვარში (*Mikhailov, 2002*).

დღეისათვის საქართველოში რეგისტრირებულია ობობების 37 ოჯახი, 456 სახეობა (*Mikhailov, 2002*). ეს მონაცემები ძირითადად ეყრდნობა თ. მხეიძის მონოგრაფიას (მხეიძე, 1992).

მიუხედავად ნათქვამისა, დღემდე არანეოფაუნის მრავალმხრივი გამოკვლევის თვალსაზრისით, არადადამაკმაყოფილებლად არის შესწავლილი საქართველოს რიგი ტერიტორია, მათ შორის თბილისის ქვაბული.

საქართველოსა და, კერძოდ, თბილისის ქვაბულის ობობების ბიოეკოლოგიური, ზოოგეოგრაფიულ-ქოროლოგიური (არეალოგიური) ანალიზი ჩვენამდე არ ჩატარებულა. აღნიშნული ტერიტორიიდან, ლიტერატურული მონაცემების მიხედვით, რეგისტრირებული იყო

ობობების 138 სახეობა (მხეიძე, 1992), რაც ობიექტურად არ ასახავს რაიონის სათანადო ფაუნის ბიომრავალფეროვნებას.

კვლევის მიზანი და ამოცანები. კვლევის მიზანს წარმოადგენდა შეგვესწავლა თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნა, კერძოდ, დაგვეზუსტებინა მისი სახეობრივი შემადგენლობა, თანამედროვე სისტემატიკური ნომენკლატურის თვალსაზრისით დაგვედგინა ფაუნის ტაქსონომიური სტრუქტურა, გამოგვეკვლია ბიოეკოლოგიის ზოგიერთი საკითხი, დაგვედგინა ფაუნის ტაქსონთა(სახეობა) ზოოგეოგრაფიული სპექტრი. ამ მიზნის განსახორციელებლად დაისახა შემდეგი ამოცანები:

1. საკვლევ ტერიტორიაზე გავრცელებული ობობების ბიომრავალფეროვნების შეძლებისდაგვარად სრულყოფილი გამოვლენა და უახლოეს სისტემატიკურ ნომენკლატურაზე დაყრდნობით ანოტირებული სიის შედგენა;

1.1. თბილისის ქვაბულის ობობებზე არსებული ლიტერატურის ანალიზი;

1.2. ჩვენამდე მოპოვებული ფაუნის ტაქსონომიური რევიზია და მისი სახეობებამდე იდენტიფიკაცია;

1.3. ჩვენს მიერ 2002-2005 წწ. მოპოვებული მასალების გარკვევა და, ამდენად, თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნის ბიომრავალფეროვნების დადგენა;

1.4 საკვლევ ტერიტორიის ფაუნის ანოტირებული სიის შედგენის პარალელურად, საქართველოს ეროვნული მუზეუმის ეგიდით, ნაშრომის კატალოგის სახით გამოსაქვეყნებლად მომზადება;

2. არანეოფაუნის ბიოეკოლოგიის ზოგიერთი თავისებურების შესწავლა;

2.1. თბილისის ქვაბულის ობობების ნადირობის სტრატეგიის დადგენა;

2.2. თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნის ლანდშაფტების მიხედვით განაწილების შესწავლა;

2.3. თბილისის ქვაბულის ობობების ეკოლოგიური დაჯგუფება ტენისადმი დამოკიდებულების მიხედვით;

2.4. თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნის ბიოტოპების მიხედვით განაწილების ანალიზი;

3. თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნის ზოოგეოგრაფიული ანალიზი;

3.1. ფაუნის ზოოგეოგრაფიული სპექტრის დადგენა სახეობების დონეზე;

3.2. ფაუნის ალოქტონურ და ავტოქტონურ ელემენტთა ურთიერთშეფარდების გარკვევა.

მეცნიერული სიახლე. საველე და ლაბორატორიულ პირობებში ჩატარებული კვლევებით მიღებულია შემდეგი შედეგები:

1. აღრიცხულია ობობების 252 სახეობა, რომლებიც გაერთიანებულები არიან 109 გვარში და 31 ოჯახში. 11 გვარი და 41 სახეობა პირველად არის აღნიშნული, საქართველოს ფაუნისათვის, აქედან 4 სახეობა – კავკასიის ფაუნისათვის, ხოლო 114 სახეობა და 38 გვარი, 8 ოჯახი საკვლევი რაიონის ფაუნისათვის.

2. უახლეს ტაქსონომიაზე დაყრდნობით შედგენილია თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნის ანოტირებული სია. ეს უკანასკნელი

მომზადებულია ეროვნული მუზეუმის ეგიდით კატალოგის სახით გამოსაქვეყნებლად;

3. პირველად იქნა შესწავლილი აღნიშნული რაიონის ობობების გავრცელება ლანდშაფტებისა და ბიოტოპების მიხედვით;

4. დადგენილია თბილისის ქვაბულის ობობების ნადირობის (მტაცებლობის) სტრატეგია;

5. გამოყოფილია თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნის ეკოჯგუფები მათი ტენისადმი დამოკიდებულების მიხედვით;

6. გაირკვა აღნიშნული რაიონის ობობების სახეობათა ზოოგეოგრაფიული არელებისადმი კუთვნილება, ზოოგეოგრაფიული სპექტრი, ავტოქთონურ და ალოქთონურ ელემენტთა შეფარდება.

ნაშრომის აპრობაცია და პუბლიკაცია. დისერტაციის ძირითადი დებულებები მოხსენდა ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ზოოლოგიის კათედრის სხდომებზე (2004, 2005), ს. ჯანაშიას სახელობის საქართველოს ეროვნული მუზეუმის ზოოლოგიის განყოფილების სხდომებზე (2005, 2006), ქ. ბაქოს ზოოლოგიის ინსტიტუტის არაქნოლოგიის ლაბორატორიაში (2005, 2006).

დისერტაციის თემის ირგვლივ გამოქვეყნებულია 5 სამეცნიერო ნაშრომი.

სადისერტაციო ნაშრომის მოცულობა და სტრუქტურა

ნაშრომი შედგება შესავლის, 6 თავის, დასკვნებისა და ციტირებული ლიტერატურის 160 დასახელების სიისაგან. დისერტაცია წარმოდ-

გენილია 132 გვერდზე, შეიცავს 1 რუკას, 5 ცხრილს, ილუსტრირებულია 4 დიაგრამით, 41 ორიგინალური ფერადი ფოტოსურათით, დისერტაციას ახლავს 4 დანართი, წარმოდგენილი 153 გვერდზე.

თ ა ვ ი I

თბილისის ქვაბულის ობობების (*Arthropoda, Araneae*)

შესწავლის ისტორია

საქართველოში არანეოფაუნის შესწავლა დაიწყო XIX საუკუნის დასასრულიდან კოხის მიერ (*Koch, 1878*). მის მიერ გამოვლენილია 5 სახეობა, რომელთაგან თბილისის ქვაბულის მიდამოებში არც ერთი სახეობა არ არის რეგისტრირებული.

კულჩინსკის (*Kulczynsky, 1884, 1895*) მიერ საქართველოში პირველად არის აღნიშნული 34 გვარი, 43 სახეობა და 1 ქვესახეობა, მის მიერ 13 სახეობა პირველად იქნა რეგისტრირებული თბილისის ქვაბულის მიდამოებში (*Aelurillus festivus, A. concolor, Philaeus chrysops, Telamonia catreisiana, Heliophanus melinus, Drassodes lapidosus, Philodromus dilutus, Thanatus imbecilus, Latrodectus treditimguttatus, Oxyopes heterophthalmus, Ox. lineatus, Araneus victoria, Pelecopsis odontiphorum*).

სიმონის (*Simon, 1899*) მიერ საქართველოში შესწავლილია 32 სახეობა (მათ შორის 24 პირველად იქნა აღნიშნული, 8 – განმეორებით). თბილისის ქვაბულის მიდამოებისთვის ახალი იყო 7 სახეობა (*Thanatus arenarius, Xysticus kochi, Agelena labyrinthica, Lycosa singoriensis, Trochosa ruricola, Pisaura mirabilis, Araneus angulatus*).

შმიდტის (*Shmidt, 1899*) მიერ საქართველოში პირველად არის შესწავლილი 8 სახეობა, 3 – თბილისის ქვაბულისათვის.

ზავადსკის (*Zavadsky, 1902*) მიერ საქართველოში დაფიქსირებულია 20 სახეობა, აქედან 12 სახეობა პირველად არის გამოვლენილი, 8 –

განმეორებით. ამ სახეობებიდან თბილისის ქვაბულისათვის დამატებით რეგისტრირებულია – 12 სახეობა (*Ulborus paradoxus*, *Meta segmentata*, *Argiope lobata*, *Cyclosa oculeata*, *C. conica*, *Mangora acalypha*, *Araneus grossus*, *A. diadematus*, *A. redii*, *A. dalmiticus*, *A. folium*, *A. adiantus*); ვერჟბიცკის (*Vierzbitsky, 1902*), რეიმოზერის (*Reimozzer, 1930*), კაზნაკოვის (*Kaznakov, 1891-1892*) მიერ საქართველოში შესწავლილია თითო-თითო სახეობა, სპასკის (*Spassky, 1937*) მიერ რეგისტრირებულია 64 სახეობა, ხარიტონოვის (*Charitonov, 1936-1956*) მიერ – 17 სახეობა (მათგან 8 სახეობა მეცნიერებისათვის ახალია, ხოლო 4 – პირველად არის რეგისტრირებული საქართველოსათვის, 4 – განმეორებით). ამ ავტორთა მიერ თბილისის ქვაბულისათვის არცერთი სახეობა არ არის რეგისტრირებული.

საქართველოს მღვიმის ფაუნის შესწავლისადმი დიდ ინტერესს იჩენდა ფ. ზაიცევი (*Зайцев, 1940, 1948*). ეს მკვლევარი მწერებთან ერთად აგროვებდა ცხოველთა სხვა ჯგუფების წარმომადგენლებსაც. ამ მასალას გასარკვევად უგზავნიდა სპეციალისტებს. ფ. ზაიცევმა გამოაქვეყნა მღვიმის არანეიდების სია საქართველოს მასშტაბით, სადაც შედის ობობების 12 სახეობა, მათგან თბილისის ქვაბულის მიდამოებში არცერთი სახეობა არ არის დაფიქსირებული.

როგორც ითქვა, თ. მხეიძის მიერ (მხეიძე, 1992) თბილისის ქვაბულისათვის გამოვლენილია 138 სახეობა. მნიშვნელოვან ცნობებს საქართველოს არანეოფაუნის შესწავლის შესახებ გვაწვდის დუნინი (*Dunin, 1987,1988*), ტანასევიჩი (*Thanasevitch, 1987*), მიხაილოვი (*Mikhailov, 1987, 1990,1997*), ლოგუნოვი (*Логунов,1992*), ოვჩარენკო (*Ovtsharenko, 1982, 1992*), ესკოვი (*Eskov, 1987*), მარუსიკი (*Marusik, 1985*), ბუხარი და

თალერი (*Bucher S., Thaler K.1998*). ჩამოთვლილ ავტორთა შრომებში თბილისის ქვაბულის ობობებზე ცნობებს არ ვხვდებით.

თ ა ვ ი II

მასალა და მეთოდიკა

სადისერტაციო ნაშრომს საფუძვლად დაედო:

1. დოც. თ. მხეიძის მიერ მოპოვებული მასალები, რომლებიც ამჟამად ინახება საქართველოს ეროვნული მუზეუმის ფონდებში;
2. საქართველოს ეროვნული მუზეუმის ფონდებში დაცული სხვა არანეოლოგიური მასალები;
3. ჩვენს მიერ 2002-2005 წლებში მოპოვებული სათანადო მასალები.

საველე სამუშაოები. მასალას ვიღებდი გაზაფხულის, ზაფხულისა და შემოდგომის პერიოდში თბილისის ქვაბულის შემდეგი ადგილებიდან: კრწანისი, შავნაბადა, ორთაჭალა, თბილისის ზღვა, კუს ტბა, ლისის ტბა, ფუნკულიორი, საგურამო (ნაკრძალის ტერიტორია), გლდანი (ყოფილი ეროვნული პარკის ტერიტორია), ლოტკინი, ვაკისა და ზოოლოგიური პარკები, ავჭალა, მუხათგვერდი და ა.შ.

მასალის შეგროვების დროს დიდი ყურადღება ექცეოდა ობობების ქსელის ტიპს, თავშესაფარ ბუდეს, მცენარეულობას, მწერებს – როგორც საკვებ ობიექტს, სოროს, საკვერცხე პარკს, ბიოტოპების მიხედვით განაწილებას და ა.შ. მასალების შეგროვება ხდებოდა მიღებული მეთოდიკით (შიტნიკოვი, 1931; ფასულატი, 1971; ტიშჩენკო, 1971).

მასალას ძირითადად ვაგროვებდი პინცეტის, ხელით, მწერბადისა და ენტომოლოგიური ქოლგის საშუალებით, ჯოხით ტოტების დაბერტყვით გამოიყენებოდა საჭერი ორმოები და ბაუბერის მახე.

ქვებიდან, ნიადაგიდან, ნიადაგის მკვდარ საფარში მასალას ვიღებდი ხელით და პინცეტის დახმარებით, ხოლო მწერბადესა და ენტომოლოგიურ ქოლგას(მოცელვის, დაბერტყვის მიზნით) ვიყენებდი ხემცენარეთა, ბუჩქების, ბალახების ფოთლებზე, მერქნიანთა ტოტებზე ბინადარი სახეობების მოსაგროვებლად.

ცოცხალ მასალას ვათავსებდი 75%-იან სპირტიან სინჯარაში, ვუკეთებდი ნომერსა და ეტიკეტს დროისა და მოპოვების ადგილის აღნიშვნით.

რკვევის დროს ვიყენებდი ბინოკულარულ მიკროსკოპს, დიდი გადიდების ლუპას, პატარა ზომის მინის ჯამს, სადაც ვათავსებდი ობობას ფიქსატორით, წვრილ პინცეტს და საპრეპარაციო ნემსს, მილიმეტრიან სახაზავს (ობობების სიდიდისა და მათი ცალკეული ნაწილების გასაზომად), აგრეთვე ყურადღებას ვაქცევდი სხეულის შეფერილობას, ფორმას, თვალების განლაგებას, გენიტალიების აგებულებას, ბეწვებისა და ქაცვების განლაგებას.

ობობების ლაბორატორიული დამუშავება. მიკროსკოპული პრეპარატის დასამზადებლად მდედრის ეპიგინასა და მამრის პალპუსს ვათავისუფლებდი ზედმეტი ქსოვილებისაგან 10% NaOH-ის ხსნარის საშუალებით. ამ ხსნარში მასალა იხარშებოდა რამდენიმე წუთს. მოხარშულ მასალას 24 საათის განმავლობაში ვტოვებდი გაცხელების გარეშე, შემდეგ კი ვრეცხავდი წყლით, დროებითი პრეპარატის დასამზადებლად ობიექტი გადაგვექონდა 70%-იანი სპირტისა და გლიცერინის ნარევიში, სადაც ვაჩერებდი 30-60 წუთს, შემდეგ ვათავსებდი სუფთა გლიცერინის წვეთში, მუდმივი პრეპარატის დამზადების შემთხვევაში კი გლიცერინში მოთავსებული ობიექტი

გადაგვიჩვენა გლიცერინ-ჟელატინში და ვაფარებდი საფარ მინას. მასალის უკეთ შენახვის მიზნით წინასწარ ვატარებდი სპირტში, შემდეგ ვამჭვირვალე კარბოქსილოლით ან მიხაკის ზეთით. ობიექტს ვათავსებდი სასაგნე მინაზე, ვასხამდი რამდენიმე წვეთ კანადის ბალზამს, ვაფარებდი საფარ მინას და ვაკვირდებოდი მიკროსკოპში.

მასალის რკვევის დროს ვხელმძღვანელობდი შემდეგი ლიტერატურით: *მხეიძე 1941-1992, Tongiorgi 1966a, 1966, Lugettu, Tongiorgi 1966, Lehtinen, 1967, Helsding 1969, Тыщенко, 1971, Pryszyński, 1971, Fuhne et al, 1971, Blauwe, 1973, Grim, 1985, Levy, 1985- 2004, Dunin 1987- 1992, Heimer, Nentwig 1991, Roberts, 1995-2004, Logunov, 1996, Logunov et al, 1998-2003, Marusik et al, 1995-2004, Wunderlich, 1995a, Deeleman-Reinhold, 1988, Rakov, Logunov, 1997, Rosman, Keer, 1999, Efimik, 1999, Chatzaki et al 2002b, 2003, Guseinov 2004, 2005, Guseinov, 2004, 2005, Guseinov, Marusik, Koponen, 2005.*

რკვევაში მეხმარებოდა და აქტიურ კონსულტაციას მიწევდა დოც. თ. მხეიძე, მასალის დაწვრილებით და საბოლოო გარკვევა ხდებოდა ბ.მ.კ. ე. გუსეინოვის ხელმძღვანელობით. გარკვეული მასალა ინახება საქართველოს ეროვნული მუზეუმის ზოოლოგიის განყოფილებაში.

შესწავლილი რაიონის ბიოტოპების, რიგ შემთხვევაში თვით მასალების გადაღება ხდებოდა ფოტოაპარატით Nikon F70 და ციფრული ფოტოაპარატით DSC-F28, მასალის რკვევა ხდებოდა ბინოკულარული მიკროსკოპის დახმარებით MBC-9.

ნაშრომი შესრულებულია ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ზოოლოგიის კათედრაზე, საქართველოს ეროვნული მუზეუმის ზოოლოგიის განყოფილებასა და ქალაქ ბაქოს ზოოლოგიის ინსტიტუტის არაქნოლოგიის ლაბორატო-

რიაში პროფ. არნ. გეგეჭკორისა და ბ.მ.კ. ე. გუსეინოვის ხელმძღვანელობით.

თ ა ვ ი III

თბილისის ქვაბულის ბუნებრივი პირობების მიმოხილვა

III.1. გეოგრაფიული მდებარეობა. მტკვრის აუზის თითქმის შუა წელში მდებარე თბილისი და მისი მიდამოები წარმოადგენს სამხრეთ-აღმოსავლეთისაკენ ღრმად ჩაჭრილ, «პირღია» ხეობას – თავისებურ ქვაბულს, რომელსაც უკავია მტკვრის ხეობის მონაკვეთი მუხათგვერდის ვიწროების ბოლოდან (ზემო ავჭალა), (დანართი 4, სურ. 13) თელეთის ქედის ბოლომდე (ფონიჭალა) (სურ. 14). ქვაბული შემოსაზღვრულია დასავლეთიდან და სამხრეთიდან თრიალეთის ქედის განშტოებების – საწკეპელის, მსხალდიდის, მთაწმინდის, თაბორისა და თელეთის ფერდობებით; აღმოსავლეთიდან – ივრის ზეგნის ჩრდ. ნაწილით, ჩრდილოეთიდან – საგურამოს ქედის კალთებით. სიგრძე – 21 კმ, სიგანე – 7 კმ. ქვაბულის ფსკერის დონე ზ.დ. 350-450 მ ფარგლებში იცვლება, კალთები საგურამოსთან 1500 მ. აღწევს (იხ. სურ. 16).

ორგრაფიული კლასიფიკაციით ქვაბული მიეკუთვნება მთაგორიანი ადგილების ჯგუფს, რადგან ხეობის მოვაკებული წყობა, რამდენიმე ადგილას დარღვეულია თითქმის განედური მიმართულების მთებით (თელეთის, თაბორის (სეიდ-აბადის), ძეძვისა და მტკვრის ტერასებით).

III.2. ჰავა. თბილისის ქვაბულის ჰავა საკმაოდ ნაირგვარია. ამის განმპირობებელ ფაქტორთა შორის ძირითადი ატმოსფეროს ცირკულაციურ პროცესთა ის რთული კომპლექსია, რომელიც საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოში და მათ შორის თბილისის მიდამოებშია

გავრცელებული. მიკროკლიმატური განსხვავება განპირობებულია რელიეფის სირთულით.

თბილისის ქვაბულში ერთმანეთს ხვდებიან სტეპისა და ტყისთვის დამახასიათებელი კლიმატთა არეები. ჰაერის საშუალო წლიური ტემპერატურა თბილისსა და მის მიდამოებში 7,4-დან 12,7⁰-მდეა. თბილისის განაშენიანებულ ტერიტორიაზე ჰაერის საშუალო წლიური ტემპერატურები მაღალია: დიღომი 12,1⁰, თბილისი – ობსერვატორია –12,7⁰. თბილისის ქვაბულში, განსაკუთრებით კი ქალაქის განაშენიანებულ ტერიტორიაზე ერთობ მაღალია აბსოლუტური მაქსიმალური ტემპერატურა, იგი 40⁰-ს აღწევს, მაგრამ ასეთი სიცხე ქალაქში ხშირი არ არის. ქალაქის მიდამოების მთაგორიან ადგილებში აბსოლუტური მაქსიმალური ტემპერატურა 33-38⁰-მდეა.

თბილისსა და მის შემოგარენში საკმაოდ დაბალია აბსოლუტური მინიმალური ტემპერატურა, რომელიც ისე როგორც საერთოდ ქვემო ქართლში, დაკავშირებულია კონტინენტური არქტიკული ჰაერის მასების შემოჭრასთან. ქალაქის განაშენიანებულ ტერიტორიაზე იგი მინუს 25⁰-ის ფარგლებშია, ხოლო მიდამოების მაღალ ადგილებში მინიმალური ტემპერატურა კიდევ უფრო დაბალია (მინუს 24,28⁰), თუმცა ასეთი დაბალი ტემპერატურა იშვიათია.

ამრიგად, თბილისის ქვაბულის ჰავა მიეკუთვნება ზომიერ კონტინენტურ ტიპს, რომელიც ხასიათდება მშრალი ზაფხულითა და ზომიერად ცივი ზამთრით.

III.3. თბილისის მიდამოების ნიადაგები. ბუნებრივი პირობების მრავალფეროვნების, კერძოდ, ზედაპირის ძლიერი დასერილობის გამო, თბილისის ქვაბულის ნიადაგებს სხვადასხვაობა ახასიათებს. თბილისის

ქვაბულის ტერიტორიის უმეტეს ნაწილში თვალსაჩინოდ არის გამოსახული თანამედროვე სტადიაზე ტყის მცენარეული ფორმაციის შეცვლა ველის მცენარეულობით, რაც აძლევს მას ტყესა და ველს შორის გარდამავალი ლანდშაფტის სახეს. ზოგან ამ პროცესს აქვს უფრო დასრულებული სახე (სამგორის ვაკე, სოდანლუდის ველი და სხვა) და აქ ტიპობრივად ველის ლანდშაფტია გამოსახული, თბილისის ქვაბულის შედარებით მაღალ ნაწილში კი ტყეს უფრო მეტად აქვს შენარჩუნებული თავისი პირვანდელი სახე და იგი ტიპობრივად წარმოდგენილი ტყის ზონას მიეკუთვნება (საგურამოს მიდამოები) თბილისის ქვაბულში ვხვდებით ჩამოყალიბებული სახის ველის ტიპის, კერძოდ, წაბლა ნიადაგებს, გარდამავალი სახის მდელოს ყავისფერ და რუხყავისფერ ნიადაგებს და მთა-ტყის ზონისთვის დამახასიათებელ ტყის ყავისფერ, ხოლო უფრო მაღლა – ტყის ყომრალ ნიადაგებს. ველის ზონაში (სამგორის ველზე) საკმაოდ დიდი ადგილი უკავია ე.წ. გაჯიან ნიადაგებს, აქ და სოდანლუდის ველზე გავრცელებულია სხვადასხვა სახის მლაშობი და ბიცობიანი ნიადაგები.

წარსულში ტყეების მოსპობამ და ნიადაგის არაწესიერმა გამოყენებამ, ზოგან ფერდობების დიდმა დახრილობამ გამოიწვია თბილისის ქვაბულში ეროზიული პროცესების ძლიერი განვითარება და ამის შედეგად ალაგ-ალაგ ძლიერ ჩამორეცხილი და სუსტად განვითარებული ნიადაგების გავრცელება.

III.4. შიდა წყლები (ჰიდროლოგიური ქსელი). თბილისის ქვაბულში მტკვარს მარჯვნიდან ერთვის მდინარეები – დიღმისწყალი, ვერე და წავკისისწყალი, მარცხნიდან – გლდანისხევი. ტბებიდან აღსანიშნავია ლისისა და კუს ტბები, ქ. თბილისის ჩრდ.-აღმოსავლეთით, ივრის

ზეგანზე, მლაშე ტბების ადგილას შეიქმნა თბილისის წყალსაცავი (თბილისის ზღვა). (დ.კორძია, 1961, მ. საბაშვილი, 1965; ლ. მარუაშვილი, 1970; დ. უკლება, 1974; ქსე,ტ.4).

III.5. თბილისის ქვაბულის მცენარეული საფარი

ისტორიული წყაროებიდან ჩანს, რომ უახლოეს წარსულში თბილისის დღევანდელი ტერიტორია და ქვაბულის მიდამოები ტყით იყო დაფარული. ანთროპოგენური ზემოქმედებით, შემდგომში ტყეები ბარშიც და მთაშიც გაჩანაგდა და მათი ადგილი სტეპებმა, ძირითადად მეორეულმა დაიკავეს.

თბილისის ქვაბული ფლორისტულად საკმაოდ მდიდარი და მრავალფეროვანია. დღეისათვის საქართველოში უმაღლეს მცენარეთა 4100-მდე სახეობაა აღრიცხული. აქედან თბილისის ქვაბულში 1640 სახეობა გვხვდება (გაგნიძე, დავითაძე, 2000).

თბილისი და მისი მიდამოების ტერიტორია ფიტოგეოგრაფიულად გაერთიანებულია სუბხმელთაშუაზღვისპირეთის ოლქის, მცირე კავკასიონის პროვინციის თრიალეთის ფლორისტულ რაიონში. თბილისის ფლორის კომპლექსში წარმოდგენილია განსხვავებული ცენოფლორისტული კომპლექსები: ნახევარუდაბნო (უდაბნოს), სტეპის, ფრიგანოიდული, ტყის (ზომიერი, ფართოფოთლოვანი), მდელოსა და ა.შ.

ნახევარუდაბნოს (უდაბნოს) მცენარეულობა. აღმოსავლეთ ამიერკავკასიაში იგი ქმნის მცენარეულობის ზონალურ ტიპს, ფართოდ არის წარმოდგენილი მტკვარ-არაქსის დაბლობზე და გარემომცველ მთისწინეთში, აღმოსავლეთ საქართველოში ვრცელდება ცალკეული მასივების

სახით (გარდაბნისა და მარნეულის გავაკებები, ელდარის დაბლობი). ცალკეული ენების სახით იჭრება თბილისის მიდამოებში (სურ. 1). ნახევარუდაბნოებში გაბატონებული მდგომარეობა უკავია ავშნიანებს (*Artemisia fragrans*), ავშნიან-ყარღანიანებს (*A. fragrans* - *Salsola dendroides*), ნაკლებად გაბატონებულია ყარღანიანი ეკოსისტემა.

ნახევარუდაბნოს (უდაბნოს) ედიფიკატორ მცენარეთა მეტი ნაწილი მჭიდროდ არის დაკავშირებული თურანის, ასევე წინა აზიისა და აღმოსავლეთ ხმელთაშუაზღვეთის ფლორისტულ ცენტრებთან. მსგავს ბიომში ნიადაგები რუხი-მურაა (სურ. 10).

სტეპები. თბილისის ქვაბულის, განსაკუთრებით მტკვრის მარცხენა სანაპიროს მხარეს, გაბატონებულ ლანდშაფტს სტეპები წარმოადგენენ. აღმოსავლეთ საქართველოში სტეპის მცენარეულობას, ჩვეულებრივ, ზ.დ. 300-700მ უკავია და, ამდენად, სიმაღლებრივად ცვლის ნახევარუდაბნოებს. სპეციალისტთა აზრით, ეს სტეპები მეორადი, ანთროპოგენური წარმოშობისაა. მისი ფორმირება მოხდა ტყეების, ნათელი ტყეებისა და ბუჩქნარის გაჩეხვის შედეგად. წამყვანი ადგილი უკავია უროს (*Andropogon ischaemum*), ხშირად თანაედიფიკატორია ძირტკბილა (*Glycyrrhiza glabra*), სხვადასხვა ეფემერები და ა.შ. ნიადაგები წაბლა, უფრო იშვიათად შავმიწაა. სტეპების ფორმირებაში დიდი წვლილი მიუძღვით სხვა მარცვლოვნებსაც - ვაციწვერას სახეობებს (*Stipa* spp.) (სურ. 9).

თბილისის ქვაბულში და, საერთოდ, დედაქალაქის მიდამოებში, შემდეგი სიმაღლებრივი სარტყელი უკავიათ ნათელ (არიდულ) ტყეებს (ზ.დ. 500-800 მ). ცნობილია გარეული, ქსეროფიტული მსხლების, ღვიების, აგრეთვე შერეული – ღვიებისა და ფოთლოვანი მერქნიანების

ნათელი ტყეები (სურ. 3). ქსეროფიტული მსხლების (ბერყენების) სულ ცოტა 5 სახეობა აღმ. საქართველოს ენდემებია. თბილისის ქვაბულის ბერყენიანები წარმოქმნილია ძირითადად ტირიფფოთოლა ბერყენითა (*Pyrus salicifolia*) და ქართული ბერყენით (*P. georgica*) (სურ. 5).

ღვრიანი ნათელი ტყეები განვითარებულია ქ. მცხეთასთან. აქ გვხვდებით შავ ღვიას (*Juniperus goetodissima*), წითელ ღვიას (*J. rufescens*) და ამ წიწვოვნის სხვა სახეობებს. ზოგჯერ მათში შერეულია ნათელი ტყეებისათვის დამახასიათებელი ფოთლოვანი ხემცენარე - საკმლის ხე (*Pistacia mutica*); (სურ. 4)

ზ.დ. უფრო მაღალი სარტყელი წარმოდგენილია ტყის მცენარეულობით. მას, უწინარესად, ქმნის ქართული მუხა (*Quercus iberica*) (სურ. 18, 23); დამახასიათებელია ასევე რცხილნარ-მუხნარი ტყეები (იგივე მუხა და რცხილა - *Caprinus orientalis*), რცხილნარი (შემდგარი *C. caucasica*-საგან; (სურ. 20), რცხილნარ-წიფლნარი (იმავე სახეობებისგან) და წიფლნარი აღმოსავლური წიფლისაგან (*Fagus orientalis*; (სურ.17). წიფლნარის სხვადასხვა ეკოსისტემებს შორის ყველაზე ორიგინალურია საგურამოს ქედის წიფლნარები. ქვეტყეში ასეთებია მარადმწვანე კოლხური ბაძგი (*Ilex colchica*), მაჯალვერი (*Daphne pontica*), იშვიათად გვხვდება უთხოვარიც (*Taxus baccata*) და სხვ. (სურ. 19)

გარდა აღნიშნულისა, თბილისისა და მისი შემოგარენისათვის ასევე ნიშანდობლივია მთის ქსეროფიტები, ანუ ჯაგეკლიანები (ბოტანიკურ ლიტერატურაში ხშირად შიბლიაკად მოხსენებული). იგი ხმელთაშუაზღვეთის ქსეროფილური ანდა ნახევრადქსეროფილური ბუჩქნარის ანალოგია. აღმ. საქართველოსა და აღნიშნულ რეგიონში ჯაგეკლიანთა რამდენიმე საერთო ედიფიკატორი სახლდება, ესენია:

ძეძვი, კოწახური, ჩიტავაშლა, ბროწეული, ჯაგრცხილა (სურ. 7). მათ შორის ყველაზე ტიპური ძეძვია (*Paluiurus spina - christi*), ფართოდაა ასევე გავრცელებული (განსაკუთრების კუს, ანუ ქორქის ტბის მიდამოებში) ნაკლებად ქსეროფილური გრაკლა (*Spiraea hyper icifolia*), რომელთანაც შერეულია ჯორისძუა, გლერძი, უფრო იშვიათად ზღარბა, ასევე – ცხრატყავა, უძრახელა, ხორციფერა, შავჯაგა და სხვ. (სურ. 6).

პარკოსანი ბუჩქებისაგან, კერძოდ გლერძის (*Astragalus spp.*), ზღარბას (*Acantholimon fominii*) შემდგარი ცენოზები ფრიგანას სახელწოდებით არის ცნობილი. მსგავსი ფიტოდაჯგუფებები ტიპურია წინა აზიისათვის. (სურ. 11).

მტკვრის ხეობისათვის დამახასიათებელია **ჭალის ტყე**, რომელიც წარსულში თბილისსა და მის მიდამოებში გაცილებით ფართოდ იყო წარმოდგენილი. ამჟამად, იგი გადარჩენილია გარდაბანში, რუსთავში, თბილისის ფარგლებში – ნავთლულის პირისპირ და დიღმის დაბლობის გასწვრივ. ფლორისტულად შედარებით კარგადაა შენახული საგურამოს არაგვისპირის ჭალის ტყე. ის ტყე, რომელშიც ლეგენდის მიხედვით მეფე ვახტანგ გორგასალი ნადირობდა, წარმოადგენდა მტკვრის მეორე ტერასის (ამჟამად განადგურებულია) ჭალის ტყეს – მუხნარ-თელნარს (*Quercus longipes*, *Ulmus foliacea*), რომელშიც ერია ნეკერჩხალი (*Acer*), იფანი (*Fraxinus*), წითელი კუნელი (*Crataegus monogyna*), შავი კუნელი (*Crataegus kyrtostyla*), ეს ტყე კონტაქტში იყო თელეთის მუხნარებთან, რომელიც ქართული მუხისაგან შედგებოდა და რომლის ნაშთები შემორჩენილია დღესაც თელეთის ქედზე (ა. მაყაშვილი, 1953; ნ. კეცხოველი, 1960; ბ. ქუთათელაძე, რ. გაგნიძე, 1968;

რ. გაგნიძე და სხვ., 1987; რ. გაგნიძე, მ. დავითაძე, 2000; მ. ფ. Сахокия, 1958).

თბილისის ქვაბულის ტერიტორიაში შედის ერთი დაცული ტერიტორია – საგურამოს ნაკრძალი და ერთი რეკრეაციული ტერიტორია – თბილისის ეროვნული პარკი (სურ 21). საგურამოს ნაკრძალი შექმნილია აღმოსავლეთ საქართველოს ფართოფოთლოვანი ტყეების ეკოსისტემების, კოლხური რელიქტების დასაცავად (იხ. სურ.), ნაკრძალის ჭურჭლოვანი მცენარეების ფლორა 675 სახეობას ითვლის. როგორც ითქვა, აქ კოლხეთის ფლორის რამდენიმე წარმომადგენელია. ვხვდებით ვიწრო არეალის მქონე ლოკალურ ენდემებსაც: საგურამოს ირაგა (*Anthemis saguramica*), საგურამოს ფურისულა (*Primula saguramica*) და სხვა.

თბილისის ქვაბული, კერძოდ საგურამოს ნაკრძალი, მოქცეულია ზოლში, რომელსაც ცენტრალური ამიერკავკასიის «ბოტანიკურ კვანძს» უწოდებენ. იგი სენსიტიურ (მგრძნობიარე) ტერიტორიას წარმოადგენს - იმყოფება ძლიერი ანთროპოგენური სტრესის ქვეშ, შესაბამისად, ქვაბულის მდიდარი და ორიგინალური ფლორის, განსაკუთრებით სუსტად შესწავლილი უხერხემლო ცხოველების კვლევა, ბიომრავალფეროვნების დადგენა და დაცვა, ფართო მოსახლეობაში სათანადო პროპაგანდა, სპეციალისტთა აუცილებელი გარემოსდაცვითი მოვალეობაა.

თ ა ვ ი IV

თბილისის ქვაბულის ობობების ფაუნისტური მიმოხილვა

IV.1. თბილისის ქვაბულის ობობების ტაქსონომიური შედგენილობა (ანოტირებული სია)

რიგი *Araneae* აერთიანებს 40000-ზე მეტ სახეობას. ამ მაჩვენებელით ცხოველთა სამყაროში მეხუთე ადგილი უკავია. სახეობათა სიმრავლით ფეხსახსრიანთა ეს ჯგუფი ჩამოუვარდება მხოლოდ ამავე ტიპის ზეკლას ექვსფეხიანების (*Haxapoda*), კლას მწერებს (*Insecta _ Ectognatha*), სახელდობრ, მწერთა შემდეგ რიგებს: *Coleoptera*, *Lepidoptera*, *Diptera*, *Hymenoptera* (Parker et al, 1992).

ქვეთავში მოყვანილია ზემოთ აღნიშნულ რაიონში მოპოვებული არანეოფაუნის ანოტირებული სია. სახეობათა სახელწოდებები მოცემულია ობობების მსოფლიო კატალოგის ელექტრონული ვერსიის მიხედვით (Platnick, 2006). თითოეული სახეობისთვის მოცემულია შეგროვების ადგილი და დრო საქართველოს ფარგლებში, მოტანილია ცნობები არეალისა და ბიოეკოლოგიის შესახებ.

ტიპი – ფეხსახსრიანები (*Arthropoda*)

ქვეტიპი – ქელიცერიანები (*Chelicerata*)

კლასი – ობობასნაირები (*Arachnida*)

რიგი – ობობები (*Araneae*)

*I. ოჯახი - Filistatidae**

*1 . გვარი – Filistata Latr.,1810**

*1. სახეობა – Filistata insidiatrix(Forskal,1775)**

მოპოვების ადგილი და დრო: წნორის წყალი, შირაქი (სპასკი, 1936), ზუგდიდის ბოტანიკური ბაღი, ფოთი (მხეიძე, 1960, 1965),

თბილისის ზღვის მიდამოები, შავნაბადა, ფონიჭალა, მცხეთის მიდამოები (ფხაკაძე, 25.05.2004, 22.07.2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური ბუნების, ნახევრად სინანტროფული (ჰემი-სინანტროფული სახეობა) ბინადრობს კლდეებსა და ქვის კედლებში.

ბიოლოგია: კოპულაცია მიმდინარეობს მდედრის აბლაბუდის მილში, სადაც მამრებიც აღწევენ.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი.

II ოჯახი – Scytodidae*

2. გვარი – Scytodes Latreille, 1804*

2. სახეობა – Scytodes thoracica (Latreille, 1802)*

ფურთხია ობობა.

მოპოვების ადგილი და დრო: სოხუმი (მიხაილოვის გადასასვლელი (სპასკი, 1937), გორი – მეჯვრისხევი, ჩაქვი, კელასური, ქედა (მხეიძე 1939-1967), საგურამოს ნაკრძალი, კუს ტბის მიდამოები (ფხაკაძე, 20. V. 2003).

საერთო არეალი: ჰოლარქტიკული

ბიოტოპი: მეზოფილური სახეობაა, ბინადრობს ტყეში.

ბიოლოგია: მოძრაობენ ნელა, წყვეტილად, ხტომით. ეს ობობები არ აგებენ საჭერ ქსელს, მაგრამ იყენებენ მსხვერპლის შეპყრობის ორიგინალურ ხერხს, რაც შემდეგში მდგომარეობს: მწერიდან 1-2სმ დაშორებით ობობა აკეთებს ნახტომს უკან და ამავე დროს ასხურებს მწებავ სეკრეტს („სართავ შხამიანი» ჯირკვლიდან). გამოყოფილი სეკრეტი ღებულობს ზიგზაგური ძაფის ფორმას, რომელიც ჰაერზე მკვრივდება და მწერს აწებებს სუბსტრატზე. სართავ-შხამიანი ჯირკვლის სეკრეტი გამოიყოფა ქელიცერის ბოლოზე და მსხვერპლზე ახდენ, ტოქსიკურ ზემოქმედებას (ჰიპო-ტროფული შხამიანი ჯირკვლები იკავებენ მთელი თავმკერდის უკანა ნაწილს. კოპულირებენ მარტიდან ოქტომბრამდე. ზაფხულში ობობები სააბლაბუდე მეჭეჭით დაატარებენ კვერცხებს, რომელთა რაოდენობა პარკში 2-3-ია. იზრდებიან ნელა, იზამთრებენ 2 ჯერ, ცოცხლობენ 4-5 წელს ცოცხლობენ.

შეხვედრის სიხშირე : იშვიათი.

III ოჯახი – Pholcidae*

3. გვარი – Pholcus Walckenaer, 1805*

3.სახეობა – *Pholcus phalangioides* (Fuesslin, 1775)*

მოპოვების ადგილი და დრო: ბათუმი (სიმონი, სპასკი, 1937), სოხუმი (სპასკი, 1937), ლისის ტბა, კოჯორი (მომპოვებელი მხეიძე, 1970, 1973, ფხაკაძე 2005),თბილისი–ბინა (ფუნიკულიორი, ვერეს ხეობა, კუს ტბა, საგურამოს ნაკრძალი. მცხეთის მიდამოები (მომპოვებელი ინწკირველი,1989,ფხაკაძე, 2006),თბილისის ზღვის მიდამოები (ფხაკაძე, 22.05.2004).

საერთო არეალი: კოსმოპოლიტური სახეობაა.

ბიოტოპი :ევრიბიონტული(სინანტროფული)სახეობაა,ბინადრობს ადამიანის საცხოვრებელ ბინებში, სხვადასხვა სახის შენობებში (სარდაფები).

შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანი

4. გვარი-Spermophora Hent., 1841**

4.სახეობა- *Spermophora senoculata* (Duges, 1836)**

მოპოვების ადგილი და დრო: მცხეთის მიდამოები, თბილისის ზღვის მიდამოები, კუს ტბა, (ფხაკაძე, 14. X. 2004, 20. IX. 2005).

საერთო არეალი: ჰოლარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა. ბინადრობს ტყეში.

შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანი

IV ოჯახი – Segestriidae *

5. გვარი – Segestria Latreille, 1804*

5.სახეობა – *Segestria bavarica* C.L.Koch, 1843*

მოპოვების ადგილი და დრო: ბათუმი, სოხუმი (სპასკი, 1937), ქედა, ადიგენი, ქობულეთი, წალენჯიხა, გუდაუთა, ოჩამჩირე, ამბროლაური, ხოტევი, ასპინძა, კოჯორი (მხეიძე 1939, 1964, 1965, 1972), არმაზი, საგურამოს ნაკრძალი, თბილისის ზღვის მიდამოები (ფხაკაძე, 6. 08. 2004, 5. X. 2003).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული.

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს კლდეებსა და ქვიან კედლებში.

ბიოლოგია: მდედრი აბლაბუდისაგან აკეთებს პარკს, რომელშიც მოთავსებულია ობობა თავისი კვერცხებით.

შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანი

V ოჯახი – Dysderidae +

6. გვარი – *Cryptoparachtes Dunin, 1992+*

6. *სახეობა – Cryptoparachtes charitonovi (Mcheidze, 1972)**

მოპოვების ადგილი და დრო: კიკეთი (მხეიძე, 1963), ბოლნისის რაიონი (დუნინი, 1987), საგურამოს ქედი, ზემო ავჭალა, კუს ტბა, ფუნიკულიორი(მხეიძე, ფხაკაძე, 25. 09. 2002, 22. 08. 2003).

საერთო არეალი: სამხრეთ კავკასიური (საქართველოს ენდემია)

ბიოტოპი: ტყის ბინადარი მეზოფილური სახეობაა.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი.

7. *სახეობა – Cryptoparachtes fedotovi(charit.,1956) (ემფ*)*

მოპოვების ადგილი და დრო: ლაგოდეხის ნაკრძალი (ზაიცევი, 1937), თბოლისი – შავნაბადა, ზედაზენი, ლაგოდეხი – შრომის ხეობა (მხეიძე, 1938, 1964, 1967). ლაგოდეხი, ყვარელი (მარუსიკი, 1982, 1987).

საერთო არეალი: სამხრეთ კავკასიური (სამხრეთ კავკასიის ენდემია)

ბიოტოპი: ტყის ბინადარი მეზოფილური სახეობაა.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი.

7. გვარი – *Dysdera Latreille, 1804 +*

8. *სახეობა – Dysdera azerbaijdzhanica Charitonov, 1956+*

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი– ბოტანიკური ბაღი, ქობულეთი(მხეიძე 1959,1960),ფუნიკულიორი,მცხეთისმიდამოები(მომპოვებელი მხეიძე, ფხაკაძე 2004), თბილისის ზღვა, ფუნიკულიორი(მხეიძე , ფხაკაძე, 11.06.2002).

საერთო არეალი: კავკასიური (კავკასიის ენდემია)
ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში.
შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანი

9. სახეობა – *Dysdera crocata* C. L. Koch, 1838 (ემფ*)

მოპოვების ადგილი და დრო: ფოთი (სიმონი, 1899), ბათუმი სპასკი, თბილისი, კოჯორი, გორი (მხეიძე, 1937), გორი (მხეიძე 1939, 1970, 1974), თელავი, მთათუშეთი, ლაგოდეხი, ადიგენი, ზესტაფონი, ბაღდათი, ჩაქვი, ბათუმი, ოჩამჩირე, სოხუმი – კელასური (მხეიძე 1939, 1972, 1974), ბათუმი, აფხაზეთი, სოხუმი (დუნინი, 1985).

საერთო არეალი: კოსმოპოლიტური სახეობაა.

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ადამიანის საცხოვრებელ ადგილებში.

შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანია.

10. სახეობა – *Dysdera erythrina* (Walckenaer, 1802) (ემფ*)

მოპოვების ადგილი და დრო: სოხუმი, ახალი ათონი, ბათუმი, თბილისი (მხეიძე, 1938, 1939, 1940).

საერთო არეალი: ევროპული

ბიოტოპი: ტყის ბინადარი მეზოფილური სახეობაა.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი.

11. სახეობა – *Dysdera Dunini* Deleeman Reinod, 1938 *

მოპოვების ადგილი და დრო: ბათუმი, ჩაქვი, მთა მტირალა, ხულო, საირმე, ზეკარი, ბაღდათი – როკითი, ახალქალაქი, გაგრა, ახალი ათონი, ხობი – უთას მთა, კოჯორი (მხეიძე 1946, 1960, 1965, 1972, 1973, 1979), ორთაჭალა (ფხაკაძე 2002, 17. 09. 2004).

საერთო არეალი: ფართო ხმელთაშუაზღვიური სახეობაა.

ბიოტოპი: ტყის ბინადარი მეზოფილური სახეობაა, ხშირად ტემპერატურის დაწვეასთან დაკავშირებით შემოდგომის ბოლოს, შემოდის ბინებში. გაზაფხულზე ტემპერატურის აწევის შემთხვევაში (მარტი, აპრილი) ისევ ბრუნდება ბუნებაში.

შეხვედრის სიხშირე : მრავალრიცხოვანი.

12. სახეობა – *Dysdera richteri* Charitonov, 1956(*ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი – შავნაბადა, ლაგოდები(მხეიძე, 1940).

საერთო არეალი: ევროპული

ბიოტოპი: ტყის ბინადარი მეზოფილური სახეობაა.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი.

13. სახეობა – *Dysdera spasskyi* Charitonov, 1956*

მოპოვების ადგილი და დრო: ბორჯომი, აბასთუმანი (კაზნაკოვი, 1891-1892), კოჯორი, უძო, ჩაქვი(მხეიძე, 1962, 1967), ფუნიკულიორი, კოჯორი, ფონიჭალა, ბოტანიკური ბაღი (მხეიძე, ფხაკაძე 24. 05. 2002) , საგურამოს ნაკრძალი (ფხაკაძე, 27. 04. 2004).

საერთო არეალი: სამხრეთ კავკასიური (საქართველოს ენდემია)

ბიოტოპი: ტყის ბინადარი მეზოფილური სახეობაა.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი.

14. სახეობა – *Dysdera tbilisiensis* Mcheidze, 1979 (*ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი – ს. დილომი (მხეიძე, 1966)

საერთო არეალი: სამხრეთ კავკასიური (საქართველოს ენდემია.)

ბიოტოპი: ტყის ბინადარი მეზოფილური სახეობაა.

შეხვედრის სიხშირე: იშვიათი

15. სახეობა – *Dysdera ukrainensis* Charitonov, 1956 (*ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: კოჯორი, თბილისი, ქობულეთი (მხეიძე, 1974, 1974).

საერთო არეალი: სამხრეთ ევროპული.

ბიოტოპი: ტყის ბინადარი მეზოფილური სახეობაა.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი.

16. სახეობა – *Dysdera westringi* O. P.-Cambridge, 1872 (*ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი (მხეიძე 1938, 1965), აბაშა (მხეიძე 1938, 1965).

საერთო არეალი: ფართო ხმელთაშუაზღვიური სახეობაა

ბიოტოპი: ტყის ბინადარი მეზოფილური სახეობა.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი.

8. გვარი – *Harpactocrates Simon, 1914* (*ემფ)

17. სახეობა – *Harpactocrates trialetiensis Mcheidze, 1997* (*ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: კოჯორი (უძო-1400მ ზ.დ.), საგურამოს ქედი (მხეიძე, 1964, 1967).

საერთო არეალი: სამხრეთ კავკასიური (საქართველოს ენდემია)

ბიოტოპი: ტყის ბინადარი მეზოფილური სახეობაა.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი.

9. გვარი – *Hygrocrates Deeleman-Reinhold, 1988* (*ემფ)

18. სახეობა – *Hygrocrates georgicus (Mcheidze, 1972)* (*ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი, კოჯორი (მხეიძე, 1962)

საერთო არეალი: სამხრეთ კავკასიური (საქართველოს ენდემია)

ბიოტოპი: ტყის ბინადარი მეზოფილური სახეობაა.

შეხვედრის სიხშირე: იშვიათი.

VI ოჯახი – *Mimetidae* (ემფ)

10. გვარი – *Ero C. L. Koch, 1836* (*ემფ)

19. სახეობა – *Ero aphana (Walckenaer, 1802)* (*ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: გორი (მხეიძე, 1938), თბილისი (მხეიძე, 1938).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, გვხვდება ხეებსა და ბუჩქებზე.

შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანი

VII ოჯახი – *Eresidae*+

11. გვარი – *Eresus Walckenaer, 1805*+

20. სახეობა – *Eresus cinnaberinus* (Olivier, 1785)*

მოპოვების ადგილი და დრო: შირაქი, ელდარი, ვაშლოვანის ნაკრძალი (პატიშარას ხეობა) (მხეიძე 1961, 1962, 1969), ფუნუკულიორი, კიკეთი (მხეიძე, ფხაკაძე, 2002), არმაზის ხეობა, თბილისის ზღვის მიდამოები, საგურამოს ნაკრძალი, შავნაბადა (ფხაკაძე 8. 06. 2003, 22. 07. 2004).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

ბიოლოგია: კოპულაცია გაზაფხულზე მიმდინარეობს საკვერცხე პარკები დიდი ზომისაა, რომელშიც 70-80 კვერცხია მოთავსებული.

მდედრი კვერცხების პარკს ღამით სოროში ინახავს, დღისით კი მზეზე გამოკიდებს. შვილების გამოჩეკვის შემდეგ მდედრი კვდება. შვილები მკვდარ მდედრებთან იზამთრებენ.

შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანი.

21. სახეობა – *Eresus Lavrosiae* Mcheidze 1979 (*ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი, კოჯორი (უძო) 1400მ.ზ.დ (მხეიძე 1963, 1967).

საერთო არეალი: სამხრეთ კავკასიური (საქართველოს ენდემია)

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: იშვიათი.

VIII ოჯახი – Oecobiidae*

12. გვარი – Oecobius Lucas, 1846*

22. სახეობა – *Oecobius annulipes* (H. Lucas, 1846)*

მოპოვების ადგილი და დრო: სპასკი (1937-1938), თბილისის ზღვის მიდამოები, ზემო ავჭალა (ფხაკაძე 22.07. 2003, 2.04. 2004)

საერთო არეალი: ევროპული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს კლდეებსა და ქვის კედლებში.

შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანი

IX ოჯახი – Uloboridae +

13. გვარი – *Hyptiotes Walckenaer, 1837 (*ემფ)*

23. სახეობა – *Hyptiotes paradoxus (C.L.Koch, 1834) (* ემფ)*

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი, ლაგოდეხი(ზავადსკი, 1902), სოხუმი (სპასკი, 1937), ბათუმი-ბოტანიკური ბაღი (მხეიძე, 1963).

საერთო არეალი: ჰოლარქტიკული.

ბიოტოპი: მეზოფილური სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი.

14. გვარი – *Uloborius latr., 1846+*

24. სახეობა – *Uloborius walckenaerius Latr., 1806+*

მოპოვების ადგილი და დრო: სოხუმი (სპასკი, 1937), გურჯაანი, ჩაქვი, სოხუმი (მხეიძე 1938, 1962), თბილისი (ზავადსკი, 1902). თბილისი-ავჭალა, თბილისის ზღვის მიდამოები. (მომპოვებელი მხეიძე 1973, ფხაკაძე 2006)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ესეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

ბიოლოგია: ქსოვს წრისებურ ბადეს, სადაც კვერცხებს ათავსებს. კვერცხების რაოდენობა პარკში 60 -90 მდეა.

შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანი.

X ოჯახი – *Theridiidae +*

15. გვარი – *Achaearanea Strand, 1929+*

25. სახეობა – *Achaearanea lunata (Clerck, 1757)+*

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი, ლაგოდეხი, ყვარელი, წალვერი, ბორჯომი, მანგლისი, ახალციხე, ბახმარო, მტირალა (მხეიძე 1940-1972), კოჯორი, ფუნიკულიორი, თბილისის ზღვის მიდამოები, ავჭალა (მხეიძე, ფხაკაძე, 22.07, 25.09. 2002)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული.

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, გვხვდება ხეებსა და ბუჩქებზე.

ბიოლოგია: დამჭერი ქსელი დიდი ზომისაა, ივლისში მდედრი ქსოვს პატარა ზომის თავშესაფარს მცენარეთა ნარჩენებისაგან, აქვე ჩამოკიდებს საკვერცხე პარკს.

შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანი

26. სახეობა – *Achaeranea tepidariorum* (C. L. Koch, 1841)*

მოპოვების ადგილი და დრო: სოხუმი (სპასკი, 1937), გავრცელებულია დასავლეთ და აღმოსავლეთ საქართველოში (მხეიძე 1938-1974), ბეთანია, კოჯორი, წყნეთი(მომპოვებელი მხეიძე , 1978, ფხაკაძე 2006)

ფუნგიკულიორი, თბილისის ზღვის მიდამოები, ვერეს ხეობა, არმაზი, კუს ტბის მიდამოები (ფხაკაძე, 22.07, 19.07. 2004)

საერთო არეალი: კოსმოპოლიტური

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანი

16 გვარი – *Dipoena Thorell, 1869**

27 სახეობა – *Dipoena melanogaster* (C. L. Koch, 1837)*

მოპოვების ადგილი და დრო: ბათუმი, ბოტანიკური ბაღი (მხეიძე, 1959), მანგლისი, საგურამო, მარტყოფი, მცხეთის მიდამოები (მომპოვებელი მხეიძე, 1965, ფხაკაძე 2006).

საერთო არეალი: აღმოსავლეთ პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე

შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანი

17 გვარი – *Enoplognatha Pavesi, 1880+*

28 სახეობა – *Enoplognatha ovatha* (Clerck., 1757)+

მოპოვების ადგილი და დრო: ლაგოდეხი, თბილისი, კოჯორი, კიკეთი, ბეთანია, მანგლისი, გორი, ატენის ხეობა, სიღნაღი, სოხუმი, ფოთი, ქედა, ამბროლაური, მესტია (მხეიძე 1940-1975), თბილისის ზღვის მიდამოები, არმაზის ხეობა, კუს ტბა, კოჯორი(მომპოვებელი მხეიძე 1976-1978, ფხაკაძე 2005), თბილისის ზღვის მიდამოები (მხეიძე, ფხაკაძე , 2002,2003), დილომი, ბოტანიკური ბაღი, საგურამო, მცხეთა (ფხაკაძე 29.09.2002, 7. X. 2004).

საერთო არეალი: ჰოლარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე. ბაღებში (ქოლგოსნებზე, რთულყვავილოვან მცენარეებზე, ტყის მინდვრებში.

ბიოლოგია: მსხვერპლის დამჭერ ქსელს ქსოვს. ივნისის ბოლოს გვხვდება ორივე სქესის სქესმწიფე ფორმები, რომლებიც პარკებში არის

გახვეული, რომელთა რაოდენობა 150 ცალს შეადგენს, მეორედ დადებული კვერცხები უფრო ცოტაა და პარკი შედარებით თხელი. შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანი.

29 სახეობა _ *Enoplognata latimana Hippa ey oksala, 1982***

მოპოვების ადგილი და დრო: ვერეს ხეობა, მცხეთა, კიკეთი, ფუნიკულიორი, კუს ტბა, შიომღვიმე, თბილისი ზღვის მიდამოები, არმაზი, ავჭალა, უძო (ფხაკაძე 25. 07 2003, 27. 27. 2003, 22. 09. 2004, 19. 07. 2004).

საერთო არეალი: ჰოლარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე შეხვედრის სიხშირე : მრავალრიცხოვანი.

18 გვარი – *Episinus Walck., 1805+*

30 სახეობა _ *Episinus truncatus Latr., 1809+*

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი, ადძაბის მღვიმე (სოხუმის რაიონი (სპასკი, 1937, მხეიძე, 1953), მცხეთის მიდამოები, შავნაბადა (მომპოვებელი მხეიძე 1965, ფხაკაძე 2006)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული.

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანი

19 გვარი – *Latrodectus Walck., 1805+*

31 სახეობა _ *Latrodectus treditimutatus (Rossi, 1790)+*

მოპოვების ადგილი და დრო: გორი – კვერნავის სამხრეთ ფერდობი თბილისი – ბოტანიკური ბაღი, ელდარის, შირაქის საძოვრები, ასპინძა ხაზაბავრისაკენ მიმავალი გზა (მხეიძე, 1949-1973), შავნაბადა, კუს ტბა, არმაზის ხეობა (მომპოვებელი მხეიძე 1986, ფხაკაძე 2006).

საერთო არეალი: პალეარქტიკულ-ეთიოპიური

ბიოტოპი: ქსეროფილურის სახეობაა. ბინადრობს ბალახებში.

დამახასიათებელია უდაბნოსა და ნახევარუდაბნოს ფაუნისათვის, სიმშრალის მოყვარული სახეობაა, ბინადრობს მცენარეებით ღარიბ ადგილებში, მღრღნელების მიერ მიტოვებულ სოროებში. კარაკურტი უხვად იძლევა შთამომავლობას და გარკვეულ პერიოდში ახასიათებს

მასობრივი გამრავლება. კოპულაციის შემდეგმდებრი ამთავრებს მეორე მიგრაციას, იკეთებს სოროს ამის შემდეგ კვდება. კარაკურტი შხამიანი ობობაა, მისი შხამი 15-ჯერ უფრო ძლიერია ჩხრიალა გველის შხამზე, იგი უმეტესად ღამით იკბინება. ნაკბენ ადგილას მოჩანს პატარა ზომის წითელი ლაქა. 10-15 წთ შემდეგ იწყება ძლიერი ტკივილები, სამედიცინო დახმარების გარეშე ადამიანი იღუპება
შეხვედრის სიხშირე: იშვიათი

20 გვარი – *Steatoda Sund.*, 1833+

32 სახეობა – *Steatoda albomaculata*(De- Geer., 1778)*

მოპოვების ადგილი და დრო: ბათუმი (სპასკი, 1927), სოხუმი, კელასური, ეშერა, ბათუმი, ქედა, ხულო, ახალციხე, ბორჯომი (მხეიძე, 1973). შავნაბადა, თბილისის ზღვის მიდამოები (მომპოვებელი მხეიძე 1962- 1971, ფხაკაძე 2006).

საერთო არეალი: ჰოლარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი.

33 სახეობა – *Steatoda bipunctata* (Linnaeus , 1758)+

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი, ბორჯომი, წალვერი, ასპინძა, ვარძია, ლაგოდეხი, ამბროლაური, შოვი, ცაგერი, (მხეიძე 1940, 1957, 1975), არმაზის ხეობა, თბილისის ზღვის მიდამოები, საგურამოს ნაკრძალი, დიღომი (მომპოვებელი მხეიძე 1965, ფხაკაძე 2006).

საერთო არეალი: ჰოლარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანი

34 სახეობა – *Steatoda castanea* (Clerck.,1757)+

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისის მიდამოები, გორი, ზედა ხვითი, ლაგოდეხი, სიღნაღი, ნუკრიანი, თელავი, აწყური, ყაზბეგი, დევდორაკი, ბორჯომი, აბასთუმანი, ხარაგაული, ჭიათურა, ამბროლაური, ტყიბული, ლანჩხუთი, ოზურგეთი, ლენტეხი (მხეიძე 1939-1974), ორთაჭალა, ფუნიკულიორი (მხეიძე, ფხაკაძე 2003), ოქროყანა,

კუს ტბა, საგურამოს ნაკრძალი, ზემო ავჭალა, დილომი, ორთაჭალა, ფუნიკულიორი, თბილისი – ბინა, არმაზი (მომპოვებელი მხეიძე 1973-1965, ფხაკაძე, 2006).

საერთო არეალი: ჰოლარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული (სინანტროფული) სახეობაა, ბინადრობს ადამიანის საცხოვრებელ ბინებში, იკვებება ბინის მწერებით.

შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანი.

35 სახეობა – *Steatoda grossa* (koch, 1838)+

მოპოვების ადგილი და დრო: მთელი საქართველო მხეიძე (1937-1970), თბილისი (ბინა), არმაზის ხეობა, შავნაბადა (მომპოვებელი მხეიძე 1978, ფხაკაძე 2005), კუს ტბა, საგურამოს ნაკრძალი, (ფხაკაძე 22.05. 2002, 27 09. 2003, 11.05. 2004).

საერთო არეალი: კოსმოპოლიტური

ბიოტოპი: ევრიბიონტული (სინანტროფული) სახეობაა, გვხვდება ადამიანის საცხოვრებელ ბინებში.

იკვებებიან: ბინის მწერებით

შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანი.

36 სახეობა – *Steatoda paukilliana* (Walck., 1805)+

მოპოვების ადგილი და დრო: გელათი (კულჩინსკი, 1895), გაგრა (სიმონი 1899),თბილისი,თელავი, გურჯაანი, ვეჯინი, ახალციხე, ადიგენი, ბაღდათი, ჩოხატაური, ბათუმი, ქედა, სოხუმი (მხეიძე 1938, 1956, 1966, 1973), ფუნიკულიორი, ბოტანიკური ბაღი, ორთაჭალა, კუს ტბა, მცხეთის მიდამოები, შავნაბადა (მომპოვებელი მხეიძე 1970-1973, ფხაკაძე 2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ქვების ქვეშ, იგი კარაკურტის საცხოვრებელ ბუდეში სახლდება, ზაფხულში კი იწყებს კვერცხების დებას, რის შემდეგ თვითონ კვდება, ზაფხულის ბოლოს ახალი თაობის კარაკურტის მდედრები გამოიჩეკებიან.

შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანი.

37 სახეობა – *Steatoda phalerata* (Panzer, 1801)+

მოპოვების ადგილი და დრო ბათუმი (კულჩინსკი, 1884, სიმონი 1899), თბილისი, გორი, ატენის ხეობა, ადიგენი, უტყისი, ხულო, თაგო,

ნაქერალა, ქობულეთი, ოზურგეთი (მხეიძე 1941, 1961, 1973), თბილისი – კუს ტბა, ლისის ტბა, მცხეთის მიდამოები, ავჭალა (მომპოვებელი მხეიძე 1974, 1976, ფხაკაძე 2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანი.

38 სახეობა- *Steatoda triangulosa* (Walck.,1802)+

მომპოვების ადგილი და დრო: სოხუმი, ბათუმი (სპასკი, 1937), თბილისი, თელავი, სიღნაღი, ყვარელი, გურჯაანი, ლაგოდეხი, ახალციხე, ადიგენი, საჩხერე, მესტია, ბათუმი, სოხუმი, ფოთი (მხეიძე 1940, 1957, 1973) თბილისის ზღვის მიდამოები, ფუნქციულიორი (ფხაკაძე 20. 07. 2002, 25. 06. 2003)

საერთო არეალი: კოსმოპოლიტური სახეობაა.

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ქვების ქვეშ.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

21 გვარი - *Theridion* Walck.,1805+

39 სახეობა – *Theridion impressum* (Koch, 1881)*

მომპოვების ადგილი და დრო: ქუთაისი (კულჩინსკი 1895), სოხუმი (სპასკი 1937), მთათუშეთი, გურჯაანი, ჩუმლაყი, ველის ციხე, ლაგოდეხი, ბორჯომი, საირმე, ზეკარი, ლანჩხუთი, შოვი (მხეიძე 1938, 1960, 1970), შავნაბადა, კუს ტბა (მომპოვებელი მხეიძე 1976, ფხაკაძე 2006), თბილისის ზღვის მიდამოები, საგურამოს ნაკრძალი, კრწანისი (ფხაკაძე 22.07. 2002, 2. 07. 2003).

საერთო არეალი: ჰოლარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე

შეხვედრის სიხშირე მრავალრიცხოვანია.

40 სახეობა – *Theridion melanorium* (Hahn., 1831)*

მომპოვების ადგილი და დრო: დიღომი, მცხეთის მიდამოები, ფუნქციულიორი, გლდანის ეროვნული პარკის ტერიტორია (მომპოვებელი მხეიძე 1959, 1971, 1973, ფხაკაძე 2006).

საერთო არეალი: ჰოლარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს კლდეებსა და ქვის კედლებში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივია.

*41 სახეობა – Theridion nigrovariegatum Simon, 1873**

მოპოვების ადგილი და დრო: ლაგოდეხი, ნინიგორას მთა, შოვი (ზემო რაჭა) (მხეიძე 1973), ფუნიკულიორი, თბილისი – ოქროყანა, ფონიჭალა (მომპოვებელი მხეიძე 1965, ფხაკაძე 2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივია.

42 სახეობა – Theridion pinastri (Koch, 1872) (ემფ)*

მოპოვების ადგილი და დრო: მიხაილოვის გადასასვლელი (სპასკი 1937), მანგლისი, თბილისი, ადიგენი (მხეიძე 1970).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: მეზოფილური სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანია.

XI ოჯახი – Liniphiidae+

22 გვარი – Frontellina van Haldingen, 1969+

43 სახეობა – Frontellina frutetorium (Koch, 1834)+

მოპოვების ადგილი და დრო: სოხუმი (სპასკი, 1937), ქობულეთი, ციხისძირი, სოხუმი, გულრიფში, აბაშა, ჩოხატაური, ბახმარო, ამბროლაური, შოვი, მამისონის გადასასვლელი, ჭიორა, ქედა, მესტია, ახალციხე, ადიგენი, ბაღდათი, ხარაგაული, ტყიბული, თელავი, წინანდალი, ყვარელი, გურჯაანი, გრემი, თბილისის მიდამოები (მხეიძე 1937, 1941, 1951, 1979), ლაგოდეხი (მარუსიკი, 1983), დასავლეთ საქართველო (თანასევიჩი, 1987), კოჯორი, თბილისის ზღვის მიდამოები, ვერეს ხეობა (მომპოვებელი მხეიძე 1976-1978, ფხაკაძე 2005), ლოტკინის მთა, მცხეთის მიდამოები, საგურამოსნაკრძალი (ფხაკაძე 25.05. 2003)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანია.

23 გვარი – *Liniphia Latr., 1804+*

44 სახეობა *Liniphia hortensis (Sund., 1830)**

მოპოვების ადგილი და დრო: ლაგოდები (მხეიძე 1939), თბილისი – ზოოპარკი, კუს ტბა, მცხეთის მიდამოები, კოჯორი (მომპოვებელი მხეიძე 1974, ფხაკაძე 2006)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი.

45 სახეობა – *Liniphia triangularis (Clerck., 1757)+*

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი და მისი მიდამოები, გორი, ატენის ხეობა, გურჯაანი, ლაგოდები, მთათუშეთი, ყვარელი, სიღნაღი, ადიგენი, ქედა, მესტია, სოხუმი, ბათუმი (მხეიძე 1937, 1973), კიკეთი, კუს ტბა (მხეიძე 1969), ხარაგაული (თანასევიჩი, 1960, 1964), თბილისის ზღვის მიდამოები, მცხეთის მიდამოები, საგურამოს ნაკრძალი, ზემო ავჭალა (მომპოვებელი მხეიძე, 1937-1965, ფხაკაძე 2005)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი.

24 გვარი – *Neirene Blackw., 1833+*

46 სახეობა – *Neirene emphana (walck., 1842) **

მოპოვების ადგილი და დრო: ლაგოდები (ჭიაურის ტყე), თელავი, ცივი, ყვარელი, შოვი, მესტია, ამბროლაური, ხოტევი, ქუთაისი, საირმე, ადიგენი (მხეიძე 1957, 1966), კუს ტბა, დილომი, გლდანის (ყოფილი ეროვნული პარკის ტერიტორია) (მომპოვებელი მხეიძე 1964 -1976, ფხაკაძე 2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანი.

47 სახეობა – *Neirene montana (Clerck., 1757) (*ემფ)*

მოპოვების ადგილი და დრო: კოჯორი, თბილისი, ტყიბული, ვანი.
(მხეიძე 1958, 1961).

საერთო არეალი: ჰოლარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი.

25 გვარი - *Pelecopsis Simon , 1864 (* ემფ)*

48 სახეობა - *Pelecopsis odontophora (Kulcz., 1895) (* ემფ)*

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი (კულჩინსკი, 1895)

საერთო არეალი: სამხრეთ კავკასიური (საქართველოს ენდემია).

ბიოტოპი: ტყის ბინადარი მეზოფილური სახეობაა.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი.

26 გვარი - *Terniuphantes saarasto et Tanasevish, 1996**

49 სახეობა - *Terniuphantes morosus (Tanasevitch, 1987)**

მოპოვების ადგილი და დრო: ჩოხატაური, ბაკურიანი, აჭარა, კინტრიში
სერგეი გალავაჩი, 1981), თბილისი (ორთაჭალა), თბილისის ზღვის
მიდამოები, საგურამოს ნაკრძალი (მომპოვებელი მხეიძე 1970,
ფხაკაძე, 2006).

საერთო არეალი: კავკასიური (კავკასიის ენდემია)

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ტყეში.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანია

50 სახეობა - *Terniuphantes tenius (Blaskw., 1852)**

მოპოვების ადგილი და დრო: ლაგოდები, აჭარა, ციხისძირი, (მარუსიკი,
1981), ბაკურიანი (სერგეი გალავაჩი, 1983), საგურამო, თბილისის
ზღვის მიდამოები, კუს ტბის მიდამოები, (მომპოვებელი მხეიძე, 1973,
ფხაკაძე, 2006)

საერთო არეალი: კოსმოპოლიტური სახეობაა

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანია

XII ოჯახი – Tetragnathidae +

27 გვარი – *Metellina Chamberlin et Ivie, 1941+*

51 სახეობა – *Metellina mengei (Blackwall, 1869)**

მოპოვების ადგილი და დრო: კუს ტბა, ფუნიკულიორი, თბილისის ზღვის მიდამოები (მომპოვებელი მხეიძე 1973, 1968, ფხაკაძე, 2006).

საერთო არეალი: ევროპულ-ევროციმბირული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანია.

52 სახეობა – *Metellina merianae (Scopoli, 1763)**

მოპოვების ადგილი და დრო: აძაბა, კელასური, წყალტუბო (მღვიმე) (ხარიტონოვი 1947წ), ტყიბული, ძეგრულას მღვიმე, კორცხალი რ. ჯანაშვილის მასალების მიხედვით (მხეიძე, 1970), კუს ტბა, ლისის ტბა, ფუნიკულიორი (მომპოვებელი მხეიძე 1978-1979, ფხაკაძე 2005), მცხეთის მიდამოები, არმაზის ხეობა (ფხაკაძე 25.07.2003 , 2. 07. 2006)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანია

53 სახეობა – *Metallina segmentata (Clerck, 1757)+*

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი, ლაგოდები (ზავადსკი, 1902), გორი – ატენის ხეობა, თელავი, ჯვარპატიოსანი, ცივი, ლაგოდები, ხულო, ქედა, ბაკურიანი, შოვი, სოხუმი (მხეიძე, 1939-1974), კუს ტბა, თბილისის ზღვის მიდამოები, საგურამოს მიდამოები, დილომი (მომპოვებელი მხეიძე 1973, ფხაკაძე, 2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანია.

28 გვარი – *Tetragnata Latr., 1804+*

54 სახეობა – *Tetragnata monthana (sim., 1874)+*

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი, გარდაბანი, ლაგოდეხი, ბაკურიანი, ტყიბული, ქობულეთი, ბათუმი, სოხუმი, ახალი ათონი ფოთი, სამეგრელო (მხეიძე, 1938, 1968, 1972), თბილისის ზღვის მიდამოები, კოჯორი – უძოს ტერიტორია (მხეიძე, ფხაკაძე, 2003).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ჰიგროფილური სახეობაა. ბინადრობს მდინარეებსა და წყალსატევების მახლობელ ადგილებში – ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

29 გვარი – *Zigiella Pick-Cambr., 1902* (*ემფ)

55 სახეობა – *Zigiella monthana (koch., 1834)* (*ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი, თელავი, ლაგოდეხი, სიონი, ყაზბეგი, ფოთი (მხეიძე 1964-1972).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ჰიგროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანია.

XIII ოჯახი – Araneidae +

30 გვარი – *Aculepeira Chamberlin et Ivie, 1942+*

56 სახეობა – *Aculipeira armida (Audouin, 1826)* (*ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი (კულჩინსკი, 1899), გარეჯი (მხეიძე, 1941).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: მეზოფილური სახეობაა, ბინადრობს ხეებზე და ბუჩქებზე.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივია.

57 სახეობა – *Aculipeira ceropegia (Walckenaer, 1802)**

მოპოვების ადგილი და დრო: მთათუშეთი, ლაგოდეხი, ყაზბეგი, სურამის გადასასვლელი (1800მ ზღვის დონიდან) ტყიბული, შოვი, ამბროლაური, მესტია, უშბას მახლობელ ადგილებში (იელის ბუჩქებში), ლენტეხი, ბორჯომ-ბაკურიანი, ახალციხე, მანგლისი, ბეთანია (მხეიძე 1938, 1940, 1960, 1975), მანგლისი, წოდორეთი, შავნაბადა, კუსტბა, ზოოლოგიური პარკი, ფუნქულიორი, კოჯორი, უძო (მომპო-

ვებელი მხეიძე 1962-1981, ფხაკაძე, 2006), საგურამოს ნაკრძალი, შავნაბადა (მხეიძე , ფხაკაძე 2002).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე.

იკვებებიან: იკვებება დიდი ზომის მავნე მწერებით.

შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანია

33 გვარი - *Agalenathea Archer, 1951+*

58 სახეობა - *Agalenatea redii (Scopoli, 1763)+*

მოპოვების ადგილი და დრო: ფოთი (სიმონი,1899), თბილისი, ლაგოდეხი (ზავადსკი, 1902), ბათუმი მიხაილოვის გადასასვლელი, სოხუმის რაიონი (სპასკი, 1937), სოხუმი, ქობულეთი, თბილისი-ბოტანიკური ბაღი, კოჯორი (მხეიძე 1966-1967), კუს ტბა, თბილისის ზღვის მიდამოები, ლისის ტბა, ზემო ავჭალა (მომპოვებელი მხეიძე 1973, ფხაკაძე 2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე

შეხვედრის სიხშირე : ჩვეულებრივი.

32 გვარი - *Araneus Clerck, 1757+*

59 სახეობა - *Araneus angulatus Clerck, 1757+*

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი (სიმონი, 1899წ), ქობულეთი, ბათუმი, შაქრიანი, ლაგოდეხი, კახი (ზავადსკი 1902), თბილისი, ხარაგაული, ბათუმი (მხეიძე, 1961), თბილისის ზღვის მიდამოები, გლდანის (ყოფილი ეროვნ. პარკის ტერიტორია), კუს ტბა (მომპოვებელი მხეიძე 1968, ფხაკაძე 2006).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი.

60 სახეობა - *Araneus circe Savygny ey Audouin, 1826)(* ემფ)*

მოპოვების ადგილი და დრო: ბათუმი (ზავადსკი 1895, სპასკი, 1937 წყნეთი, თბილისი, ხაშური, ბრეთი, მესტია (მხეიძე 1940-1979)
საერთო არეალი: პალეარქტიკული
ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე
შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანია.

61 სახეობა – *Araneus diadematus Clerck, 1757+*
(ჯვრიანი ობობა)

მოპოვების ადგილი და დრო: ქუთაისი (კულჩინსკი, 1895), ქობულეთი, თბილისი, მაღარო, ლაგოდეხი, კახი (ზავადსკი 1902), ყაზბეგი, მესტია, მთა-თუშეთი, ბათუმი, ქობულეთი (მხეიძე 1937-1978), საგურამოს ნაკრძალი, კუს ტბა, ვაკის პარკი, ვერეს ხეობა, არმაზის ხეობა (მომპოვებელი მხეიძე 1952, 1972, ფხაკაძე, 2006), ვაკის პარკი, კოჯორი (მხეიძე, ფხაკაძე 22. 06. 2003).
საერთო არეალი: ჰოლარქტიკული
ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე.
იკვებებიან: ბუზებით, კოლოებით, კალიებით, პეპლებით.
შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანია.

62 სახეობა – *Araneus grossus (C.L.Koch, 1844)+*

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი, ქსანი (ზავადსკი 1902), თბილისის მიდამოები, კუს ტბა, ლისის ტბა, ლაგოდეხი, თელავი, ხაშური, ხარაგაული, აბასთუმანი, ამბროლაური, ხოტევი, საწალიკეს მთა, მესტიის მიდამოები, ფოთი (მხეიძე 1938-1974), ლისის ტბა ფონიჭალა, ზემო ავჭალა, ვარაზის ხევი, ფუნიულიორი (მხეიძე, ფხაკაძე 2. 08. 2002, 15. 07. 2003)
საერთო არეალი: პალეარქტიკული
ბიოტოპი: ჰიგროფილური სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე.
იკვებებიან: დიდი ზომის მწერებით, პეპლებით, კალიებით, ნემსიყლაპიებით, ბუზებით და კოლოებით.
შეხვედრის სიხშირე : მრავალრიცხოვანია.

63 სახეობა – *Araneus marmoreus Clerck, 175**

მოპოვების ადგილი და დრო: თელავი, მთათუშეთი, ომალო, ლაგოდეხი, ბახმარო, ამბროლაური, ტყიბული, ნაქერალა, მესტია, სურამის გადასასვლელი (1800მ ზღვის დონიდან), ხარაგაული, ბათუმი (მხეიძე 1938, 1940, 1961, 1974), დილომი – სასოფლო სამეურნეო ინსტიტუტის მიმდებარე ტერიტორია, თბილისის ზღვის მიმდ. ტერიტორია (მომპოვებელი მხეიძე 1940, 1970, ფხაკაძე 2006).

საერთო არეალი: ჰოლარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე.

იკვებებიან: დიდი ზომის მწერებით (სწორფრთიანებით)

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივია.

47 სახეობა – *Araneus quadratus Clerck, 1757**

მოპოვების ადგილი და დრო: მთათუშეთი, ლენტეხი, მესტია, ლენტეხი, ბახმარო (მხეიძე 1938-1940, 1944), ლისის ტბა, საგურამო (მომპოვებელი მხეიძე, 1965, ფხაკაძე 2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: მეზოფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

იკვებებიან: იკვებება დიდი ზომის მწერებით, კალიებით, ხოჭოებით.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივია

32 გვარი – *Araniella Chamberlin et Ivie, 1942+*

65 სახეობა – *Araniella cucurbitina (Clerck, 1757)+*

მოპოვების ადგილი და დრო: ქუთაისი (კულჩინსკი, 1895), ლაგოდეხი, მანგლისი (ზავადსკი 1902), მიხაილოვის გადასასვლელი, სოხუმის რაიონი (სპასკი 1937), თბილისი, თელავი, წინანდალი, მთათუშეთი, ლაგოდეხის ნაკრძალი, ჭიაურის ტყე, კოჯორი, ბეთანია, მანგლისი, ბორჯომი, ბაკურიანი, აბასთუმანი, ასპინძა, გორი, ხარაგაული, ჭიათურა, ზესტაფონი, ბაღდათი, ტყიბული, ამბროლაური, ონი, შოვი, ბახმარო (მხეიძე 1937-1978), თბილისი – ბოტა- ნიკური ბაღი, კუს ტბა, შავნაბადა, კუს ტბა (მხეიძე 1962-1981, ფხაკაძე 2006).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში

შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანია.

66 სახეობა – *Araniella opisthographa* (Kulczynski, 1905)**

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისის ზღვის ტერიტორია, ოქროყანა, ფონიჭალის მიდამოები, კუს ტბა, შავნაბდა, ფუნიკულიორი, ლისის ტბა, არმაზი, კრწანისი (ფხაკაძე 2002, 2004).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

101 სახეობა – *Lycosa vultuosa* (koch.,1839) (* ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი, ალაზნის ველი, ლაგოდები (შმიდტი, 1899), სამგორი, საგარეჯო, გორი, მცხეთა, მანგლისი, ალგეთი, კოჯორი, წყნეთი, დუშეთის რაიონი, ასპინძა, რუსთავი, თელავი, ყვარელი, ელდარი, შირაქი, კასრის წყალი, ჭიათურა, საჩხერე, ზესტაფონი, ქუთაისი, საირმე, ტყიბული, ამბროლაური, შოვი, ცხინვალი, ქობულეთი, სოხუმი, ლანჩხუთი, ჩოხატაური, ოზურგეთი, ბახმარო, ქედა , ბაღდათი (მხეიძე 1938-1979).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ესეროფილური სახეობაა, საცხოვრებლად ირჩევს ბალახეული მცენარეებით დაფარულ ადგილებს, როგორც არის ანდრო პაპა, რძიანა, იონჯა , ესპარცეტი, ცხოველებიდან სწორფრთი ანები, ხოჭოები, პეპლები, მორიელები, კრაზანები.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივია.

49 გვარი – *Pardosa C. L. Koch, 1847+*

102 სახეობა – *Pardosa agricola* (Thorell, 1856)*

მოპოვების ადგილი და დრო: საქართველო – ლაგოდები, ზეკარი (მხეიძე, 1944), თბილისის ბოტანიკური ბაღი, არმაზის ხეობა, საგურამოს ნაკრძალი. (ფხაკაძე 15. 07., 22. 05. 2002).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანია

103 სახეობა – *Pardosa amentata* (Clerck, 1757)*

მოპოვების ადგილი და დრო: საქართველო – გორი, ატენი, თელავი, ჯვარპატიოსანი, ადიგენი, ბახმარო (200 მ.ზ.დ), მამისონის გადასასვლელი (300 მ.ზ.დ), შავნაბადა, გლდანულას ხეობა, არმაზის ხეობა,

ზემო ავჭალა, ფონიჭალა, დილომი (მომპოვებელი მხეიძე, 1970, 1972, 1989, ფხაკაძე 2005).

საერთო არეალი: ევროპული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

104 სახეობა – *Pardosa azerifalcata* Marusik, Guseinov et Koponen, 2003**

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი – ზემო ავჭალა, გლდანი (ყოფილი ეროვნული პარკის ტერიტორია) (ფხაკაძე, 2004)

საერთო არეალი: სამხრეთ კავკასიური (სამხრ. კავკასიის ენდემი)

ბიოტოპი: ჰიგროფილური სახეობაა, ბინადრობს ნიადაგში.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

105 სახეობა – *Pardosa bifasciata* (C.L. Koch, 1836)**

მოპოვების ადგილი და დრო: ორთაჭალა – ციხეები, შავნაბადა, კუს ტბა, საგურამოს ქედი, თბილისი – ბოტანიკური ბაღი (ფხაკაძე 11. 07., 16. 07. 2003, 1. 07, 22. 08. 2004).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ტყეში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

106 სახეობა – *Pardosa caraensis* (Mcheidze, 1946)*

მოპოვების ადგილი და დრო: საქართველო – გარდაბანი, თელავი (მხეიძე, 1946), თბილისის ზღვის მიდამოები, კუს ტბის მიდამოები, დილომი (მომპოვებელი მხეიძე 1977- 1979, ფხაკაძე 2005), ორთაჭალა, ზემო ავჭალა (ფხაკაძე, 11. 07. 2003, 22. 09. 2004).

საერთო არეალი: სამხრეთ კავკასიური (საქართველოს ენდემია)

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ტყეში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

107 სახეობა – Pardosa hortensis (Thorell, 1872)+

მოპოვების ადგილი და დრო: საქართველო – თბილისი, ლაგოდეხი, ბორჯომ-ბაკურიანი, ახალციხე, ფოთი, მესტია (მხეიძე 1939, 1940 1948, 1971), თბილისის ზღვის მიდამოები, საგურამოს ნაკრძალი, საგურამო, ვერეს ხეობა, ლისის ტბა, კრწანისი, შავნაბადა, ფუნიკულიორი, კუს ტბა, ოქროყანა, ზემო ავჭალა, არმაზის ხეობა (მომპოვებელი მხეიძე 1961-1970, ფხაკაძე, 2005)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ტყეში.

ბიოლოგია: საკვერცხე პარკი რუხი ყვითელია, მწვანე ელფერით.

კვერცხების რაოდენობა პარკში 60-მდეა. კვერცხებს მეორედ აგვისტოში დებს. საკვერცხე პარკს სააბლაბუდე მეჭეჭებით თან დაატარებს, გვხვდება, როგორც დაბლობ ისე მაღლობ ადგილებში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

*108 სახეობა – Pardosa italica Tongiorgi, 1966***

მოპოვების ადგილი და დრო: მარტყოფი, თბილისის ზღვის ტერიტორია, თბილისის ბოტანიკური ბაღი (ფხაკაძე 11. 07. 2003, 25. 06. 2004)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

109 სახეობა – Pardosa lugubris (Walckenaer, 1802)+

მოპოვების ადგილი და დრო: ლაგოდეხი, ნინიგორას მთა, თელავი – ჯვარპატიოსანი, ცივი, გურჯაანი, ბაკურიანი – ცხრაწყარო, ბანისხევი, თბილისის (მხეიძე, 1940-1957), ფუნიკულიორი, შავნაბადა, დილომი, ორთაჭალა, კუს ტბა, საგურამო, უძო, წოდორეთი, ლოტკინის მთა, ოქროყანა, ვერე, არმაზი, თბილისი ბოტანიკური ბაღი, ლისის ტბა (მომპოვებელი 1965-1972, ფხაკაძე 2006).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ტყეში.

ბიოლოგია: მდედრის სხეულის სიგრძე 5.5-6.5მმ, მამრის 4.5-5 მმ, თავმკერდი ყავისფერი, თვალების არე შავი. კვერცხების ფორმა ოპისმაგვარი.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივია.

110 სახეობა – Pardosa monticola (Clerck, 1757)+

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი (შავნაბადა), გორი – ატენი, გარდაბანი, ყაზბეგი – სიონი, თელავი, ჯვარპატიოსანი, ცივი, სოხუმი – რიწის ტბის მიდამოები (მხეიძე 1949-1958), თბილისის ზღვის მიდამოები, უძოს მიდამოები, მანგლისი, ორთაჭალა, კუს ტბა, საგურამოს ქედი, არმაზის ხეობა, კრწანისი, ვერე, შავნაბადა (ფხაკაძე, 25.07.2002, 20 07. 2003, 15.05. 2004).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ტყის ბინადარი ევრიბიონტული სახეობაა

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი.

*111 სახეობა – Pardosa morosa (koch,1870)**

მოპოვების ადგილი და დრო: მცხეთის მიდამოები, თბილისი – ბოტანიკური ბაღი, უძო, ვერეს ხეობა, არმაზი, დიღომი, ბეთანია, ოქროყანა (მომპოვებელი მხეიძე 1961-1981, ფხაკაძე 2005)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ტყეში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

*112 სახეობა – Pardosa pontica (Thorell, 1875)**

მოპოვების ადგილი და დრო: მცხეთის მიდამოები, შავნაბადა, საგურამოს ქედი, კუს ტბა (მომპოვებელი მხეიძე 1965-1976, ფხაკაძე 2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

*113 სახეობა – Pardosa proxima (C. L. Koch, 1847)***

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისის ზღვის მიდამოები, არმაზის ხეობა, საგურამო, თბილისი ბოტანიკური ბაღი (ფხაკაძე 11.07.05, 12. 07. 05, 2003 , 22. 07. 2004)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ტყეში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

114 სახეობა – *Pardosa sphagnicola* (F. Dahl, 1908)**

მოპოვების ადგილი და დრო: შავნაბადა, კრწანისი, საგურამოს ქედი, მუხათგვერდი, თბილისის ზღვის მიდამოები (ფხაკაძე, 2003)

საერთო არეალი: ევროპულ-ევროციმბირული

ბიოტოპი: ტყეში ბინადარი მეზოფილური სახეობაა,

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

115 სახეობა – *Pardosa tatarica* (Thorell, 1875)*

მოპოვების ადგილი და დრო: მცხეთის მიდამოები – კუს ტბა (ფხაკაძე 15.06, 18. 06. 2004)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ტყეში.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

116 სახეობა – *Pardosa vittata* (Keyserling, 1863)*

მოპოვების ადგილი და დრო: თელავი, წმინდა გიორგის, მონასტრის მიდამოები, გურჯაანი – ახტალა, ბაკურიანი, ახალციხე, ზეკარი, დუშეთი – (მხეიძე 1943), თბილისის ზღვის მიდამოები, მცხეთის მიდამოები, ზემო ავჭალა (მომპოვებელი მხეიძე 1965-1973, ფხაკაძე 2005)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ტყეში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

50 გვარი – *Pirata Sundevall, 1832**

117 სახეობა – *Pirata knorri (scopoli.,1763)**

მოპოვების ადგილი და დრო: ლაგოდები, მაწიმის ხეობა, ყაზბეგი,

(მხეიძე,1953),გლდანი(ყოფ. ეროვნული პარკის ტერიტორია)
(მომპოვებელი მხეიძე 1965-1970, ფხაკაძე 2005)
საერთო არეალი: პალეარქტიკული
ბიოტოპი: მეზოფილური სახეობაა,ბინადრობს ტყეში.
შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

51 გვარი - *Trochosa C. L. Koch, 1847+*

118 სახეობა - *Trochosa ruricola (De Geer, 1778)+*

მოპოვების ადგილი და დრო: სოხუმი (შმიდტი, 1895), ბათუმი, ზუგდიდი, წებელდა (სიმონი, 1899), თბილისი – ორთაჭალა, დიდუბე, გორი, ატენის ხეობა, ლაგოდეხი, ხულო, შოვი, ზესტაფონი, ტყიბული (მხეიძე 1943-1961), თბილისი ზღვის ტერიტორია, კუს ტბა, თბილისი – შავნაბადა, ლისის ტბა (მომპოვებელი მხეიძე 1967-1970, ფხაკაძე 2006).
საერთო არეალი: პალეარქტიკული
ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ტყეში.
შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

119 სახეობა - *Trochosa robusta(Simon, 1876)+*

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისის მიდამოები (მხეიძე 1978), თბილისის ზღვის მიდამოები, თბილისის ბოტანიკური ბაღი, მცხეთის მიდამოები (მომპოვებელი მხეიძე 1968, ფხაკაძე 1972).
საერთო არეალი: პალეარქტიკული
ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ტყეში.
შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

52 გვარი - *Xerolycosa Dahl, 1908**

120 სახეობა - *Xerolycosa miniata (C. L. Koch, 1834)**

მოპოვების ადგილი და დრო: ფასანაური, ახალციხე (მხეიძე 1941), შავნაბადა, კუს ტბა, ლისის ტბა, ოქროყანა,ვერეს ხეობა, კრწანისი, ფუნიკულიორი, დილომი, არმაზის ხეობა, თბილისის ზღვის მიდამოები, კრწანისი, (მომპოვებელი 1965-1973, ფხაკაძე 2005).
საერთო არეალი: პალეარქტიკული
ბიოტოპი:ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში.
შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

*121 სახეობა – Xerollicosa nemoralis (Westring, 1861)**

მოპოვების ადგილი და დრო: ყაზბეგი, მთათუშეთი, ბორჯომ-ბაკურიანი, ბახმარო, მტირალა, ქედა, მწვანე კონცხი (მხეიძე 1965-1973), დილომი, მცხეთის მიდამოები, თბილისის ზღვის მიდამოები (ფხაკაძე, 22.06, 23.06.2004).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

XV ოჯახი – Pisauridae +

53 გვარი – *Pisaura Simon, 1885+*

122 სახეობა – *Pisaura mirabilis (Clerck, 1757)+*

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი (სიმონი, 1899), კოჯორი, მანგლისი, ბეთანია, ბორჯომი, წალვერი, მესტია, ამბროლაური, ბაზალეთი, ლაგოდები, ჩარგალი (მხეიძე 1941), კუს ტბა, მცხეთის მიდამოები, ზემო ავჭალა (მომპოვებელი მხეიძე, 1941-1981, ფხაკაძე, 2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

123 სახეობა – Pisaura novicia (L. Kock, 1978) (ემფ)*

მოპოვების ადგილი და დრო: ბორჯომი, გაგრა, ბათმი, ზუგდიდი, (სიმონი 1899), მანგლისი, თბილისი, ფოთი (მხეიძე, 1965)

საერთო არეალი: სამხრეთ კავკასიური (საქართველოს ენდემია)

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

XVI ოჯახი – Oxyopidae +

53 გვარი – *Oxyopes Latreille, 1804+*

124 სახეობა – *Oxyopes globifer Simon, 1876***

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი ზღვის ტერიტორია (ფხაკაძე, 4.04.2004).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

125 სახეობა – *Oxyopes heterophtalmus* (Latreille, 1804)+

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი (კულჩინსკი, 1895), კიკეთი, მანგლისი, ლაგოდეხი, ბათუმი (მომპოვებელი მხეიძე 1946-1959), მცხეთის მიდამოები, შავნაბადა, ფონიჭალა, ფუნიკულიორი, თბილისის ზღვის მიდამოები, (მომპოვებელი მხეიძე, 1978, ფხაკაძე 2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

126 სახეობა – *Oxyopes lineatus* Latreille, 1806+

მოპოვების ადგილი და დრო: ალაზნის ველი, ლაგოდეხი (შმიდტი, 1895), თბილისი (კულჩინსკი 1895), წებელდა (სიმონი 1899), თბილისი, კოჯორი, მანგლისი, ბეთანია, ოქროყანა, სამგორი, გორი, ასპინძა, სიღნაღი, ელდარი (მხეიძე, 1939, 1940, 1963, 1970), თბილისის ზღვის მიდამოები, ფუნიკულიორი (მხეიძე, ფხაკაძე, 2003), თბილისის მიდამოები (მომპოვებელი მხეიძე 1974, ფხაკაძე 2006)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

იკვებება: ბუგრებით, ბაღლინჯოებით, თეთრულეების მატყლებით.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

127 სახეობა – *Oxyopes remosus* (Mart et Goeze, 1778)+

მოპოვების ადგილი და დრო: ქოჩალო, ელდარი, ლაგოდეხი, ბეთანია, თბილისი (მხეიძე 1940-1954), თბილისის ზღვის და მცხეთის მიდამოები, ზემო ავჭალა, (ფხაკაძე 27. 06. 29.06.2005)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

XVII ოჯახი – Agelenidae +

55 გვარი – *Agelena Walckenaer, 1805+*

128 სახეობა – *Agelena labyrinthica (Clerck, 1757)+*

ლაბირინთის აგელენა

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი (სიმონი, 1899), მანგლისი, თუშეთი, ბათუმი, ქედა, ხულო, ბახმარო, ლანჩხუთი (მხეიძე 1937-1978), კუს ტბა და თბილისის ზღვის მიდამოები, ვერეს ხეობა (ფხაკაძე, 5. 05 2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპები: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

ბიოლოგია: მის ბუდეს განიერი და ბრტყელი ძაბრის ფორმა აქვს, რომელიც ჩამოკიდებულია მცენარეებზე,

იკვებება: დიდი ზომის მწერებით – სწორფრთიანებით, ხოჭოებით პეპლებით, ბუზებით და სხვა.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

129 სახეობა – Agelena orientalis C.L.Koch, 1841+

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისის მიდამოები(მხეიძე,1978), კუს ტბა, თბილისის ზღვა, ლისის ტბა, მცხეთის მიდამოები, ვერეს ხეობა(მომპოვებელი მხეიძე 1978, ფხაკაძე 2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

56 გვარი – *Agelescape Levy, 1996***

130 სახეობა – *Agelescape caucasica Guseinov, Marusik et Koponen, 2006***

მოპოვების ადგილი და დრო: შავნაბადა, ზემო ავჭალა, თბილისის ზღვის მიდამოები არმაზის ხეობა (ფხაკაძე 4.08, 16. 09. 2004).

საერთო არეალი: სამხრეთ კავკასიური (სამხრეთ კავკასიის ენდემი)

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი.

*131 სახეობა – Agelescape dunini Guseinov, Marusik et Koponen, 2006***

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისის ზღვის მიდამოები, მცხეთის მიდამოები, კუს ტბა (ფხაკაძე 20. 04. 2002, 24.05.2003)

საერთო არეალი: სამხრეთ კავკასიური (სამხრეთ კავკასიის ენდემია)

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანია

57 გვარი - Tegenaria Latreille, 1904+

132 სახეობა - Tegenaria domestica (Clerck, 1757)+

სახლის ობობა

მოპოვების ადგილი და დრო: მთელი საქართველო (მხეიძე 1979-1980), თბილისი – ბინა (ფხაკაძე, 2003, 10. 09.2005).

ბიოტოპი: ევრიბიონტული (სინანტროფული) სახეობაა, ბინადრობს ადამიანის საცხოვრებელ ბინებში, სხადახვა სახის შენობებში, ბნელ კუთხე-ებში აკეთებს ძაბრისებური ფორმის განიერ ქსელს. ძაბრის შევიწროვებულ ადგილში ზის ობობა და ელოდება მსხვერპლს, იკვებება: ბინის მწერებით (ბუზი, კოლო, საწოლის ბაღლინჯო, ტარაკანი)

საერთო არეალი: კოსმოპოლიტური სახეობაა.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

133 სახეობა - Tegenaria pagana (C.L.Koch, 1840)+

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი, ასპინძა (მხეიძე 1973), თბილისი–ბინა, ზოოლოგიური პარკი(მხეიძე, ფხაკაძე 2003), ბინა (ფხაკაძე, 7.09.2004, 19.11. 2005).

საერთო არეალი: კოსმოპოლიტური სახეობაა.

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ადამიანის საცხოვრებელ ბინებში.

ბიოლოგია: ქსელს აბამს კლდის ნაპრალებში, ქვების გვერდით . საკვერცხე პარკი ოვალური და წაგრძელებულია, გაკეთებულია ნაზი, თხელი, თეთრი ქსოვილით, რომელიც შენიღბულია სხვადასხვა ნარჩენებით

შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანია

XVIII ოჯახი – Cybaeidae (* ემფ)

58 გვარი – *Argyroneta Latreille, 1804 (* ემფ)*

134 სახეობა – *Argyroneta aquatica (Clerck, 1757) (* ემფ)*

ვერცხლურა

მოპოვების ადგილი და დრო: ფოთი (სიმონი, 1895), ქობულეთი, ბებესირის ტბა, ბაკურიანი, თბილისი – კრწანისის რაიონი, ფოთი – პალიასტომის ტბის მიდამოები (მხეიძე 1939-1942).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ჰიგროფილური სახეობაა, ბინადრობს წყალში.

ბიოლოგია: არგირონეტა ერთადერთი სახეობაა, რომელიც ცხოვრობს წყალში როგორც არის გუბურები, ტბები, მდორე ან ნელა გამდინარე არხები, რომელიც მდიდარია წყალმცენარეებით – ლემნიით, ელოდეათი და რქაფოთოლათი .

იკვებება: წყლის ხოჭოებით, კოლოებით, ნემსიყლაპიების კვერცხებით, ლარვის ჭუპრებით.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანია.

XIX ოჯახი – Dictynidae +

59 გვარი – *Archaeodictyna Caporiacco, 1928+*

135 სახეობა – *Archaeodictyna consecuta (O. P.-Cambridge, 1872)+*

მოპოვების ადგილი და დრო: ოქროყანა, გორი – კვერნავი, ასპინძა, (მხეიძე, 1952), თბილისი ზღვის მიდამოები(მომპოვებელი მხეიძე 1978, ფხაკაძე 2005),ზემო ავჭალა, ფონიჭალა(ფხაკაძე, 22. 07. 2004, 16. 08. 2005)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი.

XX ოჯახი – Amaurobiidae *

60 გვარი – *Amaurobius Koch, 1837**

136 სახეობა – *Amaurobius erberi (Keyserling, 1863)***

მოპოვების ადგილი და დრო: საგურამოს ნაკრძალი, ზემო ავჭალა შავნაბადა (ფხაკაძე, 11. 06, 12.06.2004)

საერთო არეალი: ევროპული

ბიოტოპი: ტყის ბინადარი მეზოფილური სახეობაა.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

*137 სახეობა – Amaurobius fenestralis (Strom, 1768)***

მოპოვების ადგილი და დრო: არმაზის ხეობა, საგურამო (ფხაკაძე 16. 06. 2004, 17. 04. 2003)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ტყის ბინადარი მეზოფილური სახეობაა.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

*138 სახეობა – Amaurobius similis (Blackwall, 1861)**

მოპოვების ადგილი და დრო: გორი, ყაზბეგი, ბაკურიანი, ლაგოდეხი (მხეიძე, 1940-1970), საგურამოს ნაკრძალი (მომპოვებელი მხეიძე 1971, ფხაკაძე 2005).

საერთო არეალი: ჰოლარქტიკული

ბიოტოპი: მეზოფილური ბუნების სახეობაა, ბინადრობს ტყეში.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

*61 გვარი – Paracoelotes Brignoli, 1982**

*139 სახეობა – Paracoelotes spasskyi (Charitonov, 1946)**

მოპოვების ადგილი და დრო: საგურამოს ნაკრძალი, კუს ტბის ტერიტორია (მომპოვებელი მხეიძე 1937-1938, ფხაკაძე 2006)

საერთო არეალი: სამხრეთ კავკასიური (სამხრეთ კავკასიის ენდემი)

ბიოტოპი: ტყის ბინადარი მეზოფილური სახეობაა.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

XXI ოჯახი – Titanoecidae +

62 გვარი – Titanoeca Thor., 1870+

140 სახეობა – Titanoeca nivalis(Simon, 1871)>(* ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი, ლაგოდები, სიღნაღი, თელავი – ცივი, ბაღდათი, ზეკარი, ჩოხატაური, ბახმარო 2003 მ.წ.დ (მხეიძე 1939, 1940, 1960), ზოოლოგიური პარკი (მხეიძე, 2001).

საერთო არეალი: ევროპულ-ევროციმბირული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ქვების ქვეშ.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

141 სახეობა – *Titanoeca schineri* L. Koch, 1872+

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი, გორი – ატენის ხეობა, თელავი, წინანდალი, ნასომხარი, ბაღდათი, გელათი, ბათუმი, ხულო, ლანჩხუთი (მხეიძე 1939-1973), თბილისის ზღვის მიდამოები, მცხეთის მიდამოები (ფხაკაძე 22.07. 2005, 28. 06. 2005)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ქვების ქვეშ.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანია

XXII ოჯახი – Miturgidae +

63 გვარი – *Cheiracanthium* C. L. Koch, 1839+

142 სახეობა – *Cheiracanthium erraticum* (Walckenaer, 1802)*

მოპოვების ადგილი და დრო: სოხუმი (სპასკი, 1937), ფოთი, ქობულეთი, ლაგოდები, ქოჩალო, კოჯორი (მხეიძე, 1938-1940), თბილისი ზღვის და მცხეთის მიდამოები (მომპოვებელი მხეიძე, ფხაკაძე 2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

იკვებება: კოლოებით, ნემსიყლაპიებით.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

143 სახეობა – *Cheiracanthium mildei* L. Koch, 1864*

მოპოვების ადგილი და დრო: სოხუმი – რიწის ტბის მიდამოები, ქუთაისი, თერჯოლა, გურჯაანი (მხეიძე 1953, 1956), თბილისის ზღვის და მცხეთის მიდამოები (ფხაკაძე 5. 05, 22. 07. 2005)

საერთო არეალი: ჰოლარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანია.

144 სახეობა – Cheiracanthium pennyi O. P.-Cambridgei, 1873+

მოპოვების ადგილი და დრო: სოხუმი (სპასკი, 1937), ფოთი, ქობულეთი, ლაგოდეხი, ქოჩალო, ლაგოდეხი, თბილისის მიდამოები (მხეიძე 1938-1940), თბილისის ზღვის ტერიტორია, საგურამოს ქედი (ფხაკაძე 23. 05, 26.07.2003)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

*145 სახეობა – Cheiracanthium punctarium (Villers, 1789)**

მოპოვების ადგილი და დრო: ფოთი (სიმონი, 1899), სიღნაღი, ბაკურიანი, ბეთანია, ჩოხატაური – ფარცხმა, ბაღდათი, როკითი (მხეიძე 1939-1963), ზემო ავჭალა, მცხეთის მიდამოები (მომპოვებელი მხეიძე 1940, ფხაკაძე 2006)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

XXIII ოჯახი – Anyphaenidae *

64 გვარი – *Anyphaena Sundevall, 1833**

*146 სახეობა – Anyphaena accentuata (Walckenaer, 1802)**

მოპოვების ადგილი და დრო: მცხეთის და კუს ტბის მიდამოები (მომპოვებელი მხეიძე 1937, ფხაკაძე 2006)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

XXIV ოჯახი – Clubionidae +

65 გვარი – *Clubiona Latreille, 1804+*

*147 სახეობა – Clubiona corticalis (Walckenaer, 1802)***

მოპოვების ადგილი და დრო: საგურამოს ქედი (ფხაკაძე 25.04.2004)
საერთო არეალი: პალეარქტიკული
ბიოტოპი: მეზოფილური სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე.
შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

148 სახეობა – Clubiona lutescens Westring, 1851+

მოპოვების ადგილი და დრო: მანგლისი, თბილისის მიდამოები, შოვი, ქოჩალო, ლაგოდეხი(მხეიძე1940-1969), თბილისი ზღვის მიდამოები(მომპოვებელი მხეიძე 1970, ფხაკაძე 2005), საგურამოს ქედი (ფხაკაძე 11. 07, 11.09. 2005)
საერთო არეალი: ჰოლარქტიკული.
ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.
შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

*149 სახეობა – Clubiona neglecta Wunderlich, 1994**

მოპოვების ადგილი და დრო: მიხაილოვის გადასასვლელი (სპასკი, 1937), ყაზბეგი, აბასთუმანი, ახალციხე, ლაგოდეხი (მხეიძე, 1939, 1972), შავნაბადა, მცხეთის მიდამოები, ზემო ავჭალა, ოქროყანა (ფხაკაძე, 25. 11. 2004, 11. 07. 20050)
საერთო არეალი: პალეარქტიკული
ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.
შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

150 სახეობა – Clubiona pallidula (Clerck, 1757)+

მოპოვების ადგილი და დრო: ბათუმი (სიმონი, 1938), თბილისი -კუს ტბა, ხულო, თაგო (მხეიძე, 1970), საგურამოს ქედი, ფონიჭალა, თბილისი ზღვის მიდამოები (ფხაკაძე, 23.11.2004).
აერთო არეალი: ჰოლარქტიკული
ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.
შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივია.

XXV ოჯახი – Zodariidae *

66 გვარი – *Zodarion Walckenaer, 1826**

151 სახეობა – *Zodarion thoni (Nosek 1905)**

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისის ზღვისა და მცხეთის მიდამოები, შავნაბადა (მომპოვებელი მხეიძე 1967, ფხაკაძე 2006).

საერთო არეალი: ევროპული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

XXVI ოჯახი – Gnaphosidae +

67 გვარი – *Aphantaulax Simon, 1878***

152 სახეობა – *Apanthaulax trifasciata O.P.-Cambridge, 1872***

მოპოვების ადგილი და დრო: ფუნქულიორი, შავნაბადა, ვერეს ხეობა, თბილისის ზღვის მიდამოები (ფხაკაძე 12.04.2003, 17.07.2005)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

68 გვარი – *Drassodes Westring, 1851+*

153 სახეობა – *Drassodes lapidosus (Walckenaer, 1802)+*

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი (კულჩინსკი, 1985), ბათუმი (სიმონი, 1899), თბილისი, გორი – მეჯვრისხევი, ბაკურიანი – ბანისხევი, ყაზბეგი – ბანისხევი, ყაზბეგი – დევდორაკი, 2400 მ.ზ.დ. ბარისახო, ბათუმი, შოვი (მხეიძე, 1939-1941, 1941, 1964, 1973), თბილისის ზღვისა და მცხეთის მიდამოები, საგურამოს ქედი, კუს ტბა (მხეიძე 1973-1976, ფხაკაძე 2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

154 სახეობა – *Drassodes pubescens (Thorell, 1856)+*

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისის მიდამოები, კოჯორი, ყაზბეგი – სიონი, საქართველოს სამხედრო გზა, ქედა (მხეიძე, 1939, 1940), ზემო ავჭალა, ფონიჭალა, შავნაბადა (ფხაკაძე 22.07. 2004, 23.07. 2004)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ჰიგროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

69 გვარი – *Drassylus Chamberlin, 1922***

155 სახეობა – *Drassylus praeficus L.Koch, 1866***

მოპოვების ადგილი და დრო: საგურამოს ნაკრძალი, ვერეს ხეობა (ფხაკაძე 22.07. 2003, 2.07. 2004, 17.07. 2004).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ტყის ბინადარი მეზოფილური სახეობაა

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

156 სახეობა – *Drassylus vinealis (Kulczynski, 1897)***

მოპოვების ადგილი და დრო: კუს ტბა, საგურამოს ნაკრძალი (ფხაკაძე 22.07. 2004, 27.07. 2004)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ტყის ბინადარი მეზოფილური სახეობაა.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

70 გვარი – *Gnaphosa Latreille, 1804**

157 სახეობა – *Gnaphosa azerbaijhanica Tuneva et Esyunin, 2003***

მოპოვების ადგილი და დრო: მცხეთის მიდამოები, თბილისის ზღვის მიდამოები (16.07.2003, 19.09.2003).

საერთო არეალი: სამხრეთ კავკასიური (სამხრეთ კავკასიის ენდემია)

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ტყეში.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

158 სახეობა – *Gnaphosa modestior Kulczynski, 1897**

მოპოვების ადგილი და დრო: კუს ტბა, საგურამოს ნაკრძალი (მომპოვებელი მხეიძე 1973-1975, ფხაკაძე 2004)

საერთო არეალი: ევროპული

ბიოტოპი: ტყის ბინადარი მეზოფილური სახეობაა

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

159 სახეობა – *Gnaphosa taurica* Thorell, 1875*

მოპოვების ადგილი და დრო: მთათუშეთი, ბაკურიანი – ცხრაწყარო ალპური ზონა (მხეიძე 1938, 1940, 1973), ბოტანიკური ბაღი (მხეიძე , ფხაკაძე 2003), ზემო ავჭალა, ფონიჭალა (მომპოვებელი მხეიძე, 1940-1945, ფხაკაძე, 2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

შეხვედრის სიხშირე: ტყის ბინადარი მეზოფილური სახეობაა.

71 გვარი – *Haplodrassus* Chamberlin, 1922*

160 სახეობა – *Haplodrassus dalmatensis* (L. Koch, 1866)**

მოპოვების ადგილი და დრო: მცხეთის და თბილისის ზღვის მიდამოები (ფხაკაძე 22.06.2004, 27. 06. 2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

161 სახეობა – *Halodrassus signifer* (C. L. Koch, 1839)*

მოპოვების ადგილი და დრო: მთათუშეთი – ს. ჩილიო, ზემო ალვანი, ბაკურიანი – ცხრაწყარო, ადიგენი (მხეიძე, 1940-1970), თბილისის ზღვის მიდამოები, ლოტკინის მთა, მცხეთის მიდამოები (მომპოვებელი მხეიძე 1974-1978, ფხაკაძე 2005).

საერთო არეალი: ჰოლარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

72 გვარი – *Micaria* Westring, 1851*

162 სახეობა – *Micaria albovittata* (Lucas, 1846)**

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისის ზღვის, საგურამოს ნაკრძალის ტერიტორია (ფხაკაძე 14.07.2004, 19.07.2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული
ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში.
შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი.

73 გვარი – *Nomisia Dalmas, 1921***

163 სახეობა – *Nomisia aussereri (L. Koch, 1872)***

მოპოვების ადგილი და დრო: მცხეთის და თბილისის ზღვის მიდამოები (ფხაკაძე 14.07.2004, 19.07.2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული
ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში.
შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი.

164 სახეობა – *Nomisia conigera (Spassky, 1941)***

მოპოვების ადგილი და დრო: საგურამოს ქედი (ფხაკაძე 19.07.2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული
ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში.
შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

165 სახეობა – *Nomisia exornata (C. L. Koch, 1839)***

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისის ზღვის მიდამოები, მცხეთის მიდამოები, ვაკის პარკი (მომპოვებელი მხეიძე 1940, ფხაკაძე 2006).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული
ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში.
შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

74 გვარი – *Phaeoedus Simon, 1893* (* ემფ)

166 სახეობა – *Phaeoedus braccatus (L. Koch, 1866)* (* ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: თელავი, ახალციხე, ადიგენი, ცემი, ბორჯომი, კოჯორი, მესტია (მხეიძე 1938-1940), თბილისის მიდამოები (მხეიძე, 1975).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული
ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში.
შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

75 გვარი - *Scotophaeus Simon, 1893**

167 სახეობა - *Scotophaeus scutulatus (L. Koch, 1866)**

მოპოვების ადგილი და დრო: მიხაილოვის გადასასვლელი – სოხუმის მახლობლად (სპასკი, 1937) ბაღდათი, როკითი (მხეიძე 1966) მცხეთის მიდამოები, საგურამოს ნაკრძალი, შავნაბადა (მომპოვებელი მხეიძე 1940-1960, ფხაკაძე 2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

76 გვარი - *Trachyzelotes Lohmander, 1944***

168 სახეობა - *Trachyzelotes pedestris (C. L. Koch, 1837)***

მოპოვების ადგილი და დრო: ფონიჭალა (ფხაკაძე 15.08.2005)

საერთო არეალი: ევროპული

ბიოტოპი: ტყის ბინადარი მეზოფილური სახეობაა

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

77 გვარი - *Urozelotes Mello-Leitao, 1938***

169 სახეობა - *Urozelotes rusticus (L. Koch, 1872)***

მოპოვების ადგილი და დრო: ფონიჭალა, თბილისის ზღვის მიდამოები(ფხაკაძე 2.07.2004, 14.09. 2005).

საერთო არეალი: კოსმოპოლიტური

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ტყეში.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

78 გვარი - *Zelotes Gistel, 1848+*

170 სახეობა - *Zelotes atrocaraleus Simon, 1878.+*

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისის მიდამოები (მხეიძე, 1972), ორთაჭალა, თბილისის ზღვის მიდამოები (მომპოვებელი მხეიძე 1974, 1976, ფხაკაძე 2006)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ტყეში

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

171 სახეობა – *Zelotes longipes* (L. Koch, 1866)+

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისის მიდამოები (მხეიძე, 1972), თბილისის ზღვის და მცხეთის მიდამოები, შავნაბადა, კუს ტბა, ავჭალა (მომვებელი მხეიძე, ფხაკაძე 2006)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

172 სახეობა – *Zelotes petrensis* (C. L. Koch, 1839)**

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისის ზღვის მიდამოები, საგურამოს ნაკრძალი (ფხაკაძე 17.07. 2005, 19.07.2005)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ტყეში.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

173 სახეობა – *Zelotes Subteraneus* (Koch, 1833)+

მოპოვების ადგილი და დრო: ლაგოდები, ბორჯომი – ახალდაბა (მხეიძე 1961), თბილისის მიდამოები (მხეიძე, 1972), ზემო ავჭალა, ვაკის პარკი, საგურამოს ნაკრძალი (მომპოვებელი მხეიძე 1974, ფხაკაძე 2005)

საერთო არეალი: ჰოლარქტიკული

ბიოტოპი: ტყის ბინადარი მეზოფილური სახეობაა.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

XXVII ოჯახი – *Zoridae*+

79 გვარი - *Zora* C. L. Koch, 1847+

174 სახეობა – *Zora pardalis* Simon, 1878+

მოპოვების ადგილი და დრო: ლაგოდები, ბორჯომი – ახალდაბა, (მხეიძე, 1961), თბილისის მიდამოები (მხეიძე, 1972), ზემო ავჭალა, საგურამოს ნაკრძალი, ვაკის პარკი (მომპოვებელი მხეიძე 1970-1974, ფხაკაძე 2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ტყის ბინადარი მეზოფილური სახეობაა
შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

175 სახეობა – *Zora spinimana* (Sundevall, 1833)*

მოპოვების ადგილი და დრო: ბათუმი (სიმონი, 1899) ოზურგეთი, (მხეიძე, 1955, 1967), საგურამოს ნაკრძალი (მომპოვებელი მხეიძე, ფხაკაძე 2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ტყის ბინადარი მეზოფილური სახეობაა
შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

XXVIII ოჯახი – Sparassidae +

80 გვარი – *Micrommata* Latreille, 1804+

176 სახეობა – *Micrommata virescens* (Clerck, 1757)+

მოპოვების ადგილი და დრო: წებელდა (სიმონი, 1899), სოხუმი (სპასკი, 1937) ბათუმი (ბოტანიკური ბაღი), ბაღდათი (საკრაულა), გორი, იგოეთი, თბილისის კუს ტბა, კოჯორი, მანგლისის (მხეიძე, 1950-1965), ვაკის პარკი (მხეიძე, ფხაკაძე 2002), ფონიჭალა, კუს ტბა (მომპოვებელი მხეიძე 1974-1976, ფხაკაძე 2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

XXIX ოჯახი – Philodromidae +

81 გვარი – *Paratibellus* Simon, 1932*

177 სახეობა – *Paratibellus oblongiusculus* (Lucas, 1846)*

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისის ზღვის მიდამოები (ფხაკაძე 27.05.2003).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

82 გვარი – *Philodromus* Walckenaer, 1826+

178 სახეობა – *Philodromus aureolus* (Clerck, 1757)+

მოპოვების ადგილი და დრო: ქუთაისი, ყვირილა (კულჩინსკი, 1895), თბილისი, გორი, ხაშური, ბორჯომი, თელავი, სიღნაღი, ლაგოდეხი – ნინიგორას მთა, ზესტაფონი, საჩხერე, ბაღდათი, შოვი, ფოთი (მხეიძე 1941-1963), თბილისი ზღვის მიდამოები, საგურამოს ნაკრძალი (ფხაკაძე 24. 09. 2004, 17.07. 2005)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

179 სახეობა – *Philodromus cespitum* (Walckenaer, 1802)*

მოპოვების ადგილი და დრო: კუს ტბა, მცხეთის მიდამოებში (მომპოვებელი მხეიძე 1954, ფხაკაძე 2005).

საერთო არეალი: ჰოლაქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

180 სახეობა – *Philodromus collinus* C.L. Koch, 1835**

მოპოვების ადგილი და დრო: საგურამოს ნაკრძალი, კუს ტბა (ფხაკაძე 14.09.2004, 18.07.2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: მეზოფილური სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

181 სახეობა – *Philodromus dilutus* Thorell, 1875 (*ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი (კულჩინსკი, 1895), ლაგოდეხი, კასპი, სურამი (მხეიძე, 1969);

საერთო არეალი: ევროპული

ბიოტოპი: მეზოფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

182 სახეობა – *Philodromus dispar* Walckenaer, 1826*

მოპოვების ადგილი და დრო: ბათუმი (სიმონი, 1899), ფოთი, ჩოხატაური, სენაკი (მხეიძე 1967), თბილისის მიდამოები (ფხაკაძე 24.05. 2003)

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე.
საერთო არეალი: პალეარქტიკული
შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

183 სახეობა – *Philodromus emarginatus* (Schranck, 1803)**

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი ზღვის მიდამოები, ფონიჭალა
(ფხაკაძე 17.09.2003, 10.V. 2004).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

184 სახეობა – *Philodromus histrio* (Latreille, 1819) (* ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: ლაგოდეხი, თელავი, ბეთანია, თბილისის
მიდამოები (მხეიძე, 1962)

საერთო არეალი: ჰოლარქტიკული

ბიოტოპი: მეზოფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

185 სახეობა – *Philodromus margaritatus* (Clerck., 1758)*

მოპოვების ადგილი და დრო: ასპინძა, ზეკარის გადასასვლელი
(მხეიძე, 1954), საგურამოს ნაკრძალი, კუს ტბა (მომპოვებელი მხეიძე,
1975-1980, ფხაკაძე 2005)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ტყეში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

186 სახეობა – *Philodromus rufus* Walckenaer, 1826*

მოპოვების ადგილი და დრო: ლაგოდეხი, ჯავა (მხეიძე, 1952) მცხეთის
და თბილისის ზღვის მიდამოები (ფხაკაძე 25. 05. 2003, 2.07.2005)

საერთო არეალი: ჰოლარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე.

შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანი

83 გვარი – *Thanatus C. L. Koch, 1837 +*

187 სახეობა – *Tanatus arenarius* L. Koch, 1872 (ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი (სიმონი, 1999), კიკეთი, ბეთანია, ფოთი (მხეიძე 1968)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

188 სახეობა – *Thanatus atratus* Simon, 1875***

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისის ზღვა (ფხაკაძე 27. 06. 2003)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

189 სახეობა – *Thanatus formicinus* (Clerck, 1754)*

მოპოვების ადგილი და დრო: მესტია, ბახმარო, ადიგენი (მხეიძე, 1940), თბილისი ზღვა, შავნაზადა, მცხეთა (მომპოვებელი მხეიძე 1965, ფხაკაძე 2004).

საერთო არეალი: ჰოლარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

|

190 სახეობა – *Thanatus imbecillus* L. Koch, 1878 (*ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი (კულჩინსკი, 1899), თბილისი, ახალქალაქი, გორი (მხეიძე, 1970).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

191 სახეობა – *Thanatus lineatipes* Simon, 1870 (*ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი (მხეიძე, 1859).

საერთო არეალი: ხმელთაშუაზღვიური

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

192 სახეობა – *Thanatus vulgaris* Sim., 1870*

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისის ზღვის ტერიტორია, ფონიჭალა (მომპოვებელი მხეიძე. ფხაკაძე, 2005).

საერთო არეალი: ჰოლარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

84 გვარი – *Tibellus* Simon, 1875+

193 სახეობა – *Tibellus macellus* Simon, 187) (*ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი, თელავი, ლაგოდეხი, ფოთი (მხეიძე, 1964-1965).

საერთო არეალი: ევროპულ-ევროციმბირული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

194 სახეობა – *Tibellus maritimus* (Menge, 1875) (*ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: ზუგდიდი (სიმონი, 1895), მანგლისი, ფოთი, პალიასტომის ტბის მიდამოები, თბილისის მიდამოები (მხეიძე 1962-1967).

საერთო არეალი: ჰოლარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

195 სახეობა – *Tibellus oblongus* (Walckenaer, 1802)+

მოპოვების ადგილი და დრო: ქუთაისი (კულჩინსკი, 1899) თბილისი, მანგლისი, ქობულეთი, ფოთი (მხეიძე 1963, 1965), თბილისის ზღვის მიდამოები (მომპოვებელი მხეიძე 1967, ფხაკაძე 2005).

საერთო არეალი: ჰოლარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანი

XXX ოჯახი – Thomisidae +

85 გვარი – *Coriarachne* Thorell, 1870**

196 სახეობა – *Coriarachne depressa* (C. L. Koch, 1837)**

მოპოვების ადგილი და დრო: საგურამოს ნაკრძალი, კუს ტბა (ფხაკაძე 2.06.2003).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: მეზოფილური სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

86 გვარი – *Diaea Thorell, 1869**

197 სახეობა – *Diae dorsata* (Fabr., 1777) (*ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: ლაგოდეხი – ნინიგორას მთა 2400 მ.ზ.დ. (მხეიძე, 1939), თბილისი – კუს ტბა, ფუნიკულიორი (მხეიძე 1957-1958).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

198 სახეობა – *Diae livens* Simon, 1876**

მოპოვების ადგილი და დრო: ზემო ავჭალა, ფონიჭალა (ფხაკაძე 20,04. 2004, 15. 11. 2005).

საერთო არეალი: ჰოლარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

87 გვარი – *Heriaeus Simon, 1875+*

199 სახეობა – *Heriaeus melloteei* Simon, 1886+

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისის მიდამოები-კოჯორი, ბეთანია, მანგლისი, ფოთი (მხეიძე, 1940, 1950, 1960),

თბილისის მიდამოები (მომპოვებელი მხეიძე, ფხაკაძე 2006).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში

შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანი

88 გვარი – *Misumena Latreille, 1804+*

200 სახეობა – *Misumena vatia* (Clerck, 1757)+

მოპოვების ადგილი და დრო: ყვირილა (ზესტაფონი), ქუთაისი (კულჩინსკი, 1895) სოხუმი (სპასკი, 1937), თბილისი, წყნეთი, მანგლისი, ბეთანია, კიკეთი, ბორჯომი, ბაკურიანი, ადიგენი, აბასთუმანი, ვარციხე,

სამტრედია, ჩოხატაური, ბათუმი, სოხუმი, ლაგოდეხი, თელავი, შირაქი, ელდარი (მხეიძე, 1938, 1954, 1970, 1974), თბილისის მიდამოები (მომპოვებელი მხეიძე 1973, ფხაკაძე 2006)

საერთო არეალი: ჰოლარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

89 გვარი– *Ebrechtella F. Dahl. 1907+*

201 სახეობა – *Erbechtella tricuspidatus (Fabricius, 1775)+*

მოპოვების ადგილი და დრო: სოხუმი (სპასკი, 1937), გელათი, ქუთაისი (კულჩინსკი, 1895), ბათუმი (სიმონი, 1899), თბილისი, მანგლისი, ბეთანია, გორი, ბორჯომი, ლაგოდეხი, შირაქი, გურჯაანი, ბაღდათი, ხარაგაული, ბათუმი, სოხუმი, ფოთი, ოზურგეთი, გაგრა (მხეიძე 1939-1973), თბილისის ზღვის მიდამოები, საგურამო (მომპოვებელი მხეიძე 1977, ფხაკაძე 2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში

შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანი

90 გვარი – *Monaeses Thorell, 1869***

202 სახეობა – *Monaeses paradoxus (Lucas, 1846)***

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისის ზღვის მიდამოები (ფხაკაძე 12.07.2004)

საერთო არეალი: პალეარქტიკულ-ეთიოპიური

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

91 გვარი – *Oxyptila Simon, 1864+*

203 სახეობა – *Oxyptilla baudueri Simon, 1877 (*ემფ)*

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი – სართიჭალა, სიღნაღი, ლანჩხუთი, აბროლაური (მხეიძე, 1938- 1940.)

საერთო არეალი: ფართო ხმელთაშუაზღვიური

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ქვების ქვეშ

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

204 სახეობა – *Oxyptilla lugubris (Kroneberg, 1875) (*ემფ)*

მოპოვების ადგილი და დრო: შირაქი, თბილისი – შავნაბადა (მხეიძე 1939)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ქვების ქვეშ.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

205 სახეობა – *Oxyptilla praticola* (C. L. Koch, 1837)+

მოპოვების ადგილი და დრო: ლაგოდეხი, მანგლისი, ამბროლაური, ფოთი (მხეიძე 1955-1973), თბილისი (მხეიძე, 1974-1975), საგურამოს ნაკრძალი, ფუნიკულიორი, ვაკის პარკი (მომპოვებელი მხეიძე 1937, ფხაკაძე 2005)

საერთო არეალი: ჰოლარქტიკული

ბიოტოპი: მეზოფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

206 სახეობა – *Oxyptilla trux* (Blackwall, 1846) (*ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: ლაგოდეხის ნაკრძალი, ჭიაურის ტყე, მანგლისი, საირმე (მხეიძე 1938-1947), თბილისი – ორთაჭალა (მხეიძე, 1977).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ტყეში

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

92 გვარი – *Pistius Simon, 1875**

207 სახეობა – *Pisticus truncatus* (Pallas, 1772)*

მოპოვების ადგილი და დრო: სოხუმი (სპასკი, 1937), ფოთი, აგუძერა(მხეიძე 1952, 1965), კუს ტბისა და საგურამოს ტერიტორია (მომპოვებელი მხეიძე 1967, 1974, ფხაკაძე 2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

93 გვარი – *Runcinia Simon, 1875**

208 სახეობა – *Rucinia grammica* (C. L. Koch, 1837)*

მოპოვების ადგილი და დრო: სოხუმი (სპასკი, 1937), ქუთაისი (კულჩინსკი, 1895), რიწის ტბა ეშერა, ბორჯომი, ბაკურიანი, სურამის გადასასვლელი, ლაგოდეხი, ამბროლაური (საწალიკეს მთა, ხოტევის,

ონი(მხეიძე, 1938-1973), თბილისი, თბილისის ზღვა, ფონიჭალა (მომპოვებელი მხეიძე 1977, ფხაკაძე, 2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკულ-ეთიოპიური

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

94 გვარი - *Synema Simon, 1864+*

209 სახეობა - *Synaema caucasicum Utochkin, 1960 (*ემფ)*

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი (ანდრეევსკი, 1921), მცხეთა, კიკეთი, ლაგოდეხის ნაკრძალი, ბათუმი, ციხისძირი, სოხუმი (მხეიძე, 1939, 1941, 1962).

საერთო არეალი: სამხრეთ კავკასიური

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

210 სახეობა - *Synaema globosum (Fabricius, 1775)+*

მოპოვების ადგილი და დრო: ყვირილა(ზესტაფონი, ქუთაისი (კულჩინსკი, 1895), წებელდა (სიმონი, 1899), სოხუმი – მიხაილოვის გადასასვლელი (სპასკი, 1937), მანგლისი, ბეთანია, თბილისი, ბათუმი - ბოტანიკური ბაღი, ოზურგეთი, გუდაუთა, სოხუმი, გულრიფში, (მხეიძე 1960, 1961), თბილისის მიდამოები (მომპოვებელი მხეიძე 1937-1974, ფხაკაძე 2006)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

211 სახეობა - *Synaema plorator (O. P.-Cambridge, 1872)+*

მოპოვების ადგილი და დრო: მანგლისი, თბილისი (მხეიძე, 1964), თბილისი – ფუნიკულიორი, მცხეთის მიდამოები, კუს ტბა (მომპოვებელი მხეიძე 1977, ფხაკაძე 2005)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

95 გვარი - *Thomisus Walck., 1805+*

212 სახეობა - *Thomisus onustus Walckenaer, 1805+*

მოპოვების ადგილი და დრო: ყვირილა (ზესტაფონი), ქუთაისი (კულჩინსკი, 1899), თბილისი, მანგლისი, კოჭორი, ხარაგაული, ჭიათურა, ტყიბული, ამბროლაური, ბაღდათი, საირმე, ბათუმი, ფოთი, სოხუმი, რიწა (მხეიძე 1944-1966), მცხეთის და თბილისი ზღვის მიდამოები (ფხაკაძე 24,07, 24.07. 2003)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

იკვებებიან: პეპლებით, ხოჭოებით, ბაღლინჯოებით, სწორფრთიანებით.

96 გვარი - Tmarus Simon, 1875+

*213 სახეობა – Tmarus horvathi Kulczynski, 1895**

მოპოვების ადგილი და დრო: ქუთაისი (კულჩინსკი, 1895), ლაგოდეხი (მხეიძე, 1940), კუს ტბის და საგურამოს ნაკრძალის ტერიტორია (ფხაკაძე 24.04. 2003, 20. 05. 2004)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: მეზოფილური სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

214 სახეობა – Tmarus piger (Walckenaer, 1802) (ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: მანგლისი, ბეთანია, ლენტეხი (მხეიძე, 1959), თბილისის მიდამოები (მხეიძე, 1974).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

*215 სახეობა – Tmarus stellio Simon, 1875**

მოპოვების ადგილი და დრო: სოხუმი, მიხაილოვის გადასასვლელი (სპასკი, 1937), ბათუმი, ქობულეთი (მხეიძე 1962), საგურამოს ნაკრძალი (მომპოვებელი მხეიძე, 1975, ფხაკაძე 2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: მეზოფილური სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

97 გვარი - Xysticus C. L. Koch, 1835+

216 სახეობა – *Xysticus acerbus* Thorell, 1872 (*ემფ*)

მოპოვების ადგილი და დრო: წებელდა (სიმონი, 1899), კოჯორი, თბილისი – კუს ტბა, ზუგდიდი, ლაგოდეხი – ჭიაურის ტყე, ბათუმი – ციხისძირი (მხეიძე 1952-1962).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში
შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

217 სახეობა – *Xysticus cristatus* (Clerck, 1757)+

მოპოვების ადგილი და დრო: გელათი, ქუთაისი (კულჩინსკი, 18950, ბორჯომი (კობი, 1878), შირაქი, მანგლისი, ბეთანია, კიკეთი, ბაკურიანი, თბილისი, სოხუმი – გულრიფში (მხეიძე, 1940 1954, 1970), თბილისის ზღვა, ფუნკულიორი (ფხაკაძე 14.06.2004, 11.07.2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში
შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

218 სახეობა – *Xysticus embriki* Kolosvary, 1935 (**ემფ*)

მოპოვების ადგილი და დრო: მანგლისი, კიკეთი, ბათუმი – ბოტანიკური ბაღი (მხეიძე, 1958), თბილისის მიდამოები (მხეიძე, 1974).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში
შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

219 სახეობა – *Xysticus gallicus* Simon, 1875+

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი, კოჯორი, მანგლისი, ბეთანია, მარტყოფი, ქედა, ფოთი, მესტია (მხეიძე 1940, 1956, 1957), საგურამოს ნაკრძალი (ფხაკაძე 11.07.2004)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: მეზოფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში
შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

220 სახეობა – *Xysticus kalandadzei* Mcheidze et Utochkin, 1971(**ემფ*)

მოპოვების ადგილი და დრო: კიკეთი, ბეთანია (მხეიძე, 1963) თბილისი (მხეიძე, 1969)

საერთო არეალი: სამხრეთ კავკასიური

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში
შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

221 სახეობა – *Xysticus kempeleni* Thorell, 1872+

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი (მხეიძე, 1974), ფუნიკულიორი, ვერე, მცხეთის მიდამოები (მომპოვებელი მხეიძე 1977, ფხაკაძე 2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში
შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

222 სახეობა – *Xysticus kochi* Thorell, 1872+

მოპოვების ადგილი და დრო: ზესატაფონი (კულჩინსკი, 1895), თბილისი (სიმონი, 1899), თბილისი – ბოტანიკური ბაღი, ქობულეთი, მანგლისი, ბეთანია, ტაბახმელა, კოჯორი, ქედა, ხულო, ბათუმი, წალვერი, სიღნაღი, ლაგოდეხი (მხეიძე 1938-1970), ფონიჭალა (მხეიძე, ფხაკაძე 2002), თბილისის ზღვის ტერიტორია (მომპოვებელი მხეიძე 1974, ფხაკაძე 2006).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში
შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

223 სახეობა – *Xysticus lanio* C. L. Koch, 1845 (*ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: მთათუშეთი, ომალო, ლაგოდეხი – მაწიმის ხეობა, კოჯორი, წყნეთი, კელასური, ქობულეთი(მხეიძე, 1939-1964), თბილისი მიდამოები (მხეიძე 1969).

საერთო არეალი: ევროპულ-ევროციმბირული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში
შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

224 სახეობა – *Xysticus lineatus* (Westring, 1851)+

მოპოვების ადგილი და დრო: ბეთანია, მანგლისი, მესტია (მხეიძე, 1948), თბილისის მიდამოები (მხეიძე, 1979), ორთაჭალა (ფხაკაძე, 27.08.2003)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში
შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

225 სახეობა – *Xysticus loeffleri* Roewer, 1955 (ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი, მანგლისი (მხეიძე, 1964)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ქვების ქვეშ.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

226 სახეობა – *Xysticus luctator* L. Koch, 1870+

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი მიდამოები (მხეიძე, 1978)
თბილისი ზღვის, ზემო ავჭალა (ფხაკაძე 27.07.2004).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

227 სახეობა – *Xysticus luctuosus* (Blackwall, 1836) (ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: ბათუმი, ციხისძირი, ჩაქვი, ქობულეთი,
თბილისი(მხეიძე, 1959).

საერთო არეალი: ჰოლარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

228 სახეობა – *Xysticus ninnii* (Thorell, 1872)+

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისის მიდამოები, კოჯორი, უძო,
კიკეთი, ბეთანია, მანგლისი, ხაშური, მთათუშეთი, ყაზბეგი, (1939-1970)
თბილისი ზღვის ტერიტორია (ფხაკაძე, 22.09. 2005)

საერთო არეალი პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

229 სახეობა – *Xysticus robustus* (Hahn, 1832)+

მოპოვების ადგილი და დრო: კოჯორი, ხულო – თაგო, ნაქერალა, 1600
მ.ზ.დ. 2003 მ.ზ.დ. (მხეიძე 1939, 1958, 1961), თბილისი მიდამოები (მხეიძე
1974), ავჭალა, საგურამოს ქედი (ფხაკაძე 2004).

საერთო არეალი პალეარქტიკული
ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში
შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

230 სახეობა – *Xysticus sabulosus* (Hahn, 1832) (*ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: კოჯორი, კიკეთი, ბეთანია, მანგლისი, ხაშური (მხეიძე, 1967), თბილისის მიდამოები (მხეიძე 1977)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში
შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

231 სახეობა – *Xysticus striatipes* L. Koch, 1870 (*ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი – კუს ტბა, კოჯორი, კიკეთი, ხარაგაული (მხეიძე 1960).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში
შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

232 სახეობა – *Xysticus tristrami* (O. P.-Cambridge, 1872) (*ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი- ბოტანიკური ბაღი, ქარელი (მხეიძე 1949, 1959).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ქვების ქვეშ
შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

233 სახეობა – *Xysticus ulmi* (Hahn, 1831) (*ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: მთელ საქართველოში, მათ შორის თბილისი მიდამოებში (მხეიძე 1938-1979)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში
შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

XXXI ოჯახი – Salticidae +

ბტუნია ობობა

98 გვარი – *Aelurillus* Simon, 1884+

234 სახეობა – *Aellurillus concolor* Kulczynski, 1901 (*ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი (კულჩინსკი, 1901).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ნიადაგში

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

235 სახეობა – *Aellurillus v-insignitus* (Clerck, 1757)+

მოპოვების ადგილი და დრო: კასპი (ერთაწმინდა), გარიყულა, თბილისი – ბოტანიკური ბაღი (მხეიძე, 1939, 1960), ფუნიკულიორი, კიკეთი, კოჯორი (მხეიძე, ფხაკაძე 21.09.2003), თბილისი ზღვის მიდამოები, მცხეთის მიდამოები (ფხაკაძე 22. 07. 2004).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ნიადაგში.

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

99 გვარი – *Asianellus Logunov et Heciak, 1996+*

236 სახეობა – *Asianellus festivus* (C. L. Koch, 1834)+

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი – ვერის პარკი (კულჩინსკი, 1895), ბორჯომი (მხეიძე, 1959), საგურამოს ნაკრძალი, ვერეს ხეობა, კუს ტბა (მომპოვებელი მხეიძე 1975-1979, ფხაკაძე 2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

100 გვარი – *Ballus C. L. Koch, 1850**

237 სახეობა – *Ballus depressus* (Walckenaer, 1802)*

მოპოვების ადგილი და დრო: საქართველო-მიხაილოვის გადასასვლელი – სოხუმის რაიონი (სპასკი, 1937), შოვი, სენაკი, მხეიძე 1965), კუს ტბის მიდამოები, საგურამოს ნაკრძალი (ფხაკაძე 11.07.2004, 22.06.2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: მეზოფილური სახეობაა, ბინადრობს ტყეში

შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

101 გვარი – *Dendryphantus C. L. Koch, 1837***

238 სახეობა – *Dendryphantes rudis* (Sundevall, 1833)**

მოპოვების ადგილი და დრო: საგურამოს ნაკრძალი, გლდანი (ეროვნული პარკის ტერიტორია) (ფხაკაძე 12.07., 22.07. 2004).

საერთო არეალი: ტრანს-პალეარქტიკული

ბიოტოპი: მეზოფილური სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე.

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

102 გვარი– *Evarcha* Simon, 1902*

239 სახეობა – *Evarcha arcuata* (Clerck, 1757)*

მოპოვების ადგილი და დრო: ქუთაისი (კულჩინსკი, 1889), სოხუმი (სპასკი, 1937), თელავი – წინანდალი, ელდარი, ბორჯომი, ბაკურიანი, ადიგენი (უტყისი, ზარზმის მონასტერის), ბაღდათი, ქობულეთის და ბათუმის მიდამოები (მხეიძე 1940-1974), ფონიჭალა, ავჭალა ფხაკაძე 22.09.2004, 23.09. 2004).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

103 გვარი–*Heliophanus* C. L. Koch, 1833+

240 სახეობა – *Heliophanus cupreus* (Walckenaer, 1802)+

მოპოვების ადგილი და დრო: ქუთაისი, ყვირილა (ზესტაფონი) (კულჩინსკი, 1895), სოხუმი (სპასკი, 1937), თბილისი – შავნაბადა, მანგლისი, ქედა (მხეიძე 1961-1970), ფუნიკულიორი (მხეიძე, ფხაკაძე 2002), თბილისის ზღვის, მუხათგვერდის ტერიტორია (ფხაკაძე 2.06.2004, 10.06.2004).

საერთო არეალი პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

241 სახეობა – *Heliophanus dubius* C. L. Koch, 1835*

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი ზღვის მიდამოები, ვერე, თბილისი ბოტანიკური ბაღი, კუს ტბა (მომპოვებელი მხეიძე 1970-1974, ფხაკაძე 2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

242 სახეობა – *Heliophanus flavipes* (Hahn, 1832)*

მოპოვების ადგილი და დრო: მტირალა, ონი (მხეიძე, 1957, 1974), მუხათგვერდი, თბილისი ბოტანიკური ბაღი, კუს ტბა (ფხაკაძე, 20.06.2004, 22.06.2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

243 სახეობა – *Helliophanus melinus* L. Koch, 1867(*ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი (კულჩინსკი, 1899), მცხეთა, არმაზი (მხეიძე, 1958).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

244 სახეობა – *Helliophanus mordax* (O. P.-Cambridge, 1872)*

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი ზღვის მიდამოები, ფონიჭალა (ფხაკაძე 22.07.2003)

საერთო არეალი პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

104 გვარი – *Macaroeris Wunderlich, 1992 (ემფ)*

245 სახეობა – *Macaroeris nidicolens* (Walckenaer, 1802) (ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი (კულჩინსკი, 1895), სოხუმი – გულრიფში, ახალი ათონი, ბათუმი – აჭარის წყალი (მხეიძე 1965, 1960)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: მეზოფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახებში

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

105 გვარი – *Menemerus Simon, 1868+*

246 სახეობა – *Menemerus semilimbatus* (Hahn, 1829)*

მოპოვების ადგილი და დრო: ბათუმი (სპასკი, 1937), სოხუმი, ფოთი, გუდაუთა (მხეიძე 1965), თბილისი მიდამოები (მომპოვებელი მხეიძე 1979-1980, ფხაკაძე 2005).

საერთო არეალი: ხმელთაშუაზღვიური

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს კლდიან ადგილებში
შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

247 სახეობა – *Menemerus taeniatus* (L. Koch, 1867) (ემფ)

მოპოვების ადგილი და დრო: სოხუმი (სპასკი, 1934), ბორჯომი, ბაკურიანი, ადიგენი, ახალციხე, აბასთუმანი, ხარაგაული, ზესტაფონი, ბაღდათი, ტყიბული, მესტია, ბათუმი, სოხუმი, თბილისის მიდამოები(მხეიძე 1939-1970)

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს კლდიან ადგილებში
შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანი

106 გვარი – *Pellenes Simon, 1876**

248 სახეობა – *Pellenes epularis* (O. P.-Cambridge, 1872)*

მოპოვების ადგილი და დრო: შავნაბადა, საგურამოს ქედი, ფუნიკულიორი (მომპოვებელი მხეიძე 1975-1977, ფხაკაძე 2005).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში
შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

249 სახეობა – *Pellenes nigrociliatus* (Simon, 1875)**

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი ზღვის მიდამოები, ფონიქალა (ფხაკაძე 22.05.2005, 14.07. 2006).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ევრიბიონტული სახეობაა, ბინადრობს ბალახოვან საფარში
შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

107 გვარი – *Philaeus Thorell, 1869+*

250 სახეობა – *Philaeus chrysops* (Poda, 1761)+

მოპოვების ადგილი და დრო: თბილისი, ვერის პარკი (კულჩინსკი, 1902), თბილისი – კუს ტბა, ლისის ტბა, ზედაზენი, მუხრანი (მხეიძე 1941, 1965), თბილისი მიდამოები (მომპოვებელი მხეიძე 1973, ფხაკაძე 2006).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: ქსეროფილური სახეობაა, ბინადრობს კლდიან ადგილებში
შეხვედრის სიხშირე: მცირერიცხოვანი

108 გვარი - *Phintella Strand, 1906 (*ემფ)*

251 სახეობა - *Phintella castriesiana (Grube, 1861) (*ემფ)*

მოპოვების ადგილი და დრო: ბათუმი, თბილისი (კულჩანსკი, 1898)
ფოთი (მხეიძე, 1953).

საერთო არეალი: პალეარქტიკული

ბიოტოპი: მეზოფილური სახეობაა, ბინადრობს ხეებსა და ბუჩქებზე.

შეხვედრის სიხშირე: მრავალრიცხოვანი

109 გვარი - *Pseudeuophrys Dahl, 1912**

252 სახეობა - *Pseudeuphrys erratica (Walckenaer, 1826)**

მოპოვების ადგილი და დრო: ზემო რაჭა (მხეიძე, 1974) საგურამოს
ნაკრძალი, ფონიჭალა, ფუნიკულიორი (მომპოვებელი მხეიძე 1979,
ფხაკაძე 2006).

საერთო არეალი: ტრანს-პალეარქტიკული

ბიოტოპი: მეზოფილური სახეობაა, ბინადრობს ტყეში

შეხვედრის სიხშირე: ჩვეულებრივი

(* - აღნიშნული სახეობა განმეორებით არის რეგისტრირებული
თბილისის ქვაბულში, ** - საქართველოში, *** - კავკასიაში).

(*ემფ - საქართველოს ეროვნული მუზეუმის ფონდებში არსებული
მასალები)

IV. 2. თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნის ტაქსონომიური ანალიზი

როგორც შესავალში ითქვა თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნა წარმოდგენილია 252 სახეობით, რომლებიც გაერთიანებულები არიან 109 გვარში და 31 ოჯახში. 11 გვარი და 41 სახეობა პირველად არის აღნიშნული, საქართველოს ფაუნისათვის, აქედან 4 სახეობა კავკასიის ფაუნისათვის, ხოლო 114 სახეობა და 38 გვარი, 8 ოჯახი საკვლევ რაიონის ფაუნისათვის (იხ. ცხრილ-დანართი 3).

სახეობათა სიმრავლით გამოირჩევა: ოჯახი – *Lycosidae* – 39 (15,5%), *Thomisidae* -38 (15,1%), *Araneidae* – 27 (10,7%), *Gnaphosidae* – 22 (8,76%), *Philodromidae*, *Salticide* – 19 (7,56%) – 19(7,56%), *Theridiidae* –18(7,17%), *Dysderidae* – 13 (5,17%); *Liniphiidae* – 8 (3,18%), (იხ. ცხრილი 1 და დიაგრამა 1). ისინი ერთად თბილისის ქვაბულის მთელი არანეოფაუნის 80,9% შეადგენენ.

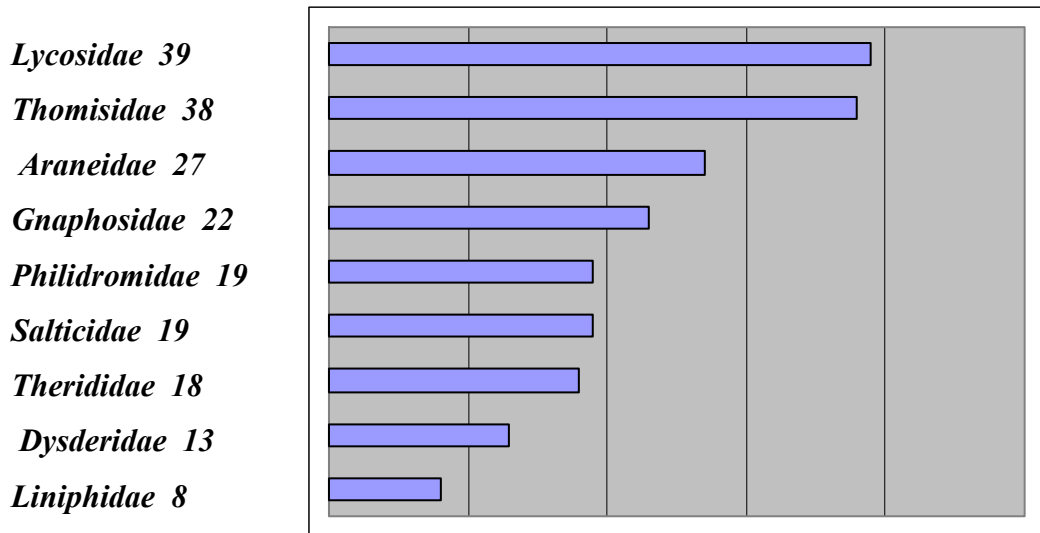
თბილისის ქვაბულის ობობების რაოდენობა და პროცენტული მაჩვენებელი ოჯახების მიხედვით

(ცხრილი 1)

№	ოჯახის დასახელება	რიცხოვნობა		
		გვარი	სახეობა	%
1	<i>Filistatidae</i>	1	1	0,39%
2	<i>Scytodidae</i>	1	1	0,39%
3	<i>Pholcidae</i>	2	2	0,79%
4	<i>Segestriidae</i>	1	1	0,39%
5	<i>Dysderidae</i>	4	13	5,17%
6	<i>Mimethidae</i>	1	1	0,39%
7	<i>Ersidae</i>	1	2	0,79%
8	<i>Oecobiidae</i>	1	1	0,39%

9	<i>Uloboridae</i>	2	2	0,79%
10	<i>Therididae</i>	7	18	7,17%
11	<i>Liniphiidae</i>	5	8	3,18%
12	<i>Tetragnathidae</i>	3	5	1,99%
13	<i>Araneidae</i>	13	27	10,7%
14	<i>Lycosidae</i>	10	39	15,5%
15	<i>Pisauridae</i>	1	2	0,79%
16	<i>Oxyopidae</i>	1	4	1,59%
17	<i>Agelenidae</i>	3	6	2,39%
18	<i>Cybaeidae</i>	1	1	0,39%
19	<i>Dictynidae</i>	1	1	0,39%
20	<i>Amaurobiidae</i>	2	4	1,59%
21	<i>Titanoecidae</i>	1	2	0,79%
22	<i>Miturgidae</i>	1	4	1,59%
23	<i>Anyphaenidae</i>	1	1	0,39%
24	<i>Glubionidae</i>	1	4	1,59%
25	<i>Zodoriidae</i>	1	1	0,39%
26	<i>Gnaphosidae</i>	12	22	8,76%
27	<i>Zodoridae</i>	1	2	0,79%
28	<i>Sparassidae</i>	1	1	0,39%
29	<i>Philodromidae</i>	4	19	7,56%
30	<i>Thomisidae</i>	13	38	15,1%
31	<i>Salticidae</i>	12	19	7,56%
სულ	31 ოჯახი	109	252	100%

დიაგრამა 1. თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნის უმსხვილესი ოჯახები (სახეობათა რიცხვით).

● სახეობათა რაოდენობა

სახეობათა რამდენადმე სიმცირით გამოირჩევიან ოჯახები: *Agelenidae* – 6 (2,39 %), *Tetragnatidae* - 5(1,99%), სიმცირით *Glubionidae*, *Oxyopidae*, *Amaurobiidae*, *Miturgidae* – 4 (1,59%) – 4(1,58%), *Pholcidae*, *Eresidae*, *Uloboridae*, *Pisauridae*, *Titanoecidae*, *Zodoridae* – 2 (0,79%) – 2 (0,79 %); *Filistatidae*, *Scytodidae*, *Segestriidae*, *Mimethidae*, *Oecobiidae*, *Cybaidae*, *Dictynidae*, *Anyphaenidae*, *Zodoriidae*, *Sparasiidae* – 1(0,39%) – 1 (0,39%) (იხ. ცხრ. 1).

გვარებიდან დომინანტებია: *Xysticus* (Koch, 1835) წარმოდგენილია 18 (7,14) სახეობით , *Pardosa* (Koch, 1847) -15 (5,95%) *Alopecosa* (Sim., 1885) -10 (3,96%), *Philodromimus*(walck., 1826), *Dysdera* (Latr., 1804)- 9 (3,57), *Steatoda* (Sundevall, 1833) - 7 (2,77%),*Thanatus* (Koch, 1872), *Araneus* (Clerck, 1757) - 6 (2,37%), *Heliophanus* (Koch, 1833) – 5 (1,98%); *Glubiona* (Latr., 1804),

Oxysotila Sim., 1864, *Theridion (Walck., 1805)*, *Zelotes (Gistel., 1848)*, *Oxyopes (Latr.,1804)*, *Cheiracantium(Koch,1838)*- 4 (1, 59%), გვარების ერთი ნაწილი (11) წარმოდგენილია 3-3 (1,19%) სახეობით: *Matellina (Chamberlin, 1941)*, *Cyclosa (Menge, 1866)*, *Arctosa (Koch,1847)*, *Lycosa (Latr., 1804)*, *Araniella (Chambrigei, 1942)*, *Amaurobius (Koch, 1837)*, *Gnaphosa Latr., 1804*, *Nomisia (Dalmas, 1921)*, *Tmarus (Sim.,1875)* , *Tibellus (Simon, 1875)* ,*Synaema (Simon, 1864)*, სხვები (27) წარმოდგენილია 2-2 (0,79%) სახეობით (*Cryptoparachtes (Dunin, 1992)*, *Eresus (Wack., 1805)*, *Achaeranea (Strand,1939)* *Enoplogmatha (Pavesi, 1880)*, *Linyphia (Latr., 1804)*, *Neriene (Black., 1833)*, *Tenuiphantes (Saarastro et Tanasevitch, 1996)*, *Aculipeira(Chembrigei,1942)*, *Argiope (Aud., 1826)*, *Hypsosinga (Ausserer, 1871)*, *Lariniodes (Caporiacco., 1934)*, *Neoscona (Simon, 1864)*, *Trochosa (Koch, 1847)*, *Xerolycosa (Dah, 1908)*, *Pisaura (Simon, 1885)*, *Agelena (Levi , 1805)*,*Agelescape(Levy, 1996)*, *Tegenaria (Latr., 1904)*, *Titanoeca (Thorell, 1870)*, *Drassylus (Chambrigei, 1922)*, *Drazodes (Wesr.,1851)*, *Haplodrassus (Chamberlin., 1922)*, *Zora (Koch, 1847)*, *Diaea (Thorell, 1869)*, *Aelurillus (Simon, 1884)*, *Menemerus (Simon, 1968)*, *Pellenes (Simon, 1876)* დაბოლოს უდიდესი უმრავლესობა (56) თითო-თითო (0,39%) სახეობით: *Filistata (latr.,1810)*, *Scytodes (Latr., 1804)*, *Pholcus (Walck., 1805)*, *Spermophola (Hentz, 1841)*, *Segestria (Latr., 1804)*, *Harpactocrates (Simon, 1914)*, *Hygrocrates (Deleman-Reinold, 1988)*, *Ero (Koch, 1935)*, *Oecobius (Lucas, 1846)*, *Hyptiotes (Walck., 1837)*, *Uloborus (Latr., 1806)*, *Dipoena (Thorell, 1869)*, *Episinus (Walck., 1809)*, *Latrodectus (Walck., 1805)*, *Frontinellina (van Helsdingen, 1969)*, *Pelecopsis (Simon,1864)*, *Tetragnata (Latr., 1804)*, *Agalenathea (Archer., 1951)*, *Mangora (Cambr., 1984)*, *Nuctenea (Simon, 1864)*, *Signa (Koch, 1836)*, *Zilla (Koch, 1834)*, *Zigiella (Pick-Cambr., 1902)*, *Aulonia (Koch, 1847)*, *Geolycosa (Montogomry, 1904)*, *Hogna (Simon, 1885)*, *Pirata (Sundevall, 1832)*, *Argyroneta (Latr., 1804)*, *Archaeodictyna (Caporiacco, 1928)*, *Paracoelotes (Brignoli, 1982)*, *Annyphaenna (Sundevall, 1833)*, , *Aphantaulax (Simon, 1878)*,

Zodarion (Walck., 1826), Micaria (Westring, 1851), Phaeocedus (Simon, 1893), Scotophaeus (Simon,1893), Trachyzelotes (Lohmander, 1944), Urozolotes (Mello-Leitao, 1938), Micromata (Latr., 1804), Pratibellus (Simon, 1932), Coriarachne(Thorell, 1870), Heriaeus (Simon, 1875), Misumena (Latr., 1804), Misumenops (Pick-Cambridgei, 1900), Monaeses (Thorell, 1869), Pisticus (Simon, 1875), Runcinia (Simon, 1875), Thomisus (Walck., 1805), Asianellus (Logunov et Heciak., 1996), Ballus (Koch, 1850), Dendryphantes (Koch, 1837), Evarcha (Simon,1902), Macaroeris (Wuderlich,1992), Philaeus (Thorell, 1869), Phintella (Strandevall, 1906), Pseudeuophrys (Dahl, 1912) (იხ ცხრ. 2).

თბილისის ქვაბულის ობობების რაოდენობა და პროცენტული მაჩვენებელი გვარების მიხედვით

ცხრილი 2

	გვარის დასახელება	რიცხოვნობა	
		სახეობა	%
1	<i>Filistata Latr., 1810</i>	1	0,39%
2	<i>Scytodes Latr., 1804</i>	1	0,39%
3	<i>Pholcus Walck.,1805</i>	1	0,39%
4	<i>Spermophora Hentz,1841</i>	1	0,39%
5	<i>Segestria Latr.,1804</i>	1	0,39%
6	<i>Cryptoparachtes Dunin,1992</i>	2	0,79%
7	<i>Dysdera Latr.,1804</i>	9	3,57%

8	<i>Harpactocrates sim.</i> ,1914	1	0,39%
9	<i>Hygrocrates Deleeman,</i> <i>Reinold, 1988</i>	1	0,39%
10	<i>Ero Koch, 1836</i>	1	0,39%
11	<i>Eresus Walck.,1805</i>	2	0,79%
12	<i>Oecobius Latr.,1846</i>	1	0,39%
13	<i>H[y]ptiotes Walck.,1837</i>	1	0,39%
14	<i>Uloborius Latr.,1806</i>	1	0,39%
15	<i>Achaeranea</i> <i>Strendevall,1929</i>	2	0,79%
16	<i>Dipoena Thorell, 1869</i>	1	0,79%
17	<i>Enoplognata Pavesi., 1880</i>	2	0,79%
18	<i>Episinus Walck.,1809</i>	1	0,39%
19	<i>Latrodectus Walck., 1805</i>	1	0,39%
20	<i>Steatoda Sundevall, 1833</i>	7	2,77%
21	<i>Theridion Walck., 1805</i>	4	1,59%
22	<i>Fropntinella van Heldingen,</i> <i>1969</i>	1	0, 39%

23	<i>Liniphia Latr.,1804</i>	2	0,79%
24	<i>Neriene Blackw.,1853</i>	2	0,79%
25	<i>Pelecopsis Simon,1864</i>	1	0,39%
26	<i>Teniuphantes Saarato et Tanasevish,1996</i>	2	0,79%
27	<i>Metellina Chamberlin et Ivie,1941</i>	3	1,19%
28	<i>Tetragnata Latr.,1804</i>	1	0,39%
29	<i>Zigiella O. – Pick- Cambr., 1902</i>	1	0,39%
30	<i>Aculipeira Chamberlin et Ivie, 1942</i>	2	0,79%
31	<i>Agelenatea Archer , 1953</i>	1	0,39%
32	<i>Araneus Clerck.,1757</i>	6	2,38%
33	<i>Araniella Chamberllin et Ivie, 1942</i>	3	1,19%
34	<i>Argiope Audoun, 1826</i>	2	0,79%
35	<i>Cyclosa Menge, 1866</i>	3	1,19%
36	<i>Hypsosinga Ausserer, 1871</i>	2	0,79%

37	<i>Larioides caporiacco, 1934</i>	2	0,79%
38	<i>Mangora Pick-Cambr., 1889</i>	1	0,39%
39	<i>Neoscona Simon, 1864</i>	2	0,79%
40	<i>Nuctenea Simon, 1864</i>	1	0,39%
41	<i>Singna Koch, 1836</i>	1	0,39%
42	<i>Zilla Koch, 1834</i>	1	0,39%
43	<i>Alopecosa Simon, 1885</i>	10	3,96%
44	<i>Arctosa Simon, 1885</i>	3	1,19%
45	<i>Aulinia Koch, 1847</i>	1	0,39%
46	<i>Ceolycosa Montogomry, 1904</i>	1	0,39%
47	<i>Hogna Simon, 1885</i>	1	0,39%
48	<i>Lycosa Latr., 1817</i>	3	1,19%
49	<i>Pardosa Koch, 1847</i>	15	5,95%
50	<i>Pirata Sundevall, 1832</i>	1	0,39%
51	<i>Trochosa Koch, 1847</i>	2	0,79%
52	<i>Xerolycosa Dahl, 1908</i>	2	0,79%

53	<i>Pisaura Simon, 1885</i>	2	0,79%
54	<i>Oxyopides Latr,1804</i>	4	1,59%
55	<i>Agelena Walck., 1805</i>	2	0,79%
56	<i>Agelescape Levy,1996</i>	2	0,79%
57	<i>Tegenaria Latr.,1904</i>	2	0,79%
58	<i>Argyroneta Latr.,1804</i>	1	0,39%
59	<i>Achaodictina Caporiacco,1928</i>	1	0,39%
60	<i>Amaurobius Koch,1837</i>	3	1,19%
61	<i>Paracoelotes Brignoli, 1982.</i>	1	0,39%
62	<i>Titanoeca Thorell, 1870</i>	2	0,79%
63	<i>Cheiracanthium Koch,1838</i>	4	1,59%
64	<i>Anyphaena Sundevall,1833</i>	1	0,39%
65	<i>Glubiona Latr., 1804</i>	4	1,59%
66	<i>Zodarion Walck., 1826</i>	1	0,39%
67	<i>Aphaenhaulax Simon , 1878</i>	1	0,79%

68	<i>Drassodes westring, 1851</i>	2	0,79%
69	<i>Drassylus Chamberlin,1922</i>	2	0,79%
70	<i>Gnaphosa Latr.,1804</i>	3	1,19%
71	<i>Haplodrassus Chembrlin,1922</i>	2	0,79%
72	<i>Micaria westring, 1851</i>	1	0,79%
73	<i>Nomisia Dalmas, 1921</i>	3	1,18%
74	<i>Phaecoedus Simon,1893</i>	1	0,39%
75	<i>Scotophaeus Simon, 1893</i>	1	0,39%
76	<i>Trachyzelotes Lohmander,1944</i>	1	0,39%
77	<i>Urozelotes Melloilitao,1938</i>	1	0,39%
78	<i>Zelotes Gustel,1848</i>	4	1,59%
79	<i>Zora Koch,1847</i>	2	0,79%
80	<i>Micrommata Latr.,1804</i>	1	0,39%
81	<i>Paratibellus Simon,1932</i>	1	0,39%
82	<i>Philodromus Walck.,1826</i>	9	3,57%

83	<i>Thanatus Koch,1983</i>	6	2,38%
----	---------------------------	---	-------

84	<i>Tibellus Simon, 1875</i>	3	1,19%
85	<i>Coriarachne Thorell,1870</i>	1	0,39%
86	<i>Diae Thorell, 1876</i>	2	0,79%
87	<i>Heriaeus Simon, 1875</i>	1	0,39%
88	<i>Misumena Latr.,1865</i>	1	0,39%
89	<i>Misumenops Pick., Cambr.,</i>	1	0,39%
90	<i>Monaeses Thorell, 1869</i>	1	0,39%
91	<i>Oxyptila Simon, 1864</i>	4	1,59%
92	<i>Pisticus Sim., 1875</i>	1	0,39%
93	<i>Rucinia Simon, 1875</i>	1	0,39%
94	<i>Synaema Simon, 1864</i>	3	1,19%
95	<i>Thomisus Walck.,1805</i>	1	0,39%
96	<i>Tmarus Sim., 1875</i>	3	1,19%
97	<i>Xysticus Koch,1835</i>	18	7,14%
98	<i>Aellurillus Simon,1884</i>	2	0,79%

99	<i>Asianellus Logunov, 1996</i>	1	0,39%
100	<i>Ballus Koch, 1850</i>	1	0,39%
101	<i>Dendryphantes Koch , 1857</i>	1	0,39%
102	<i>Evarcha Simon, 1902</i>	1	0,39%
103	<i>Heliophanus Koch, 1833</i>	5	1,98%
104	<i>Macaroeris Wunderlich,1942</i>	1	0,39%
105	<i>Menemerus Simon, 1868</i>	2	0,79%
106	<i>Pellenes Simon, 1876</i>	2	0,79%
107	<i>Philaeus Thorell, 1869</i>	1	0,39%
108	<i>Phintella Stran., 1906</i>	1	0,39%
109	<i>Pseudeuophrys Dahl,1971</i>	1	0,39%
	109 გვარი	252 სახეობა	100%

თ ა ვ ი V

თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნის ბიოეკოლოგიის შესწავლის ზოგიერთი საკითხი

V.1. თბილისის ქვაბულის ობობათა დაჯგუფება ცხოვრების წირის (ნადირობის სტრატეგიის ტიპი) მიხედვით

როგორც წინა თავში ითქვა, რიგი Araneae აერთიანებს 40000-ზე მეტ სახეობას. ამ მაჩვენებლით ცხოველთა სამეფოში (Zoa) მეხუთე ადგილი უკავია. სახეობათა სიმრავლით ფეხსახსრიანთა ეს ჯგუფი ჩამოუვარდება მხოლოდ ამავე ტიპის ზეკლას ექვსფეხიანების (*Hexapoda*) კლას მწერებს (*Insecta - Entognatha*), სახელდობრ მწერთა შემდეგ რიგებს: *Coleoptera, Lepidoptera, Diptera, Hymenoptera* (Parker et al, 1992). განსხვავებით მწერთა ჩამოთვლილი რიგებიდან, რომელთა სახეობები კვებითი სპეციალიზაციის თვალსაზრისით გამოირჩევიან ფიტოფაგობით, პარაზიტოზით, დეტრიტოფაგობით, ობობები, გამონაკლისის გარეშე, ობლიგატურ მტაცებლებად გვევლინებიან (Foelix, 1996).

რამდენადაც ობობები ობლიგატური მტაცებლები არიან, მათი ნადირობის წესი – მტაცებლობის სტრატეგია, სახეობათა უმთავრესი ნიშან-თვისებაა, იგი მნიშვნელოვნად განაპირობებს ობობათა რიგის ბიოლოგიის სხვა მხარეებსაც.

როგორც ცნობილია, სუნთქვის ორგანოების მიხედვით ობობები იყოფიან ოთხფილტვიანებად (Tetrapneumones) და ორფილტვიანებად

(Dipneumones). პალეარქტიკაში ბინადარი ობობები ეკუთვნიან ორფილტვიანებს.

ცხოვრების წესის, ნადირობის წესის მიხედვით ორფილტვიანებს ყოფენ მოხეტიალეებად (ინგლ. *wandering spiders*; ნადავლს სირბილის ან ხტომის დროს იჭერენ) და ქსელიანებად (*web-buildings spiders*; ნადავლის დასაჭერად ისინი აბლაბუდის ქსელს ქსოვენ), (Wise, 1993). ორივე ჯგუფის ფარგლებში შეიმჩნევა მსხვერპლზე ნადირობის, თუ საჭერი ქსელების მრავალფეროვნება.

თბილისის ქვაბულის მექსელე არანეოფაუნის მსხვერპლის საჭერი ბადე, მოწყობილობანი, აგებულების მიხედვით, ხუთ ჯგუფად შეიძლება დაიყოს: 1. მრგვალი (ბორბლისებური) მკაფიო გეომეტრიული ფორმებით ნაგები, ორწყება ქსელი (ინგლ. *orb-webs*). იგი ყველაზე სრულყოფილი ქსელია. მათ აგებენ ობობა – მრგვალქსელიანები (ოჯ. *Araneidae*, *Tetragnathidae*, *Uloboridae*); 2. სამწყება, უწყესრიგო არარეგულარული გეომეტრიული ფორმებით ნაგები ქსელები; (*space - web*); ასეთები შედგებიან ერთმანეთში უწყესრიგოდ გადახლართული აბლაბუდის ძაფებისაგან. ისინი დამახასიათებელია შემდეგი ოჯახებისათვის: *Theridiidae*, *Dyctinidae*, *Pholcidae*, *Titanoecidae*; 3. ორწყება, ჰორიზონტალურად ნაგები ქსელი, ნაქსოვი აბლაბუდის სქელი ძაფისაგან (*sheet – web*). ასეთ ქსელს აგებენ ოჯახ *Agelenidae* სახეობები; 4. ჯერ ორწყება ქსელით ნაგები კონსტრუქცია, შემდეგ მის ქვეშ მოქსოვილი, მეჩხერი, სამწყება აბლაბუდის ქსელი (*sheet –space-web*; ოჯ. *Linyphiidae*); 5. დაბოლოს, ძაბრის ფორმის ქსელი (*funnel- web*), სადაც აბლაბუდის ძაფები საყელოს მსგავსად არიან გაწელილები (ოჯ. *Filistatidae*).

თბილისის ქვაბულის ფაუნაში ჭარბობენ ბორბლისებრი ქსელის მქსოველი ფორმები (31 სახეობა), ასევე სამწყება, არარეგულარული ქსელის მქსოველები (23 სახეობა). სხვა ტიპის აბლაბუდის ქსელის მქსოველები რაოდენობით საგრძნობლად ჩამორჩებიან პირველ ორს.

როგორც ჩანს, ქსელის კონსტრუქცია არსებით გავლენას არ ახდენს ობობათა მიერ მოპოვებულ მსხვერპლზე. თბილისის ქვაბულის მაგალითზეც სხვადასხვა ტიპის ქსელში მოხვედრილი მსხვერპლი როგორც რიცხოვნობით, ისე მწერთა სახეობრივი შედგენილობით, ფაქტობრივად არ განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან.

ეს ეხება ერთსა და იმავე ბიოტოპში მცხოვრებ ობობათა სამი ოჯახის წარმომადგენლებს, ესენია: *Araneidae*, *Liniphiidae* და *Theridiidae*.

ძირითადად მსხვერპლი შედგება ორფრთიანებისაგან (Diptera), ფრთიანი ბუფრებისაგან (*Aphidinea*) და თრიფსებისაგან (*Thysanoptera*); (*Nyffeler, 1982; Neufwig, 1983*). შესაბამისად, ქსელის გარკვეული კონსტრუქცია არ არის გათვლილი მსხვერპლის რომელიმე ტაქსონომიური ჯგუფის მოპოვებაზე და, ამდენად, წარმოადგენს ობობების ცალკეულ ტაქსონთა დამოუკიდებელი ევოლუციური განვითარების შედეგს. მაგრამ ქსელის სტრუქტურა გავლენას ახდენს ობობების მიერ სხვადასხვა ტიპის გარემოში დასახლებაზე, ეს უკანასკნელი კი განაპირობებს პოტენციური მსხვერპლის ტიპს;

მილიონობით წლების განმავლობაში, გარემოს ურთიერთობისა თუ მსხვერპლის მოსაპოვებლად, ობობებს გარდა ჯგუფისათვის ესოდენ არსებითი საჭერი ქსელისა, გამოუმუშავდათ სათანადო ქცევები – მსხვერპლის აბლაბუდას ქსელში გახვევა უკანა ფეხების დახმარებით (ინგლ. – wrapping behaviour). ეს მტაცებელს საშუალებას აძლევს

«განაიარალოს» მსხვერპლი მასთან უშუალო კონტაქტის გარეშე. ამიტომ ობობა-ქსელიანებს, განსხვავებით მოხეტიალე ობობებისაგან, უნარი შესწევთ ინადირონ ისეთ, ერთი შეხედვით ბიოტური ფაქტორებისაგან დაცულ ფეხსახსრიანებზე, როგორებიც არიან ნამისჭიები, მუშა ჭიანჭველები, ნესტრიანი მწერი – სიფრიფანაფრთიანთა რიგიდან და ა.შ. (Nyffeler et al., 1987).

მოხეტიალე ობობებს შორის ნადირობის წესის მიხედვით შეიძლება გამოვყოთ 3 ჯგუფი. პირველ ჯგუფში გაერთიანებული არიან ოჯ. *Thomisidae*-ის ყველა სახეობა. ნებისმიერი მათგანი მკაფიოდ გამოხატული ჩამსაფრებლები არიან (*ambush-spiders*). მეტწილი დროის განმავლობაში ისინი ერთ ადგილზე უმოძრაო მდგომარეობაში იმყოფებიან, ე.ი. მსხვერპლს არასოდეს არ მისდევენ, თავს ესხმიან მათ მხოლოდ მაშინ, როდესაც გრძელი, წინა ფეხებით დასაჭერ მანძილზე მიუახლოვდებიან. ხშირად ასეთი ობობების სანადირო ასპარეზს, ყვავილები წარმოადგენენ. ცნობილია, რომ ეს უკანასკნელები იზიდავენ ბევრ მწერ-დამამტვერიანებელს). მეყვავილე ობობების ჩვეულებრივ მსხვერპლს წარმოადგენენ ბუზები, ფუტკრები, ბაზები და ა.შ. (Morse, 1961, 1983; Broekhuysen, 1948; Nyffeler, Bensch, 1978; Selmalhofer, 2001).

მოხეტიალეთა მეორე ჯგუფი წარმოდგენილია აქტიურად მოძრავი, მბტუნავი ობობებით (*jumping spiders*). როგორც წესი, მათ კარგად განვითარებული მხედველობა გააჩნიათ. ასეთებს მიეკუთვნებიან ოჯახების – Salticidae და Oxyopidae-ს სახეობები. კარგი მხედველობის წყალობით ისინი შორიდან ამჩნევენ მსხვერპლს და ნახტომებით სწრაფად იმორჩილებენ მათ. მსგავსი თვისებები ეხმარებათ ამ

მტაცებლებს თვით სწრაფად მოძრავ მწერებზე, მაგალითად, ბუზებზე ნადირობაში.

მოხეტიალეთა მესამე ჯგუფი – **მორბენალი ობობები** (running spiders), ასევე მოძრავი მონადირეები არიან, მაგრამ მხედველობა სუსტად აქვთ განვითარებული. ახლო მანძილიდან მსხვერპლზე შეტევისას მათი მთავარი სენსორული იარაღი სხვადასხვა სენსორული ორგანოებია (ოჯ. Gnaphosidae).

თბილისის ქვაბულის ფაუნაში უმეტესობას წარმოადგენენ მორბენალი ობობები, დანარჩენ ორ ჯგუფს უფრო იშვიათად ვხვდებით.

აღსანიშნავია, რომ სწორედ მოხეტიალე ობობებშია განვითარებული **სტენოფაგია**. თბილისის ქვაბულის არაქნოფაუნაში სტენოფაგებს მიეკუთვნებიან *Zodareon thori* (Zodariidae), *Ero aphana* (Mimethidae), პირველის საკვებს წარმოადგენენ მხოლოდ ჭიანჭველები (მირმეოფაგები), ამიტომ ბინადრობენ ჭიანჭველების ბუდეებთან. *Ero aphana* არანეოფაგია – იკვებება ობობათა სხვა სახეობებით. ისინი იჭრებიან ობობა-მექსელეთა ქსელში და ანადგურებენ მათ.

ბევრი მოხეტიალე ობობა განსხვავდება დღე-ღამური აქტივობის მიხედვით. თბილისის ქვაბულში ღამით მონადირეებს – **ნოქტიურნები** მიეკუთვნებიან ოჯახების – Miturgidae, Glubionidae -ს სახეობები, ასევე ბევრი წარმომადგენელი ოჯახიდან Gnaphosidae, დაბოლოს, ზოგიერთი სახეობა ოჯახ Lycosidae-დან. დღის საათებს ეს ობობები ატარებენ აბლაბუდისაგან ქსელისგან ნაგებ ბუდეებში, მათ აგებენ ქვების ქვეშ, ტყის მკვდარ საფარში, ნიადაგის ნაპრალებში და სხვა ფარულ ადგილებში, ანდა სოროებში (Lycosidae). შესწავლილ რაიონში, პირიქით, ობობები ოჯახიდან Salticidae მხოლოდ დღის მტაცებლები არიან, თუმცა

ბუდეების აგებას ღამით ამჯობინებენ. ობობები ოჯახებიდან Thomisidae, Oxyopidae და ზოგიერთი სხვა ნადირობენ დღისითაც და ღამითაც (Nyffebr et al, 1987; Lockly, Young, 1987)

V.2. თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნის ეკოლოგიის შესწავლის ზოგიერთი საკითხი

V. 2.1. თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნის განაწილება ლანდშაფტური ერთეულების მიხედვით.

თავ III-ში გამოყოფილია თბილისის ქვაბულის მთავარი ლანდშაფტური ერთეულები (დანართი 2), მოცემულია არანეოფაუნის განაწილება ამ ლანდშაფტთა კლიმატური (ტენი) მაჩვენებლის მიხედვით, ხოლო დანართ 4-ში წარმოდგენილია შესატყვისი ფოტოილუსტრაციები.

ლიტერატურული მონაცემების მიხედვით (იხ. თავი III. 2), თბილისის ქვაბულის ტერიტორიაზე გამოყოფილი იქნა შემდეგი ტიპის ლანდშაფტები: 1. საგურამოს ქედის მეზოფილური ტყეები; 2. ჭალის ტყეები (ძირითადად მდ. მტკვრის მაგალითზე); 3. ნახევარუდაბნოები; 4. სტეპები (ძირითადად მეორეული); 5. არიდული (ნათელი ტყეები); 6. მთის ქსეროფიტული ფორმაციები.

ობობათა სახეობებით ყველაზე მდიდარი აღმოჩნდა საგურამოს ქედის მეზოფილური ტყე (138 სახეობა), ნახევარუდაბნოები (136), მეორადი სტეპები (131), ჭალის ტყეები (113) და მთის ქსეროფიტები (112), ყველაზე ღარიბია – ნათელი ტყეები (78).

ამგვარად, არიდული და ჰუმიდური (მეზოფილები, ჰიგროფილები) ლანდშაფტების არანეოფაუნის სახეობათა შეფარდება გვიჩვენებს შემდეგ სურათს: ჰუმიდური ლანდშაფტთა სახეობების ჯამური რიცხვი შეადგენს 251 (მეზოფილური ტყე, ჭალის ტყეები), ხოლო ოთხი არიდული ლანდშაფტის სათანადო ფაუნის სახეობები წარმოდგენილია 457 სახეობით (იხილე დანართი 2).

V. 2.2. თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნის ეკოლოგიური დიფერენცირება ცალკეულ ლანდშაფტში ტენისადმი დამოკიდებულების მიხედვით.

რამდენადაც ობობების ყველა სახეობა ტიპური მტაცებელია, დე დამიწის ბუნებრივ ზონებსა თუ მთის სიმაღლებრივ სარტყლებში

მათი გავრცელება, ცალკეულ ბიოტოპში არსებობა უშუალოდ არ არის დაკავშირებული ადგილსამყოფელთა (ჰაბიტატთა) მცენარეულ საფართან (ამა თუ იმ რაიონის ფლორისტულ შემადგენლობასთან). მაგრამ სხვადასხვა ლანდშაფტთა კლიმატური მაჩვენებლები, განსაკუთრებით კი მზის თბური რადიაცია და ატმოსფეროს ტენიანობა, არსებით გავლენას ახდენს ობობათა სახეობების, მათი კომპლექსების ამა თუ იმ ლანდშაფტურ ერთეულში, ბიოტოპში დასახლებაზე. ობობების სახეობები ერთმანეთისაგან განსხვავდებიან ძირითადი კლიმატური ფაქტორებისადმი ადაპტაციის უნარით.

თბილისის ქვაბულის ობობების ლანდშაფტური განაწილების ანალიზმა შესაძლებლობა მოგვცა გამოგვეყო არანეოფაუნის ეკოლოგიური ჯგუფები გარემოს აბიოტურ ფაქტორებთან (ტენი) მიმართებაში. ეს ჯგუფებია: (1). **ქსეროფილები** – სახეობები, რომლებიც გავრცელებულები არიან მხოლოდ არიდულ ლანდშაფტებში: ნახევარუდაბნოები, სტეპები, ნათელი ტყეები, მთის ქსეროფიტები. საერთო ფაუნიდან ამ ჯგუფს მიეკუთვნება 60 სახეობა (23,8 %). (იხ.დანართი 2). (2). **მეზოფილები** – მცხოვრებნი მხოლოდ ჰუმიდურ ლანდშაფტებში (წიფლნარები, წიფლნარ-რცხილნარები, მუხნარები, ჭალის ტყეები). ამ ჯგუფს მიეკუთვნება 49 სახეობა (19,4%). (3). **ჰიგროფილები**. ასევე ჰუმიდურ გარემოში მობინადრე ფორმები, მაგრამ, როგორც წესი, წყლის გარემოს სიახლოვეს სპეციალიზებულები. მათი რაოდენობა ქვაბულის ფაუნაში დიდი არ არის 10 სახეობა (4 %). დაბოლოს, (4). **ევრიბიონტები**, გავრცელებულები ლანდშაფტთა ყველა ტიპში, მიუხედავად იქ წარმოდგენილი აბიოტური ფაქტორებისა მასში გაერთიანებულია 133 სახეობა (52,8%). (იხ. დანართი 2)

V.2.3. თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნის განაწილება ადგილსამყოფელთა (ჰაბიტატების) მიხედვით.

როგორც (2 დანართი) ცხრილიდან ჩანს, ობობების სხვადასხვა სახეობისათვის, ამა თუ იმ ლანდშაფტის საზღვრებში, დამახასიათებელია განსხვავებულ ადგილსამყოფელთან (ჰაბიტატთან) კავშირი ქვემოთ მოგვყავს შესწავლილი არანეოფაუნის კლასიფიკაცია ტიპური ადგილსამყოფელის მიხედვით.

ტიპურ ადგილსამყოფელში ბინადრობის თვალსაზრისით, თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნა შეიძლება დაიყოს:1. **სინანტროპებად** და 2. **ბუნებრივ ჰაბიტატში მცხოვრებ ფორმებად.**

სინანთროპებში გამოყოფენ: 1.1. საკუთრივ ადამიანის საცხოვრებელსა და სხვადასხვა სათავსოებში მოზინადრე ფორმებს (მაგ.: ასეთ ჯგუფს მიეკუთვნება შემდეგი სახეობები: *Pholcus phalangoides*, *Dysdera crocata*, *Steatoda grossa*, *steatoda castanea*, *Tegenaria domestica*, *Tegenaria pagana*. მათი რიცხვი ფაუნაში შეადგენს (2,4 %) და 1.2. ადამიანის საცხოვრებელთან ერთად ბუნებრივ გარემოში (მაგალითად, მთა- გორაკთა კლდის სუბსტრატზე მცხოვრები ობობები) არსებულ სახეობებს, ჰემისინანთროპები. ხშირად ასეთები სახლდებიან და უფრო მეტადაც მრავლდებიან სწორედ შენობათა კედლებსა და ქვის ღობეებზე, ე.ი კლდის მსგავსს, ხელოვნურ ნაგებობებზე და იქ შექმნილი მაკროკლიმატის პირობებში. ამ ჯგუფის ყველა სახეობა თავისებური პეტროფილებაა, ბუნებრივთან შედარებით ურბანიზებულ გარემოში უფრო რიცხვმრავალი პოპულაციების სახით მრავლდებიან. ამ ჯგუფიდან აღსანიშნავია *Filistata insidiatrix*, *Segestria bavarica*, *Oecobius annulipes*, *Theridion melanorium*, *Menemerus semilibatus*, *M. taeniatus*, *Philaeus chrysops*, რომლებიც შეადგენენ საერთო ფაუნის 2,8%.

2. თავის მხრივ, თბილისის ქვაბულის ბუნებრივ ადგილსამყოფელში გავრცელებული ობობები კვლავ ორ დიდ ჯგუფად იყოფიან: 2.1. ნიადაგის იარუსსა – ეპიგეური ობობები და 2.2. მცენარეულ იარუსში მცხოვრები ობობები – ფიტობიონტები.

ობობებში მკაფიოდ არის გამოხატული იარუსების მიხედვით განაწილება – ერთნი მხოლოდ ედაფობიონტებია, მეორენი – ფიტობიონტები (ამ უკანასკნელში, ზოგიერთი სახეობებისთვის გამო- ნაკლისი ჰიბერნაციის პერიოდია, როდესაც გამოსაზამთრებლად მცენარეებიდან ნიადაგზე ეშვებიან). თითოეული მათგანისათვის დამახასიათებელია არანეოფაუნის მხრივ ერთ-ერთ იარუსისადმი მკაფიოდ გამოხატული ადაპტაცია. შესაბამისად, ნიადაგის ანუ ეპიგეური ობობები არ გვხვდებიან მცენარეებზე და, პირიქით, ფიტოფილ (ფიტობიონტ) ობობებს ვერ შევხვდებით ნიადაგზე გამონაკლისი ზამთრის სეზონია, როდესაც ზოგიერთი სახეობა განვითარების ციკლის ჰიბერნაციის ფაზას ნიადაგზე გადიან პირველი ჯგუფის ხვედრითი წილი ფაუნაში 45, 8 %, მეორესი – 44,8 % (იხ. დანართი 2)

სუბსტრატისადმი ადაპტაციის მიხედვით, ობობათა ნიადაგური ფორმები სამ ქვეჯგუფად იყოფიან: 1. ტყის მკვდარ საფარში მცხოვრებნი (ჰერპეტობიონტები, მაგ., *Scytodes thoracica*, (ოჯახი *Scytodiidae*), *Spermophora senoculata* ოჯ. *Pholcidae*), *Pelecopsis odonto-phora* (ოჯახი *Dictinidae*), *Tenuphantès morosus* (ოჯ. *Liniphiidae*), *Oxyptila*

lugibris (ოჯ. *Thomisidae*), *Ballus depressus*, *Pseudoeuphrys erratica* (ოჯ. *Salticidae*), ზოგიერთი გვარი *Lycosidae*-დან (*PPardosa*, *Trochosa*, *Pirata*, *Gnaphosidae*-დან (*Drassodes*, *Gnaphosa*, *Trachyzelotes*, *Urozelotes*, *Zelotes*–ს ყველა წარმომადგენელი თბილისის ქვაბულში. მათი რაოდენობა საერთო ფაუნის 44% შეადგენს.

2. პრაქტიკულად მცენარეულ საფარს მოკლებულ ნიადაგზე მცხოვრებნი (მეტწილად ფსამოფილები, მაგ.; გვარები *Aelirillus*, *Arctosa*) – 2 %,

3. ქვიან სუბსტრატზე დასახლებული ფორმები (პეტროფილები, მაგ., *Asianellus festivus*) – 0,4%, 4. ქვის ქვეშ თავშეფარებული ობობები (ანაქორეტები) – 3,2%. ამ ჯგუფის ობობათა ერთი ნაწილი მსგავს ადგილსამყოფელს იყენებს არააქტიურ მდგომარეობაში ყოფნისას (მაგ., ოჯ. *Gnaphosidae*-ის სახეობები), მაშინ როდესაც სხვები ეკოლოგიურ ნიშში მთელ ცხოვრებას ატარებენ (მაგ., ზოგიერთი სახეობა გვარიდან *Xysticus*).

2.2. მცენარეულ იარუსში მცხოვრებ ფიტობიონტებიდან ცნობილია 2 ჯგუფი (1). ჰორტობიონტები (28,2%) და (2) დენდრობიონტები (16,7%)

(1) ჰორტობიონტები ბინადრობენ ბალახებზე, მათ მიეკუთვნება

სახეობები ოჯახებიდან: *Eresidae*, *Tetragnathidae*, *Uloboridae*, *Pisauridae*, *Oxyopidae*, *Agelenidae*, *Dictinidae*, *Miturgidae*, *Glubionidae*, *Sparassidae*, ბევრი გვარი ოჯახიდან *Araneidae* (*Agelenatea*, *Araniella*, *Cyclosa Aculepeira*, *Araneus*, *Nuctenea*, *Zilla*), ზოგიერთი სახეობა ამავე ოჯახის გვარებიდან- *Araneus*, *Argiope*, *Hypsosigna*, *Signa*, *Lerenionides*, *Thomisidae* (*Heriaeus*, *Misumena*, *Ebrechtella*, *Monaeses*, *Rucinia*, *Thomisus*), *Salticidae* (*Evarcha*, *Heliophanus*, *Maecroeris*), *Gnaphosidae*(*Liphtipantes*), *Teridiidae* (*Teridion*, *Enoplognatha*) *Philodrimidae* (*Philodromus*), *Thomisidae* (*Diae*, *Coriarachne*, *Tmarus*), *Salticidae* (*Dendriphantes*, *Phrintella*).

(2) დენდრობიონტები, რომლებიც ცხოვრობენ ხე-ბუჩქთა ან ფოთლებზე, ანდა მათ ღეროებზე და ტოტებზე მაგ; *Coriarachne depressa* საბინადროდ იყენებს მერქნიანთა ზროს ქერქს, ხოლო გვარ-*Tmarus*-ის სახეობები უპირატესობას ხეთა ტოტების ქერქს ანიჭებენ. ობობებში

მერქნიან მცენარეთა და ბალახის საფარის ცალკე-ცალკე საბინადროდ თბილისის ქვაბულის დაყოფა არ არის ისე მკაფიოდ გამოხატული, როგორც ეს ამ უხერხემლო ცხოველთა მცენარეთა და ნიადაგის ფორმებად დიფერენციაციისას შეიმჩნევა. ერთდროულად **ჰორტობიონტებად** და **დენდრობიონტებად** გვევლინებიან ქსელიან ობობათა შემდეგი ოჯახები: *Araneidae* (*Araneus, Mangora, Neoscona*), *Liniphiidae* (*Liniphia, Neirene*) და *Uloboridae* (*Hyptiotes*). (იხ. დანართი 2)

თ ა ვ ი VI

თბილისის ქვაბულის ობობების ზოოგეოგრაფიული მიმოხილვა მიმოხილვა

თავის დამუშავებისას ძირითად ამოცანას შეადგენდა:

1. თბილისის ქვაბულის ტერიტორიაზე მოპოვებული ობობების ზოოგეოგრაფიული გავრცელების შესახებ არსებული ცნობების შეგროვება.
2. მოძიებული მასალების ანალიზიდან გამომდინარე, სახეობის დონეზე, ფაუნის ძირითადი ზოოგეოგრაფიული ელემენტების დადგენა.

გლობალური და რეგიონალური გავრცელების საკითხების დასადგენად ვისარგებლეთ შემდეგ ავტორთა შრომებით: *Тыщенко, 1971; მხეიძე, 1992; Mikhailov, 1997; Lazarov, Deltshv, Blagoev, 1997; Deltshv, Blagoev, 1997; Tzonev, Lazarov, 2001, 2004, 2005; Platnick, 2000, 2003; Marusik, Guseinov, 2004; Gegechkori. et al, 2005.*

თბილისის ქვაბულის არაქნოფაუნის სპექტრის დადგენისათვის გამოვიყენეთ შემდეგი ლიტერატურა: ა. ჯანაშვილი, 1974; ი. ლ. *Крыжановский, 1965, 1976, 2002; А. Ф. Емельянов, 1974; А. М. Гегечкори, 1984; И. К. Лопатин, 1989; Г. М. Абдурахманов, И. К. Лопатин, Ш. И. Исмаилов, 2001; Blackman, Eastop, 1994, 2000.*

დისერტაციაში მონაცემები თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნის სახეობათა გავრცელებაზე მოცემულია ტოტალურ 1 ცხრილ-დანართში და განზოგადებულია 3 (2,3,4) დიაგრამით.

კავკასიისათვის ძირითად წყაროდ, მაგრამ მცირე ცვლილებებით მივიღეთ არნ. გეგეჭკორის მიერ მიღებული ზოოგეოგრაფიული დარაიონება (არანეოფაუნის გლობალური ზოოგეოგრაფიული დარაიონებისას

კი მხედველობაში გვქონდა ო. კრიჟანოვსკის სათანადო შეხედულებები (1976), ი. ლოპატინისა და სხვა ავტორთა (1989, 2001) ცვლილებებით. ამჟამად მიღებულია შემდეგი დარაიონება:

სამეფო პალეოგეა: ეთიოპიის ოლქი, ინდო-მალაის ოლქი, მადა-გასკარის ოლქი, პოლინეზიის ოლქი;

სამეფო არქტოგეა: ქვესამეფო პალეარქტიკა – ევროპა – ციმბირის ოლქი, ძველი ხმელთაშუაზღვეთის ოლქი, აღმოსავლეთ აზიის ოლქი; ქვესამეფო ნეარქტიკა – კანადის ოლქი, სონორას ოლქი.

აღნიშნულ სამეფოში არაიშვიათად გამოყოფენ: 1) მხოლოდ ერთ ოლქს – ჰოლარქტიკას, რომელსაც ყოფენ ქვეოლქებად-ნეარქტიკა და პალეარქტიკა; 2) პალეარქტიკას ტრადიციულად მიიჩნევენ ოლქად. ასეთ შემთხვევაში სადაც გამოყოფენ შემდეგ ქვეოლქებს: შორეული აღმოსავლეთი (პალეარქტიკა), აღმოსავლეთი ციმბირი, დასავლეთი ციმბირი, ევროპა, ცენტრალური აზია, ირან-თურანი, ხმელთაშუაზღვისპირეთი და საჰარა-სინდი.

სამეფო ნეოგეა: ნეოტროპიკების ოლქი, კარიბის ოლქი;

სამეფო ნოტოგეა: ავსტრალიის ოლქი, ახალი ზელანდიის ოლქი, პატაგონიის ოლქი.

ყველა მონაცემი ქვაბულის არანეოფაუნის სახეობების გავრცელებაზე მოცემულია ცხრილ 1 (იგივე დანართი 1-ცხრილი) და განზოგადებულია 3 დიაგრამით.

VI.I. თბილისის ქვაბულის ობობების სახეობათა არეალოგიური დაჯგუფება

VI.1.1. ობობების განაწილება ზოოგეოგრაფიული არელების მიხედვით

1 ცხრილით-დანართითა და 2,3,4 დიაგრამების მიხედვით, ქვაბულისათვის გამოყოფილია არეალთა 14 ტიპი. რაიონის სათანადო ფაუნის თითქმის ნახევარზე მეტი – 156 სახეობა (61,9%) პალეარქტიკაში გავრცელებულ ფორმებს მიეკუთვნება. (1. *Filistata insidiatrix* (Forsk., 1775), 2. *Eresus cinabariensis* (Oliver, 1789), 3. *Segestria bavarica* (Latr., 1804), 4. *Uloborius walckenaerius* (Latr., 1806), 5. *Ero aphana* (Wack., 1802), 6. *Achaeranea lunata* (Clerck., 1757), 7. *Steatoda paykulliana* (Wack., 1805), 8. *S. phalerata* (Panzer, 1801), 9. *Theridion nigrovariegatum* (Simon, 1873), 10. *Th. pinastris* (Koc., 1872), 11. *Episinus truncatus* (Latr., 1809), 12. *Frontinellina frutetorum* (Koch, 1834), 13. *Liniphia hortensis* (Sund-evall, 1830), 14. *L. triangularis* (Clerck., 1757), 15. *Neirene empana* (Walck., 1842), 16. *Metellina merianae* (Scopoli, 1763), 17. *Tetragnatha monthana* (Simon, 1874), 18. *Agalenathea redii* (Scopoli, 1763), 19. *Aculipeira armida* (Audouin, 1826), 20. *A. ceropegia* (Walck., 1802), 21. *Araneus circe* (Savigny et Audouin, 1826), 22. *Ar. angulatus* (Clerck., 1757), 23. *A. quadratus* (Clerck., 1757), 24. *A. grossus* (Koch, 1844), 25. *Araniella cucurbitina* (Clerck., 1757), 26. *A. opistographa* (Kulcz., 1905), 27. *Neoscona subfusca* (Koch, 1837), 28. *Neoscona adianta* (Walck., 1802), 29. *Nuctenea umbratica* (Clerck., 1757), 30. *Cyclosa oculatea* (Walck., 1802), 31. *Signa hammata* (Clerck., 1757), 32. *Hypsosigna albovitata* (Westring, 1851), 33. *Larinioides folium* (Schranck, 1803), 34. *Zigiella monthana* (Koch, 1834), 35. *Mangora acalipha* (Walck., 1802), 36. *Alopecosa accentuata* (Latr., 1817), 37. *A. albofasciata* (Bruhll.,

1832), 38. *A. cuneata* (Clerck., 1757), 39. *A. punetorium*(Thorell, 1856), 40. *A. solitaria* (O.Herman, 1835), 41. *A. sulzari* (Pavesi, 1873), 42. *Al. sechmidthi* (Hahn, 1835), 43. *Al. cursor* (Hahn, 1831), 44. *Al. teaniopus* (Kulczynski, 1895), 45. *Arctosa leopardus* (Sundevall, 1833) 46. *Arctosa cinerea* (Fabricius, 1777), 47. *Hogna radiata* (Latr., 1817), 48. *Aulonia albimana* (Walck.,1805), 49. *Lycosa praegradis* (Koch, 1836), 50. *L. singoriensis* (Lackman, 1770), 51. *L. vultuosa* (Koch,1839), 52. *Pardosa agricola* (Thorell, 1857), 53. *P. bifasciata* (Koch, 1836), 54. *P. hortensis* (Thorell, 1872), 55. *P. italica* (Tongiorgi, 1966), 56. *P. lugubris* (Wack., 1802), 57. *P. monticola* (Clerck, 1757), 58. *P. morosa* (Koch, 1870) , 59. *P. pontica* (Thorell, 1875), 60. *P. proxima* (Koch, 1847), 61. *P. tatarica*(Thorell, 1875), 62. *P. vittata* (Keyserling, 1863), 63. *Pirata Knorri* (Scopoli, 1763) , 64.*Trochosa ruricola* (De geer, 1778), 65.*Tr. robusta*(Simon, 1876), 66. *Xerolycosa miniata* (Koch, 1834), 67. *X. nemoralis*(Westring, 1861), 68. *Pisara mirabilis* (Cleck, 1757), 69. *Oxyopes globifer* (Sim., 1876) 70. *Ox.lineatus*(Latr., 1806), 71. *Ox. heteroptalmus* (Latr., 1804), 72. *Ox. ramosus* (Mart et Goeze, 1778) , 73. *Agelena labyrinthica* (Clerck., 1757), 74. *Ag.orientalis*(Koch,1841), 75. *Argyroneta aquatica* (Clerck 1757), 76. *Archaeodictyna consecuta* (Pick-cambrige, 1872), 77. *Amaurobius fenestralis* (Strom, 1768), 78. *Titanoeca shineri* (Koch, 1872), 79. *Cheiracanthium erraticus* (Walck., 1802) , 80. *Ch. penny* (Pick-Cambr., 1873), 81. *Ch. punctorium* (Villers, 1789), 82. *Anyphaena accentuata* (Walck., 1802), 83. *Glubiona corticalis* (Walck., 1802), 84. *Gl. neglecta* (wund., 1994), 85. *Ap. trifasciata* (Pick- cambrige, 1872), 86.*Drassodes lapidosus*(Walck., 1802), 87. *Dr. pubescens* (Thorell, 1856), 88. *Drassylus praeficus* (Koch, 1866), 89. *Dr. vinealus* (Kulcz., 1897), 90. *Gn. taurina* (Thorell, 1875), 91 .*Haplodrassus dalmatensis* (Koch, 1866), 92. *Micaria albovittata* (Lucas, 1846), 93. *Nomisia aussereri* (Koch, 1872), 94. *N. conigera* (Spasskyi, 1941), 95. *N..exornata* (Koch, 1839), 96. *Phaeoedus braccatus* (Koch,1866) , 97. *Scotophaeus scutulatus* (Koch,1866), 98. *Zelotes atrocaraeus*(Sim.,1878), 99 . *Z. longipes* (Koch, 1866), 100. *Z. peterensis*(Koch,1839), 101. *Z. pardales* (Sim., 1878), 102. *Z. spinimana*

(Sundevall,1833), 103. *Micrommata virescens* (Clerck., 1757), 104. *Paratibellus oblongusculus* (Lucas, 1846), 105. *Philodromus collinus* (Koich, 1835), 106. *Ph.margaritatus* (Clerck 1758), 107. *Philodromus aureolus* (Clerck., 1757), 108.*Ph.emerginatus*(Schranck,1803) , 109. *Ph. disper*(Walck.,1826), 110.*Thanatus arenarius*(Koch, 1872) , 111. *Th. attractus* (Simon,1875) , 112. *Th. imbecilus* (Koch, 1878) , 113. *Coriarachne depressa* (Koch, 1837), 114. *Diae dorsata* (Fabricius, 1777) , 115. *Heriaraus mellotei* (Simon, 1886), 116. *Fbrechtella tricupsidata*(Fabricius, 1775), 117. *Oxyptila lugubris* (Kroneberg , 1875), 118. *Ox. trux* (Black., 1846), 119. *Pisticus truncatus* (Pallas, 1772), 120. *Synaema globosum* (Fabricius, 1775), 121. *Synaema plorator* (Pick- cambrige, 1872), 122. *Tmarus horvathi* (Kulcz., 1895), 123. *Tm. piger* (Walck., 1802), 124. *Tm. stellio* (Simon, 1875), 125. *Thomisus onustus*(Walck., 1805), 126. *Xysticus acerbus* (Thorell, 1872), 127 .*X. cristatus*(Clerck, 1757), 128. *X. embereki*(Kolosvary, 1935), 129. *X. galliscus* (Simon, 1875), 130. *X. kempeleni* (Thorell,1872), 131. *X. Kochi* (Thorell, 1872), 132. *X. liniatus* (Westring,1851), 133. *X. loefferi* (Roewer,1955), 134. *X. luctator* (Koch,1870), 135.*X. ninni* (Thorell, 1872), 136. *X. robustus* (Hahn , 1832), 137. *X. sabulosus* (Hahn, 1832), 138. *X. striatipes* (Koch, 1870), 139. *X. tristami*(Pick- Cambrigei , 1872), 140. *X. ulmi* (Hahn, 1831), 141. *Aelurillus concolor* (Kulcz.,1901), 142. *A. v. insigniatus* (Clerck., 1757), 143. *Asianellus festivus* (Koch,1834), 144. *Ballus depressus* (Walck., 1802), 145. *Evarcha arcuata*(Clerck.,1757), 146. *Helliophanus cupreus*(Walck., 1802), 147. *H. dubius* (Koch, 1835), 148. *H. flavipes* (Hahn, 1832), 149. *H. melinus* (Koch, 1867), 150. *H. mordax* (Pick- Cambrigei, 1872), 151. *Macaroeris nidicolens* (Walck., 1802), 152. *Menemerus taeniatus*(Koch, 1867), 153. *Pellenes epularis* (Cambrigei, 1872), 154. *P. nigrocilatus*(Simon, 1875), 155. *Phyllaeus chrysops* (Poda., 1761) , 156. *Phintella castreisiana*(Grube,1861).

აღოქთონური ფაუნიდან ჰოლარქტიკული გავრცელებით ხასიათდება 35 სახეობა (13,9%) – 1. *Scythodes thoracica* (Latr., 1802), 2. *Spermophora senoculata* (Duges, 1836), 3. *Hyptiotes paradoxus* (Koch, 1834), 4. *Enoplognatha*

latimana (Hipsley & Oksala, 1982), 5. *En. ovata* (Clerck., 1757), 6. *Steatoda albomaculata* (De Geer, 1778), 7. *S. bipunctata* (Linnaeus, 1758), 8. *S. castanea* (Clerck., 1757), 9. *Theridium impresum* (Koch, 1881), 10. *Th. melanorium* (Hahn., 1831), 11. *Neritene montana* (Clerck., 1757), 12. *Cyclosa conica* (Pallas, 1772), 13. *Hypsosinga pygmaea* (Sundevall, 1831), 14. *Larinioides cornutus* (Clerck., 1757), 15. *Matellina segmentata* (Clerck., 1757), 16. *Araneus diadematus* (Clerck., 1757), 17. *Ar. marmoreus* (Clerck., 1757), 18. *Alopecosa aculiata* (Clerck., 1757), 19. *Amaurobius similis* (Bleekw., 1861), 20. *Glubiona palidula* (Clerck., 1757), 21. *Cheracanthium mildei* (Koch, 1864), 22. *Glubiona lutescens* (Westring, 1851), 23. *Haplodrassus signifer* (Koch, 1839), 24. *Zelotes subteraneus* (Koch, 1883), 25. *Ph. cespitum* (Walck., 1802), 26. *Ph. histrio* (Latreille, 1819), 27. *Ph. rufus* (Walck., 1826), 28. *Thanatus formicinus* (Clerck., 1757), 29. *Th. vulgaris* (Simon, 1870), 30. *Tibellus maritimus* (Menge, 1875), 31. *Tib. Oblongus* (Walck., 1802), 32. *Diaelivens* (Simon, 1876), 33. *Misumena vatia* (Clerck., 1757), 34. *Oxyptila praticola* (Koch, 1837), 35. *Xysticus luctuosus* (Blackburn, 1836).

ევროპულია 11 სახეობა (4,36%): 1. *Dysdera erythrina* (Walck., 1802), 2. *D. richteri* (Charit., 1956), 3. *Oecobius annulipes* (Lucas, 1846), 4. *Cyclosa sierre* (Simon, 1870), 5. *Arctosa tbilisiensis* (Mcheidze, 1946), 6. *Amaurobius ereberi* (Keyserling, 1863), 7. *Zodarion thoni* (Nosek., 1905), 8. *Gnaphosa modestor* (Kulcz., 1897), 9. *Traxyzelotes pedestres* (Koch, 1872), 10. *Philodromus dilutus* (Thorell, 1875), 11. *Pardosa amentata* (Clerck., 1757).

კოსმოპოლიტურია 9 სახეობა (3,57%) 1. *Pholcus phalangoides* (Fuesslin, 1775), 2. *Dysdera crocata* (Koch, 1938), 3. *Achaearanea tepidariorum* (Koch, 1841), 4. *Steatoda grossa* (Koch, 1838), 5. *St. triangulosa* (Walck., 1802), 6. *Thenuiphantes tenuis* (Walck., 1852), 7. *Urozelotes rusticus* (Koch, 1872), 8. *Tegenaria domestica* (Clerck., 1757), 9. *Tegenaria pagana* (Koch, 1840).

ევროპულ-ევროციმბირულია: 6 სახეობა (2,38%) (1. *Tibellus macellus* Simon, 1875, 2. *Matellina mengei* (Blackburn, 1869), 3. *Zilla diodea* (Walck., 1802),

4. *Pardosa spagnicola* (Dahl., 1908), 5. *Titanoeca nivalis* 1875), 6. *Xysticus lanio* (Koch, 1845)

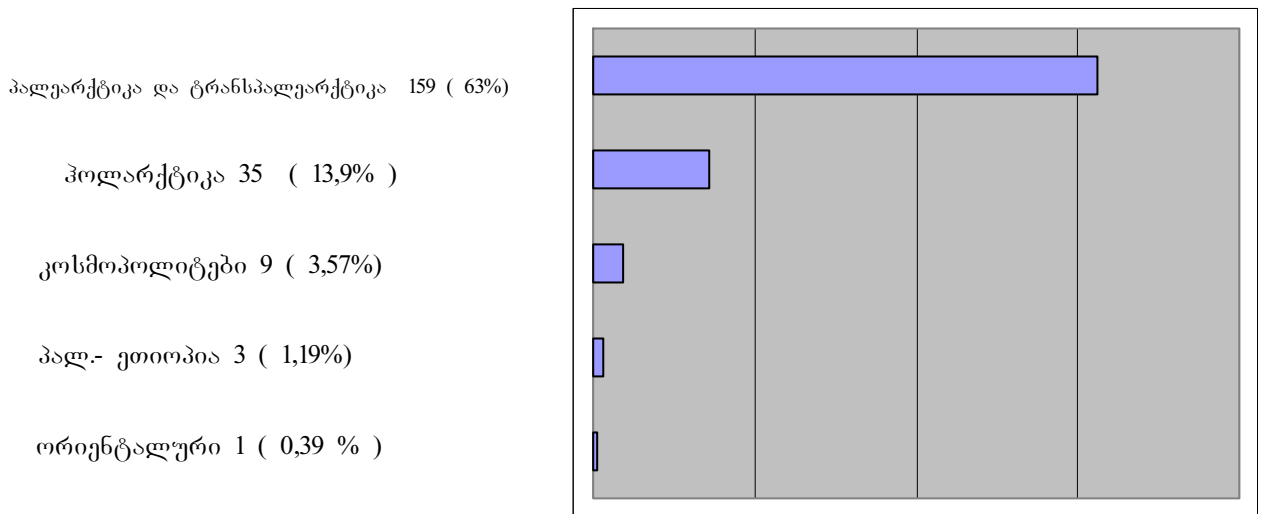
სამი სახეობით არის წარმოდგენილი: პალეარქტიკულ-ეთიოპიური

1. *Latrodectus tredicimgutatus* (Rossi., 1790), 2. *Monaeses paradoxus* (Lucas, 1846), 3. *Rucinia grammica* (Koch,1837) (Platinick, 2000), ფართო ხმელთაშუაზღვიური 1.*Dysdera westringi* (Pick-Cambr.,1872) 2. *D. Dunini* (Deleeman Reinold,1988) 3. *Ox. baudueri* (Simon., 1877), ტრანსპალეარქტიკული 1.*Dendryphantes rudis* (Sund., 1833), 2. *Pseudeuphrys erraticus* (Walck., 1826) , 3. *Argiope bruennichi* (Scopoli , 1772) (1,19%)

ხმელთაშუაზღვიურია 2 სახეობა (0,79%); (1. *Th. liniatipes* (Simon, 1870), *Meomerus semilibatus*(koch, 1867) (Gegechkori , et al. (2005), Platnick, (2006) თითო სახეობით (0,39%) არის წარმოდგენილი – აღმოსავლეთ პალეა - რქტიკული (*Dipoena melanogaster* (Koch, 1837), ორიენტალური (*Argiope lobata* (Pallas., 1772), სამხრეთ ეროპული (*Dysdera ukrainensis* (Charit., 1956) არეალები. (Уточкин (.1960– 1968), Ажеганова (1968), Овчаренко. 1982, Тыщенко(1971), Танасевич (1990), მხეიძე (1992), Mikhailov (1990-1997), Lazarov et al (1997, 2001, 2003, 2004), Tzonev (2001), Dimitrov, Lazarov(2002), Marusik, Guseinov (2004), Platnick (1993-2006), Deltshvet et al(1992-2006), Deltshvet, 2004, Gegechkori et al.(2005, 2006), Lazarov (2005), Gegechkori et al, 2005, 200, Guseinov 2004, 2005. Guseinov, Marusik , Koponen, 2005 და სხვ.

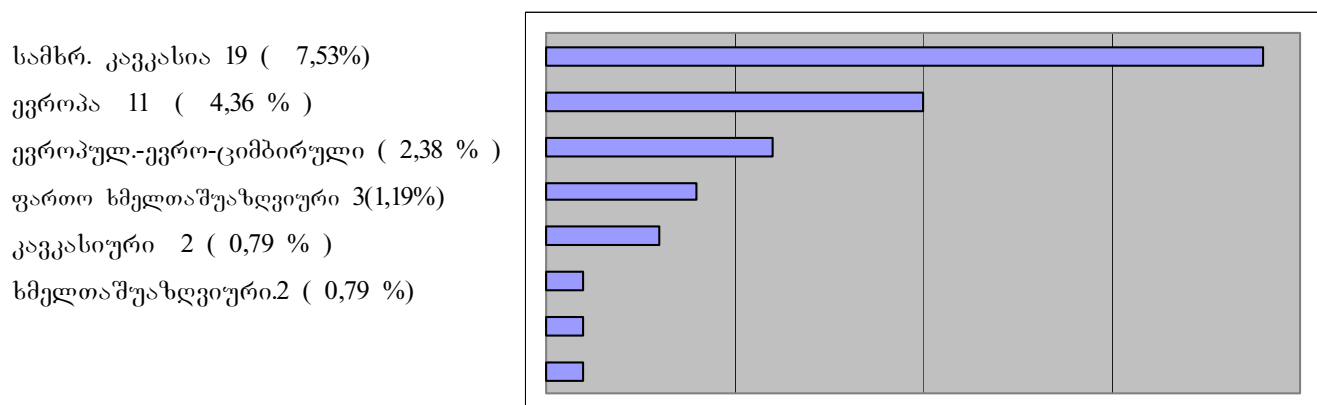
სათანადო კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ ფაუნის ალოქონური ელემენტი – 231 სახეობა (91,6 %) ჭარბობს ფაუნის ავტოქონურ ელემენტს 21 სახეობა (8,33 %).

დიაგრამა 2. თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნის არეალთა ტიპები პალეარქტიკულ და უფრო მსხვილ ზოოგეოგრაფიულ ტაქსონთა დონეზე

● სახეობათა რაოდენობა

დიაგრამა 3. თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნის არეალთა ტიპები შიგაპალეარქტიკულ ზოოგეოგრაფიულ დონეზე.

აღმ. პალეარქტ. 1 (0,39%)

სამხრეთ. ევროპული 1 (0,39%)

● სახეობათა რაოდენობა

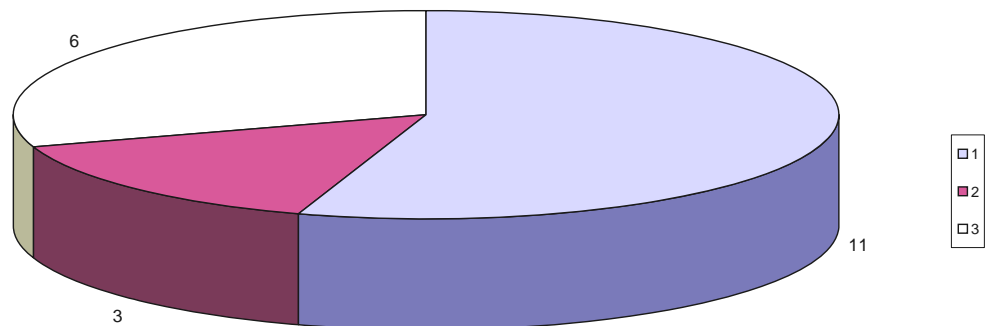
VI. 1.2. თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნის ენდემიზმის სტრუქტურა ცხრილები, (დანართი 1) და დიაგრამების 12,3,4 მიხედვით თბილისის ქვაბულის ობობათა ენდემური ფაუნა იყოფა საერთო კავკასიურ და სამხრეთ კავკასიურ ფორმებად, როგორც ითქვა, საერთო კავკასიური ავტოქტონების სახეობები რიცხობრივად ჩამოუვარდებიან სამხრეთ კავკასიურ ენდემებს, შეფარდებით 2/19, ამიერკავკასიურ ფორმებში კი საქართველოს ტერიტორიაზე მოკვლეული ფორმები აღმატებიან რეგიონის დანარჩენ ტერიტორიაზე მოპოვებულ ენდემებს შეფარდებით 11/8-თან.

როგორც ჩანს, მოცემული თანაფარდობა არ შეეფარდება რეალურ სურათს, ვინაიდან სათანადო კვლევები გარდა აზერბაიჯანის მეზობელ ტერიტორიაზე ფაქტობრივად არ ჩატარებულა.

ავტოქტონური ფაუნიდან – 21(სახეობა) სამხრეთ კავკასიური გავრცელებით ხასიათდება – 19 სახეობა (90,9%), 1. *Dysdera spasskyi* (Charit., 1956), 2. *D. tbilisiensis* (Mcheidze, 1979), 3. *Hygrocrates georgicus* (Mcheidze, 1972), 4. *Cryptoparachtes fedotovi* (Charit., 1956), 5. *Cr. charitonovi* (Mcheidze, 1972), 6. *Harpactocrates trialetiensis* (Mcheidze, 1957), 7. *Eresus lavrosiae* (Mcheidze, 1979), 8. *Pelecopsis odontophorum* (Kulcz., 1895) 9. *Araniella tbilisiensis* (Mcheidze, 1997), 10. *Ceolycosa Dunini* (Zyuzin et Logu nov, 2000), 11. *Pardosa azeriflacta* (Marusik Guseinov et Koponrn, 2003), 12. *P. caraensis* (Mcheidze, 1946), 13. *Agelescape dunini* (Guseinov, Marusic et koponen., 2006), 14. *Ag. caucasica* (Guseinov, Marusic et koponen., 2006), 15. *Gnapsosa azerbaijanita* (Tunva et Esynin, 2003), 16. *Palaceolotes spassky* (Charit., 1946), 17. *Synaema caucasicum* (Utoch., 1970), 18. *Xysticus kalandaze* 19. *Pisaura novicia*. (Mcheidze et

Utochkhin, 1971)(Platnick, 2000). მათ შორის 11 სახეობა 52,3% საქართველოს ენდემია. კავკასიური გავრცელებით ხასიათდება 2 სახეობა (9,52 %) (1. *Dysdera azerbaijanica* (Charit., 1956), 2. *Theniphantes morosus* (Thanasevich, Marusik, Guseinov, 2006). (Thanasevich, (1987), მხეიძე, (1992), Mikhailov, (1997), Gegechkori at. al., (2005). (იხ. ცხრ-დანართი 1 და დიაგრამა 3, 4).

დიაგრამა 4. თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნის ენდემიზმის სტრუქტურა

დასკვნები

1. თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნა წარმოდგენილია 252 სახეობით, რომლებიც გაერთიანებულები არიან 109 გვარში და 31 ოჯახში. 11 გვარი და 41 სახეობა პირველად არის აღნიშნული, საქართველოს ფაუნისათვის, აქედან 4 სახეობა – კავკასიის ფაუნისათვის, ხოლო 114 სახეობა, 38, გვარი და 8 ოჯახი – საკვლევ რაიონის ფაუნისათვის.
2. თბილისის ქვაბულის ქსელიანი არანეოფაუნის მსხვერპლის საჭერი ბადე, აგებულების მიხედვით, ხუთ ჯგუფად იყოფა: 1. მრგვალქსელიანები (ანუ ბორბლისებური; *orb-web*; (მაგ., *Araneidae*); 2. უწესრიგო (არარეგულარული) გეომეტრიული ფორმებით ნაგები ქსელები (*space-web*; მაგ., ოჯ. *Theridiidae*); 3. ორწყება, ჰორიზონტალურად ნაგები ქსელი (*sheet web*; მაგ., ოჯ. *Agelenidae*), 4. ორწყება ქსელის ქვეშ ნაქსოვი, სამწყება, მეჩხერი ქსელი (*sheet space-web*; მაგ., ოჯ. *Linyphiidae*), 5. ძაბრის ფორმის ქსელი (*funnel-web*; მაგ., ოჯ. *Filistatidae*). მოხეტიალე ობობები ნადირობის წესის მიხედვით იყოფიან სამ ჯგუფად:
 1. ჩამსაფრებლები (*ambush-spiders*; მაგ., ოჯ. *Thomisidae*); 2. მხტუნავი ობობები (*jumping spiders*; მაგ., ოჯახი *Salticidae*); 3. მორბენალი ობობები (*running spiders*; მაგ., ოჯ. *Gnaphosidae*).
3. არიდული და ჰუმიდური ლანდშაფტების არანეოფაუნის სახეობათა შეფარდება შეადგენს 457/251.
4. თბილისის ქვაბულის ობობების ლანდშაფტური განაწილების ანალიზმა შესაძლებლობა მოგვცა გამოგვეყო არანეოფაუნის ეკოლოგიური ჯგუფები გარემოს აბიოტურ ფაქტორებთან (ტენი) მიმართებაში. ეს ჯგუფებია: 1. ქსეროფილები – 4 ტიპის ლანდშაფტში გავრცელებული სახეობებით. მათი ხვედრითი წილი შეადგენს

ქვაბულის საერთო ფაუნის 23,8 %; 2. მეზოფილები – მცხოვრებნი მხოლოდ ჰუმიდურ ლანდშაფტებში. მათი რაოდენობა შეადგენს საერთო სახეობების 19,4 %. 3. ჰიგროფილები, ასევე ჰუმიდურ გარემოში მობინადრე ფორმები (4,0 %); 4. ევრიბიონტები, გავრცელებულები ლანდშაფტთა ყველა ტიპში (52,8 %).

5. ტიპურ ადგილსამყოფელში ბინადრობის თვალსაზრისით, თბილისის ქვაბულის არანეოფაუნა იყოფა: 1. სინანტროპებად და 2. ბუნებრივ ჰაბიტატებში მცხოვრებ ფორმებად.

სინანტროპებში გამოყოფენ: 1. საკუთრივ ადამიანის საცხოვრებელსა და სხვადასხვა სათავსოებში მობინადრე ფორმებს (2,4 %) და 1.2. ადამიანის საცხოვრებელთან ერთად ბუნებრივ გარემოში არსებულ სახეობებს (2,8 %).

2. თავის მხრივ, თბილისის ქვაბულის ბუნებრივ ადგილსამყოფელში გავრცელებული ობობები კვლავ ორ დიდ ჯგუფად იყოფიან: 2.1. ნიადაგის იარუსსა (ეპიგეური ობობები), და 2.2. მცენარეულ იარუსში მცხოვრები ობობები (ფიტობიონტები). პირველი ჯგუფის ხვედრითი წილი ფაუნაში 45, 8%, მეორესი 44,8 %. ობობებში მკაფიოდ არის გამოხატული იარუსების მიხედვით განაწილება.

სუბსტრატისადმი ადაპტაციის მიხედვით, ობობათა ნიადაგური ფორმები სამ ქვეჯგუფად იყოფიან: 1. ტყის მკვდარ საფარში მცხოვრებნი (ჰერპეტობიონტები, მაგ., ოჯახები – **Scytodiidae** , **Dysderidae**) – 44%, 2. პრაქტიკულად მცენარეულ საფარს მოკლებულ ნიადაგზე მცხოვრებნი (მეტწილად ფსამოფილები, მაგ., გვარები *Aelirillus*, *Arctosa*) – 2 %; 3. ქვიან სუბსტრატზე დასახლებული ფორმები (პეტროფილები, მაგ., *Asianellus festivus*) – 0,4%; 4. ქვის ქვეშ თავშეფარებული ობობები

(ანაქორეტები) – 3,2%. ამ ჯგუფის ობობათა ერთი ნაწილი მსგავს ადგილსამყოფელს იყენებს არააქტიურ მდგომარეობაში ყოფნისას (*მაგ., ოჯ. Gnaphosidae*-ის სახეობები), მაშინ როდესაც სხვები მსგავს ეკოლოგიურ ნიშში მთელ ცხოვრებას ატარებენ (მაგ., ზოგიერთი სახეობა გვარიდან *Xysticus*).

2.2. ფიტობიონტებიდან ცნობილია ორი ჯგუფი: 1. ჰორტობიონტები – ცხოვრობენ ბალახებზე – 28,2% (მაგ., ოჯახი: *Eresidae* სახეობები) და 2. დენდრობიონტები – 16,7% – ცხოვრობენ ხე-ბუჩქთა ფოთლებზე ან მათ ღეროებზე და ტოტებზე. ბუნებაში ვხვდებით ერთდროულად ჰორტო- და დენდრობიონტებსაც (მაგ., გვარები და სახეობები ოჯ. *Araneidae*-დან და ზოგიერთი სხვა ოჯახიდან).

6. 1 ცხრილ-დანართითა და 2,3,4 დიაგრამების მიხედვით, ქვაბულისათვის გამოყოფილია არეალთა 14 ტიპი. რაიონის სათანადო ფაუნის თითქმის ნახევარზე მეტი – 156 სახეობა (61,9%) პალეარქტიკაში გავრცელებულ ფორმებს მიეკუთვნება.

7. ალოქტონური ფაუნიდან ჰოლარქტიკული გავრცელებით ხასიათდება 35 სახეობა (13,9%), ევროპულია – 11 სახეობა (4,36%); კოსმოპოლიტურია – 9 სახეობა (3,57%), ევროპულ-ევროციმბირულია 6 სახეობა (2,38%); სამი სახეობით არის წარმოდგენილი: პალეარქტიკულ-ეთიოპიური, ფართო ხმელთაშუაზღვიური, ტრანსპალეარქტიკული სახეობები (1,19 %); ხმელთაშუაზღვიურია 2 სახეობა (0,79%); თითო სახეობით (0,39%) არის წარმოდგენილი აღმოსავლეთ პალეარქტიკული, ორიენტალური და სამხრეთ ევროპული არეალები.

სათანადო კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ ფაუნის ალოქონური ელემენტი – 231 სახეობა (91,6 %), ჭარბობს ფაუნის ავტოქონურ ელემენტს 21 სახეობა (8,33 %).

ავტოქონების ფაუნიდან 19 სახეობა (90,4%) ხასიათდება სამხრეთ კავკასიური არეალით, (რომელთაგან 11 სახეობა (90,4%) საქართველოს ენდემია) 2 სახეობა (9,52%) – კავკასიურით.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. გაგნიძე რ. და სხვ., 1987; ბოტანიკური ექსკურსიები თბილისის მიდამოებში, თბ., 15-151 გვ.
 2. გაგნიძე რ., დავითაძე მ., 2000, ადგილობრივი ფლორა, ბათუმი, 257გვ.
 3. კეცხოველი ნ., 1960. საქართველოს მცენარეული საფარი, თბ., 443 გვ.
 4. კორძაძია. 1961. საქართველოს ჰავა. გვ. 246.
 5. მარუაშვილი ლ., 1970, საქართველოს ფიზიკური გეოგრაფია, თბ., 346
 6. მაყაშვილი ა., 1952, თბილისის მიდამოების ფლორა. ტ. I-II, თბ., 445
 7. მხეიძე თ. 1946. ობობების ახალი სახეობანი საქართველოში. საქ. სახ. მუზეუმის მოამბე, ტ. XII.
 8. მხეიძე თ. საქართველოს ობობები. 1992. სისტემატიკა, ეკოლოგია ზოოგეოგრაფიული მიმოხილვა. თბილისის სახ. უნივერსიტეტის გამომცემლობა. გვ. 387.
 9. მხეიძე თ. 1941. საქართველოში გავრცელებული ობობების შესწავლის საკითხისათვის. თბილისის სახ. უნივერსიტეტის შრ. ტ. XXI.
 10. მხეიძე თ. 1968. საქართველოს ობობების ფაუნისტურ-ეკოლოგიური შესწავლისათვის. თეზისები. თბილისის სახ. უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
 11. მხეიძე თ., ფხაკაძე ვ. 2004. თბილისის შემოგარენის ობობების შესწავლისათვის. ზოოლოგიის ინსტიტუტის შრომები. ტ. XXII. 63-65.
- გვ
12. მხეიძე თ. 1979. *Dysdera latr.*, 1804 (*Dysderidae*) გვარის ობობების ახალი სახეობანი საქართველოდან». საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის მოამბე 93, N 3.

13. მხეიძე თ. 1979. საქართველოში გავრცელებული *Dysdera latr.*, 1804 (*Dysderidae*) ობობების ახალი სახეობები. საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის მოამბე 94, N 2.
14. საბაშვილი მ. 1965. საქართველოს სსრ ნიადაგები საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია. გვ.549.
15. უკლება დ., 1974, აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანი მხარეების ლანდშაფტები და ფიზიკურ-გეოგრაფიული რაიონები. თბ., 196 გვ.
16. ქუთათელაძე შ., გაგნიძე რ., 1968, ბოტანიკური ექსკურსიები თბილისის მიდამოებში, თბილისი.
17. ჯანაშვილი ა., 1974, ზოოგეოგრაფია, თბ., 325 გვ.
18. *Абдурахманов Г. М., Лопатин И. К., Исмаилов Ш. И.* 2001. *Основы зоологии и зоогеографии*, М., 493 с.
19. *Ажеганова Н. С.* 1968. *Краткий определитель пауков (Aranei) лесной и лесостепной зоны СССР. Определ. Зоол. инст. АН СССР, вып. 98, л. С.*
20. *Бобринский И.А.*, 1951. *География животных (курс зоогеографии)*, М., 384 с.
21. *Гегечкори А. М.*, 1984, *Псиллиды Кавказа*, Тб., 293 с.
22. *Гегечкори А. М.*, 1985, *Некоторые вопросы эволюции псиллид*, Тб., 306 с.
23. *Гегечкори А. М., Логинова М. М.*, 1990. *Аннотированный список фауны псиллид СССР*, Тб., 102 с.
24. *Гегечкори А. М.*, 1990. *Роль Средней Азии в формировании ксерофильной фауны псиллид Кавказа. Тр. ВЭО, Л., 73-82.*
25. *Гегечкори А. М.*, 1997, *Эколого-географические особенности фауны псиллид Кавказа*, Тб., 134 с.
26. *Гентнер В. Г.*, 1936. *Общая зоогеография*. М.-Л., 548 с.
27. *Гвоздецкий Н. А.*, 1954. *Физическая география Кавказа*, М., 84 с.

28. Гроссгейм А. А., 1936. Анализ флоры Кавказа, Баку, 157 с.
29. Гроссгейм А. А., 1948. Растительный покров Кавказа, М., 265 с.
30. Дарлингтон Ф., 1966. Зоогеография, М., 416 с.
31. Емельянов А. Ф., 1974. Предложения по классификации и номенклатуре ареалов. Энт. обозр., т. 53, с. 497-522.
32. Зайцев Ф. А. Обзор пещерной фауны Грузии. 1948. Труды Зоол. инст. АН ГССР, т. VIII, Тбилиси.
33. Иванов А. В. 1965. Пауки, их строение, образ жизни и значение для человека. Изд. АГУ. с. 237-245.
34. Крыжановский О. Л., 1965. Состав и происхождение наземной фауны Средней Азии. М.-Л., 419 с.
35. Крыжановский О. Л., 1976. О принципах зоогеографического районирования суши. Зоол. ж., т. 55, 7:235-242.с
36. Крыжановский О. Л., 2002. Состав и распространение энтомофауны земного шара. М., 232 с.
37. Логунов Д. В. 1992. Обзор пауков рода *Tmarus* Simon, 1875 (Araneae, Thomisidae) фауны ССР с описанием нового вида. Сибирский биологический журнал, 1: 61-73.
38. Лопатин И. К., 1989. Зоогеография, Минск, 198 с.
39. Матвеев В. П., 1940. Растительность причерноморских стран (Эвскинской провинции Средиземья), ее происхождение и связи. Тр. бот. инст. ВН СССР, с.
40. Мариковский П. И. , 1956. Тарантул и каракурт. Морфология ядовитостоснь. Изд. АН Киргизской ССР, Фрунзе.
41. Мхеидзе 1967. Случай гинандроморфизма у паука *Agelena labyrinthicalce* (Agelenidae). Зоологический журнал АН СССР, т. 46, вып. 2, М.
42. Мхеидзе Т. С. , 1971. Новые виды пауков рода *Xysticus* C.L. Koch из Грузии. Сообщения АН ГССР, 64, N 1.
43. Мхеидзе Т. С. , 1971. Новый вид пауков рода *Oxurptila* (Thomisidae) из Грузии. Зоол. журнал АН СССР. т. 1, Москва.

44. Мхеидзе Т. С. , 1971. Новые виды пауков рода *Xysticus* C.L. Koch из Грузии. Сообщения Акад. Наук Грузинской ССР, 62, N 342
45. Мхеидзе Т. С. 1972. Новые виды пауков *Harpaetocrates* (Dysderidae) из Грузии. Сообщения АН ГССР, 68, N 3, Тбилиси.
46. Мхеидзе Т. С. , 1972. Новый вид паука рода *Harpactea* (Dysderidae) из Грузии. Зоол. журнал АН СССР, т. 51, Москва.
47. Натали В. Ф., 1975. Зоология беспозвоночных, М., 412 с.
48. Овчаренко В. И. 1978. Пауки семейства *Salticidae* (Aranei) большого Кавказа. Энтомологическое обозрение, т. 57,3. Л.
49. Овчаренко В. И. 1982. Систематический список пауков сем. *Gnaphosidae* (Aranei) Европейской части ССР и Кавказа. энтомологическое обозрение, IX2, 4.с.259.
50. Радде Г. И. , 1899. Коллекция Кавказского музея. т. I, Зоология, Тбилиси.
51. Сахокия М. Ф., 1958. Ботаническое описание окрестностей г. Тбилиси и по маршруту г. Тбилиси - плато Шираки. В кн.- Бот. экскурсии по Грузии, Тб., с. 4
52. Спасский С. А 1925. Определитель пауков Донской области. 1, Изд. Донск. инст. сельскохоз, мелиорации.
53. Спасский С. А. 1937. Материалы к фауне пауков Черноморского побережья. Сборник научно-исслед. работ Азово-Черноморского побережья. Сборник научно-исслед. работ Азово-Черноморского СХИ, N 5.
54. Спасский С. А. 1937. Новые для СССР виды и роды пауков. Тр. зин. АН СССР. Ш.Л.
55. Танасевич А. В. 1990. Пауки семейства *Linurhiidae* фауны Кавказа (*Arachnida*, *Aranei*). Фауна каземных беспозвоночных Кавказаю Москва, Академия Наук: 5-1
56. Тыщенко В. П. ., 1971. Определитель пауков Европейской части ССР, Л.,с.280.

57. Уточкин А. С. 1960. Пауки рода *Synaeta* группы *Plorator* (O.P. Cambr.) в СССР. Зоол. жур. 39, Л.
58. Уточкин А. С. , 1960. Материалы к фауне пауков рода *Oxurtila* Sim. в ССР. Уч. зап. Пермск. гос. унив.
59. Уточкин А. С. 1964. Пауки семейства *Xysticidae* фауны СССР. Автореферат канд. дисс. Перм.,
60. Уточкин А. С. , 1968. Пауки рода *Xysticus* фауны СССР (определитель) Пермский Ордена Трудового Красного Знамени Государственный университет.
61. Харитонов Д. Е. 1932. Каталог русских пауков. Изд. АН СССР, Л.,
62. Харитонов Д. Е. , 1936. Дополнение к каталогу русских пауков. Уч. зап. Пермск. Гос. Ун-та.
63. Харитонов Д. Е. 1936-1956. Пауки. Животный мир СССР. Изд. АН СССР, М.-Л., т. I, 525, т. II, 1947, 297-304, т. III. 1950:441-451, т. IV, 556-565.
64. Харитонов Д. Е. К. 1941. фауне пещер Кавказа. Известия биол. И. иссл. инст. при Молот. Гос. Универ. им. М. Горького, вып. 2, том. XII.
65. Харитонов Д. Е. 1956. Обзор пауков семейства *Dysderidae* фауны СССР. Учебные записки Молотовского Государственного Университета им. А. М. Горького, том. X, вып.
66. Харитонов Д. Е. Обзор пауков семейства *Dysderidae* фауны ССР. Уч. зап. Пермского гос. ун-та, т. X, вып. 2, 1956.
67. Шарова И. К., 2003. Зоология беспозвоночных. М., 592 с.
68. Шитников В. Н. 1931 Наставление к собранию паукообразных (*Arachnoidea*). Изд. АН СССР, Л.
69. Blauwe, R. de. 1973. Revision de la famille des *Agelenidae* (*Araneae*) de la region mediterranaenne. Bull. Inst. r. Sci. nat. Belg. 49(2): 1-111.
70. Bosmans, R. & J. Van Keer. 1999. The genus *Enoplognatha* Pavesi, 1880 in the Mediterranean region (*Araneae: Theridiidae*). Bull. Br. arachnol. Soc. 11: 209-241.

71. Buchar J. & K. Thaler. 1998. *Lycosidae from the high alpine zone of the Caucasus range, with comparative remarks on the fauna of the Alps (Arachnida: Araneae)*. *Linzer biol. Beitr.* 30: 705-717.
72. Chatzaki, M., K. Thaler & M. Mylonas. 2002a. *Ground spiders (Gnaphosidae; Araneae) of Crete (Greece). Taxonomy and distribution. I.* *Rev. suisse Zool.* 109: 559-601.
73. Chatzaki, M., K. Thaler & M. Mylonas. 2002b. *Ground spiders (Gnaphosidae, Araneae) of Crete and adjacent areas of Greece. Taxonomy and distribution. II.* *Rev. suisse Zool.* 109: 603-633.
74. Chatzaki, M., K. Thaler & M. Mylonas. 2003. *Ground spiders (Gnaphosidae; Araneae) from Crete and adjacent areas of Greece. Taxonomy and distribution. III. Zelotes and allied genera.* *Rev. suisse Zool.* 1109: 45-89.
75. Deltchev V. A. 1992. *A critical review of family Theridiidae (Araneae) in Bulgaria* *Acta zoologica Bulgaria.* 43. c.13-21.
76. Deltchev V. A. , Blagoev A. 1992. *A faunistic and zoogeographic of spiders (Araneae). Acta zoologica Bulgaria. c.26-35. in Zemen gorge (Southwestern Bulgaria).*
77. Deltchev V. A. 1995. *A review family Agelenidae (Araneae) in Bulgaria. Taxonomic Faunistic and zoogeographical analysis . Eur. J. Entomol.* 92: 581-588.
78. Deltchev V. A. , Blagoev A. 1997. *The Spiders of Pirin Mountain (Bulgaria). Taxonomic, Faunistic and Zoogeographical Analysis. Acta zoologica Bulgaria.c.269-285.*
79. Deltchev V. A. 2003. *A Contribution to Study of Spiders (Araneae) from the Caves of Bulgaria. Acta zool. Bulg., 55 (2),c. 9-28.*
80. Deltchev V. A., Lazarov S., Blagoev G. 2006. *Spiders (Araneae) from the Eastern Rhodopes (Bulgaria and Greece) . Acta zool. Bulg. C.181-198.*

81. Deltshev V. A. 2004. Review of the family Linyphiidae (Araneae) in Bulgaria, faunistic and zoogeographical analyses. *Arthropoda, Selecta, special issue N 1.c* 53-66.
82. Deeleman-Reinhold, C. L. & P. R. Deeleman. 1988. Revision des Dysderinae (Araneae, Dysderidae), les especes mediterraneennes occidentales exceptees. *Tijdschr. Ent.* 131: 141-269.
83. Dimitrov D. & Lazarov S. 2002. A Contribution to the Study of the Spiders (Aranaeae) in Chepun Mountain and Dragoman Swampland (NW Bulgaria). *Acta zool .bul.*,54 (2). C. 47-53.
84. Dunin P. M. & A. B. Nenilin. 1987. The spider family Zodariidae in the Caucasus (Arachnida: Araneae). *Senckenberg. biol.*, 68: 191-198.
85. Dunin P. M. 1992. The spider family Dysderidae of the Caucasian fauna (Arachnida Aranei Haplogynae). *Arthropoda Selecta*, 1: 35-76.
86. Efimik, V. E. 1999. A review of the spider genus Tibellus Simon, 1875 of the East Palearctic (Aranei: Philodromidae). *Arthropoda Selecta* 8: 103-124.
87. Eskov K. Y. 1987. The spider genus Robertus O. Pickard-Cambridge in the USSR, with an analysis of its distribution (Arachnida: Araneae: Theridiidae). *Senckenberg. biol.*, 67: 279-296.
88. Fuhn, I. E. & F. Niculescu-Burlacu.1971. Fam. Lycosidae. Fauna Republicii Socialiste Romenia (Arachnida) 5(3): 1-25
89. Gegechkori A. M., Mkheidze T., Pkhakadze V. 2005. The zoogeographical-chorological Peculiarities of spiders (Family Dysderidae) of Georgia. *Proc. Georgian Acad. Sci., Biol. Ser. B. Vol.3, №1. c. 90-93 .*
90. Gegechkori A. M., Mkheidze T., Pkhakadze V. 2005 The zoogeographical-chorological review of the spiders (Family Thomisidae) of Georgia. *Proc. Georgian Acad. Sci., Biol. Ser. B. Vol.3, №2. c. 75--82 .*
91. Gegechkori A. M., Mkheidze T., Pkhakadze V., 2006. The ecological and zoogeographical-chorological peculiarities of the spiders (Fam. Dipluridae, etc.) fauna of East Georgia. *Bull.of the Georgian Nat. Acad., of Sc.,V. 173, №2:371-374.*

92. Grimm, U. 1985. *Die Gnaphosidae Mitteleuropas (Arachnida, Araneae)*. *Abh. naturw. Ver. Hamb.* 26: 1-318..
93. Guseinov E. F. 2004. *Natural prey of the jumping spider Menemerus semilimbatus (Hahn, 1827) (Araneae: Salticidae), with notes on its unusual predatory behavior. Arthropoda, Selecta, special issue N 1. C.93-100.*
94. Guseinov E. 2004 . *Prey composition of three Thanatus species (Philodromidae Araneae) : indication of relationship between psammophily and myrmecophagy.2004. c. 103-108.*
95. Guseinov E. 2005. *Natural prey of the jumping spider Menemerus taenuatus (Araneae: Salticidae). Eur. J. Entomol., 102: 797-799.*
96. Guseinov, E. F., Y. M. Marusik & S. Koponen. 2005. *Spiders (Arachnida: Aranei) of Azerbaijan 5. Faunistic review of the funnel-web spiders (Agelenidae) with the description of a new genus and species. Arthropoda Selecta 14: 153-177.*
97. Heimer, S. & W. Nentwig. 1991. *Spinnen Mitteleuropas: Ein Bestimmungsbuch. Verlag Paul Parey, Berlin, 543 pp.*
98. Helsdingen, P. J. van. 1969. *A reclassification of the species of Linyphia Latreille based on the functioning of the genitalia (Araneida, Linyphiidae), I. Zool. Verh. Leiden 105: 1-303*
99. C. L. Koch, 1833, *of Middle Asia and the Caucasus (Aranei Salticidae). Arthropoda Selecta 5(3/4): 67-104.*
100. Koch, L. (1878b). *Kaukasische Arachnoiden. In Schneider, O. (ed.), Naturwissenschaftliche Beitrage zur Kenntniss der Kaukasuslander. Dresden, 3: 36-71.*
101. Kulczyn'ski W. 1895. *Araneae a Dre G. Horvath in Bessarabia, Chersoneso Taurico, Transcaucasia et Armenia Russica collectae. Termes. Fъzet., 18: 3-38.*
102. Lazarov S. & Deltshv C . & Blagoev G .2001. *The Spiders (Araneae) of Sashtinska Sredna Gora Mountain (Bulgaria). Faunistic and Zoogeographical Analysis. Acta zool.bul., 53(1).c.3-28.*

103. Lazarov S. 2004. *A contribution to the study of spiders (Araneae) in Macedonia*, *Acta zool. bulg*, 56: 155-166.
104. Lazarov S. 2004. . *A review of the family Dysderidae (Araneae) in Bulgaria: faunistic and zoogeographical analysis* *European Arachnology C.* 259-265.
105. Lazarov 2005. *Spiders (Araneae) from Marquises in south-west Bulgaria. Part I.* *Acta zool. bulg*, 57: 145 -152.
106. Lehtinen, P. T. 1967. *Classification of the cribellate spiders and some allied families, with notes on the evolution of the suborder Araneomorpha.* *Ann. Zool. Fenn.* 4: 199-468.
107. Levy, G. 1985. *Araneae: Thomisidae. Fauna Palaestina, Arachnida II.* Israel Academy of Sciences and Humanities, Jerusalem. 285p.
108. Levy G. 1996. *The agelenid funnel-weaver family and the spider genus Cedicus in Israel (Araneae, Agelenidae and Cybaeidae).* *Zool. Scripta* 25: 85-122.
109. Levy G. 1998a. *Araneae: Theridiidae. In Fauna Palaestina, Arachnida III.* Israel Academy of Sciences and Humanities, Jerusalem.
110. Levy G. 1998b. *The ground-spider genera Setaphis, Trachyzelotes, Zelotes, and Drassyllus (Araneae: Gnaphosidae) in Israel.* *Israel J. Zool.* 44: 93-158.
111. Levy, G. 1999. *The lynx and nursery-web spider families in Israel (Araneae, Oxyopidae and Pisauridae).* *Zoosystema* 21: 29-64.
112. Levy G. 2003. *Spiders of the families Anyphaenidae, Hahniidae, Ctenidae, Zoridae, and Hersiliidae (Araneae) from Israel.* *Israel J. Zool.* 49: 1-31.
113. Levy, G. 2004. *Spiders of the genera Drassodes and Haplodrassus (Araneae, Gnaphosidae) from Israel.* *Israel J. Zool.* 50: 1-37.
114. Logunov, D. V. 1996. *A critical review of the spider genera Apollophanes O. P.- Cambridge, 1898 and Thanatus C. L. Koch, 1837 in North Asia (Araneae, Philodromidae).* *Rev. arachnol.* 11: 133-202.
115. Logunov, D. V. & S. Y. Rakov. 1998. *Miscellaneous notes on Middle Asian jumping spiders (Aranei: Salticidae).* *Arthropoda Selecta* 7: 117-144.

116. Logunov D. V. 1998. *New species and new records of Palaeartic Sitticus (Araneae: Salticidae)*. *Zoosystematica Rossica*, 7: 77-83.
117. Logunov D. V. 1998. *Pseudeuophrys is a valid genus of the jumping spiders (Araneae, Salticidae)*. *Rev. arachnol.* 12: 109-128.
118. Logunov, D. V., Marusik Y. M. & Rakov S. Y. 1999. *A review of the genus Pellenes in the fauna of Central Asia and the Caucasus (Araneae, Salticidae)*. *J. nat. Hist.*, 33: 89-148.
119. Logunov, D. V. & Y. M. Marusik. 2000. *Catalogue of the jumping spiders of northern Asia (Arachnida, Araneae, Salticidae)*. KMK Scientific Press, Moscow, 300 pp.
120. Logonuv, D. V. & E. F. Guseinov. 2001. *Faunistic review of the jumping spiders of Azerbaijan (Aranei: Salticidae), with additional faunistic records from neighbouring Caucasian countries*. *Arthropoda Selecta* 10: 243-260.
121. Logunov, D. V. & Y. M. Marusik. 2003. *Taxonomic and faunistic notes on Chinoscopus Simon, 1900 and Lyssomanes Hentz, 1845 from the Neotropical region (Araneae, Salticidae)*. *Bull. Br. arachnol. Soc.*, 12: 415-424.
122. Lugetti, G. & P. Tongiorgi. 1966. *Ricerche sul genere Alopecosa Simon (Araneae-Lycosidae)*. *Atti Soc. tosc. Sci. nat. (B)* 76: 1-100.
123. Marusik, Y. M. & D. V. Logunov. 1990. *The crab spiders of middle Asia, USSR (Aranei, Thomisidae)*. 1. *Descriptions and notes on distribution of some species*. *Korean Arachnol.* 6: 31-62.
124. Marusik, Y. M. & D. V. Logunov. 1995. *The crab spiders of Middle Asia (Aranei, Thomisidae)*, 2. *Beitr. Araneol.* 4: 133-175.
125. Marusik, Y. M., E. F. Guseinov & Seppo Koponen . 2003. *Spiders (Arachnida : Aranei) of Azerbaijan*. 2. *Critical survey of wolf spiders (Lycosidae) found in the Country with description of three new species and brief review of Palaeartic*

126. Marusik, Y. M., E. F. Guseinov & Seppo Koponen . 2003. A survey of east Palaearctic Lycosidae (Araneae). I. On three closely related species of the *Pardosa falcata* – group. *Acta Arachnologica* , 52 (1) : 43-50.
127. Marusik, Y. M., E. F. Guseinov & H. A. Aliev. 2004. Spiders (Arachnida: Aranei) of Azerbaijan 4. Fauna of Naxzivan. *Arthropoda Selecta* 13: 135-149.
128. Mikhailov K. 1990. The spider genus *Clubiona* Latreille 1804 in the Caucasus, USSR (Arachnida: Araneae: Clubionidae). *Senckenberg. biol.* 70: 299-322.
129. Mikhailov K. G. 1992. The spider genus *Clubiona* Latreille, 1804 (Arachnida Aranei Clubionidae) in the USSR fauna: a critical review with taxonomical remarks. *Arthropoda Selecta*, 1: 3-34.
130. Mikhailov K. G. 1997. Catalogue of the spiders of the territories of the former Soviet Union (Arachnida, Aranei). Moscow, Zool. Mus., Moscow State. Univ., c.416
131. Mikhailov K. G. 1998. Contribution to the spider fauna of the genus *Micaria* 129. 132. Mikhailov K. G. 1998. Contribution to the spider fauna of the genus *Micaria* 134. 133. Mikhailov K. G. 2002 . The spiders fauna of Russia and another post- Soviet republics . *European Arachnology*.
134. Mikhailov, K. G. 2003. The spider genus *Clubiona* Latreille, 1804 (Aranei: Clubionidae) in the fauna of the former USSR: 2003 update. *Arthropoda Selecta* 11: 283-317.
135. Muster, C. & K. Thaler. 2004. New species and records of Mediterranean Philodromidae (Arachnida, Araneae): I. *Philodromus aureolus* group. In Thaler, K. (ed.), *Diversität und Biologie von Webspinnen, Skorpionen und anderen Spinnentieren*. *Denisia* 12: 305.
136. Mkheidze T., Gegechkori A. M., Pkhakadze V., 2006. The ecological and zoogeographical review of the spiders (Family Philodromidae) distributed in East Georgia . *Proc. Georgian Acad. Sci., Biol. Ser. B., Vol.4, №2: 33. 110-114.*
137. Ovtsharenko, V. I., N. I. Platnick & D. X. Song. 1992. A review of the North Asian ground spiders of the genus *Gnaphosa* (Araneae, Gnaphosidae). *Bull. Am. Mus. nat. Hist.*, 212: 1-88.

138. Platnick N. 1993. *Advances in spider taxonomy 1988-1991 . With synonymies and transfers 1940. new york , 846p*
139. Platnick N. I. & J. A. Murphy. 1998. *On the widespread species Zelotes schmitzi (Araneae: Gnaphosidae). Bull. Br. arachnol. Soc. 11: 118-119.*
140. Platnick N. I. & T. R. Prentice. 1999. *A new species of the spider genus Zelotes (Araneae, Gnaphosidae) from California. J.Arachnol.27:672-674.*
141. Platnick N. I. 2002 *The World spider catalog, versoin 3,0. American Museum of Natural History, online at [htt:/ research. amnh . org/ entomology / spiders/ catalog 81-87/ index . html](http://research.amnh.org/entomology/spiders/catalog81-87/index.html).*
142. Platnick N. I. 2006. *The World Spider Catalog, Version 7.0. [http:// research. amnh.org/ entomology/spiders/catalog81-87/](http://research.amnh.org/entomology/spiders/catalog81-87/)*
143. Pryszyński J. 1971. *Catalogue of Salticidae (Aranei) specimens kept in major collections of the world. Annls zool. Warsz. 28: 367-519.*
144. Rakov, S. Y. & D. V. Logunov. 1997. *A critical review of the genus Heliophanus*
145. Roberts, M. J. 1995. *Collins Field Guide: Spiders of Britain & Northern Europe. HarperCollins, London, 383 pp.*
146. Reimoser E. *Eine neue Nesticus art. Aus dem Kaukasus. Zoolog. Anz.,88 (56).1930.*
147. Simon E.1899. *Araneae Caucasicae. Museum Caucasicum 1, Tiflis, 1899.*
148. Simon, 1885 . *Arthropoda Selecta 12 (1): 47-65.*
- Spassky S. 1937. *Araneae Palaearticarum novae Mygalomorphae 1, Ibid 11*
149. Tanasevitch A. V. 1987. *The linyphiid spiders of the Caucasus, USSR (Arachnida: Araneae: Linyphiidae). Senckenberg. biol., 67: 297-383.*
150. Tzonev G., Lazarov S. 2001. *A Contribution to the Spiders (Araneae) in Osogovo Mountain , South – West Bulgaria. Acta zoological Bulgaria 53(2). c.67-78.*
151. Tongiorgi, P. 1966a. *Italian wolf spiders of the genus Pardosa (Araneae: Lycosidae). Bull. Mus. comp. Zool. Harv. 134: 275-334.*

152. Tongiorgi, P. 1966b. Wolf spiders of the *Pardosa monticola* group (Araneae: Lycosidae). *Bull. Mus. comp. Zool. Harv.* 134: 335-359.
153. Wunderlich, J. 1995a. Zu Taxonomie und Biogeographie der Arten der Gattung *Oecobius* Lucas 1846, mit Neubeschreibungen aus der Mediterraneis und von der Arabischen Halbinsel (Arachnida: Araneae: Oecobiidae). *Beitr. Araneol.* 4: 585-608.
154. Wunderlich, J. 1995b. Zur Kenntnis west-paläarktischer Arten der Gattungen *Psammitis* Menge 1875, *Xysticus* C. L. Koch 1835 und *Ozyptila* Simon 1864 (Arachnida: Araneae: Thomisidae). *Beitr. Araneol.* 4: 749-774.
155. Westring, 1851 of the USSR. I (Aranei, Gnaphosidae). *Spixiana*, 10: 319-334).
156. Wierzbicki, E. O 1902. paoukach Kawkazska go kraia. *De Araneis regionis Caucasicae. Zap. Kiew. obtch. iest.* 17:461-504.
157. Wiaeche H. 1963. Tetragnathidae. *Die tierwelt Deutsch.*, Jena, 49.
158. Zawadsky, A. M 1902. Materialy k faouniü i biology Paoukow (Araneina) Zakawkazia. *Izw. imp. oblch. Moscow. Ouniw.* 98(3): 1-5.
159. Zyuzin, A. A. & D. V. Logunov. 2000. New and little-known species of the Lycosidae from Azerbaijan, the Caucasus (Araneae, Lycosidae). *Bull. Br. arachnol. Soc.*, 11: 305-319.
160. A. revision study of the spiders family Thomisidae (Arachnida , Aranei) of japan. Ed Ono. National Sciece Museum , Tokyo,1988.
- 160.